William Golding

Çatal Dil

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

Özgün adı: The Double Tongue
Copyright © Faber & Faber
Akçalı Telif Hakları Ajansı kanalıyla alınmıştır.

© Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Yayına Hazırlayan Mürşit Balabanlılar
Redaksiyon İpek Babacan
Düzelti Eylül Duru

Kapak Tasarımı Mehmet Ulusel
Sayfa Düzeni Tipograf (0212) 292 41 11
Birinci Basım 4000 adet, Kasım 2000
ISBN 975-458-232-7
OTM 11011901
Basımevi Şefik Matbaası (0212) 551 55 87
İstanbul

TÜRKİYE İŞ BANKASI Kültür Yayınları

çatal dil

William Golding

Çeviren E. Efe Çakmak

Roman

Charles'a

I

Parıldayan o ışık ve sıcaklık, başkalaşmamış ve kendisini deneyimlemekte. İşte oldu! Başardım! Yapabileceğimin en iyisi bu işte. Hafıza. Hafızadan önce bir hafıza mı? Ama zamanı hiç anılmamıştı, bahsi bile geçmemişti. Öyleyse nasıl olur öncesi ya da sonrası? Başka hiçbir şeye benzemediğini anladıktan sonra, ayrı olduğunu, farklı ve hatta kendi başına olduğunu anladıktan sonra mümkün müdür öncesinden ya da sonrasından bahsetmek? Söz yok, tarih yok, bir *ben* bile yok, özne yok; öyle ya, ne demiştik, sıcaklık ve parıldayan ışık, kendisini deneyimlemekteydi, bilmem anlıyor musunuz? Tabii ki anlıyorsunuz! Zamanı ve (parıldayan ışığa rağmen) görünüşü olmayan bir tür çıplak varlıktı o ve hiçbir şey ondan önce değildi, ondan sonrası da yoktu. O devamlılıktan ayrıydı, bunun anlamıysa, benim zamanımın herhangi bir anında gerçekleşmiş olabileceğidir – hatta belki de benim zamanımın dışında gerçekleşmiştir!

Öyleyse, nerede? Altıma kaçırdığımı hatırlıyorum. Bakıcım ve annem –ne kadar da genç olmalı o zamanlar!– bir yandan gülüyor bir yandan da bağırıyor, azarlıyordu beni. Konuşmayı öğrenmeden önce konuşabiliyor muydum? Nasıl oldu da 'azar' diye bir sözcüğün varlığını bilebildim? Diyeceğim o ki, başlangıç için beraberimizde getirdiğimiz bir miktar bilgi var; öfkenin ne olduğunun bilgisi, acının, hazzın, sevginin ne olduğunun bilgisi. Ya bu olaydan önce ya da kısa

süre sonra, güneşin ısıttığı karnım ve bacaklarım ile ilgili bir görüntü var aklımda. Bacaklarımın arasındaki mütevazı yarığı inceliyorum, deneysel bir çaba benimkisi, o yarığın nereye açıldığını bilmeksizin bakıyorum; ne işe yaradığını, hayatımın geri kalanında bana nasıl bir kimlik bağışlayacağını bilmeksizin. Başka bir yerde değil de burada olmamın sebeplerinden biriydi bu. Ama Aitolia, Akhaia ve diğerlerinden habersizdim. Biraz daha bağırış çağırış duyuyorum, herhalde önemsenecek bir şey değil, bir kez daha azar işitiyorum. Kucaklandım ve kıçıma nazik, cılız bir şaplak indi, acı yoktu, sadece yanlış bir şey yapmış olmanın bilgisi vardı.

Kendim için kullanabileceğim pek fazla söz bilmediğim ve henüz kendimi ifade edemediğim zamanlar da en az o kadar uzakta. Leptides, komşumuzun oğlu, evimizin yüksek duvarının dibinde diz çökmüş, bir oyun oynuyordu. Bir elinde için için yanan bir saz, diğer elinde de kof kamış vardı. Kamışın bir ucundan üfleyerek sazın ucunu tutuşturdu, bir alev parladı. Evimizin, yaşça ondan daha büyük olan, bakırla ve kalayla, ya da gümüşle ve hatta, pek sık olmasa da zaman zaman altınla çalışan kölelerine benziyordu bu haliyle. Benim için kalaydan bir süs eşyası yapmakta olduğunu düşündüm; yaşama umut vaat eden bir çocuk olarak başladığımı ve şeylerin bilgisine erene kadar umut vaat edeceğimi bildiren bir hediye. Bakmak için eğildim. Ama o, ey Tanrılar, müthiş bir özenle, karıncaları yakıyordu. Her karıncaya, bir avcının yapması gerektiği gibi, dikkatle vuruyordu ve karıncalar o an kavruluyor, kül oluveriyordu. Yanına gidip onunla oynamayı istedim ama aynı anda hem sazı hem de kamışı tutamayacağımı düşündüm. Dahası bana ateşle

oynamamam söylenmişti! Şimdi asıl ilgimi çeken şeyse, karıncaları canlı birer varlık olarak düşünmemiş olduğumun bilgisi. Zihnim balıklara kadar gidiyordu, doğru ama ondan ötesini kavrayamıyordum. İşte bu yüzden, bundan sonra balıklar gelmeli.

Kocaman bir balık depomuz vardı, o kadar büyüktü ki, balıkları görebilmek için üç yüksek basamak tırmanmak gerekiyordu. Bir yaz gününü düşünüyor olmalıyım şimdi, çünkü adamların kıyıdan fıçılarla getirdiği onca deniz suyuna rağmen, deponun içinde su sığdı; aslına bakılırsa, onların bu işi becerebildiğine dair hiçbir şey yok hafızamda, yağmurlar başlayana kadar deponun içindeki su hep sığ kalırdı. En çok hoşuma giden, adamların, teknelerden variller içinde balık getirmesi ve sonra da o balıkları depoya gürültüyle boşaltmasıydı. Balıklar nasıl da oynak oluyordu o zaman! Sanırım korkuyorlardı ama neşeli ve heyecanlı görünüyorlardı benim gözüme. Oradan hemen alınmadıkları takdirde heyecanı yitirir, sakinleşirlerdi, huzurlu görünürlerdi deponun içinde, uysallaşır, evcilleşirlerdi sanki. Onları yakalamak çok kolay olurdu o zaman, boyun eğerlerdi, tıpkı evin tüm köleleri gibi. Düşünüyorum da, yoksa o an ilk kez mi karşılaştırıyordum bir şeyi diğer bir şeyle? Zoileus'un, balıklardan birkaçını almaya geldiği o andan söz ediyorum. Doğal olarak, o da evimizin kölelerinden biriydi. Kafam allak bullak oluyor. Onlar bizim evimizde köle olarak doğmuştu, bir savaşta ya da seferde yakalanan, ya da işlediği bir suç yüzünden –örneğin fazlasıyla fakir olmak– cezaya çarptırılan kimseler değildi onlar. Nasıl olduğunu bilirsiniz. Bir karşılaştırma daha yapıp bunun bir kız, bir kadın olarak doğmak gibi bir şey olduğunu söyleyebilirdim ama bu doğru değil.

Çocukluk çağında, kızların birer kız olduklarını bilememeleri sebebiyle, ne kadar mutlu olduklarını anlayamadıkları bir dönem vardır, bilmem anlayabiliyor musunuz, sonradan cinsiyetlerinin bilincine varırlar ve işte o zaman çoğu ya da en azından bazısı, tavaya düşen balık gibi, telaşa kapılır. En azından şanslı olanlar yaşar bunları. Her neyse. Zoileus, balıkları tavaya, neredeyse yanan yağın içine attı. Balıklardan biri başını tavanın kenarından uzattı, ağzını açtı ve bana öylece bakakaldı.

Feryadı bastım. Çığlıkların ardı arkası kesilmedi, çünkü çok üzülmüş, incinmiştim. Kendimi, feryatlarımla ifade etmem gerekiyordu. Sadece feryatlarla da değil, çünkü bundan sonra hatırladığım ilk şey Zoileus'un haykırışlarıydı.

"Peki! Peki! Onları geri alacağım..."

Sonra sustu, çünkü evin hanımı telaşla koşmuştu mutfağa, beline astığı anahtarlar şıngırdıyordu.

"Neler oluyor burada?"

Bakıcım açıklama yaptı; balıkların beni ürküttüğünü söyledi, talihimin açık olması için bir şeyler verilebilirdi bana, belki biraz sarmısak kökü. Evin hanımı benimle konuşurken çok nazikti. Balıklar yenmek için yaratılmıştı ve onlar, biz özgür insanlar gibi hissetmezdi hiçbir şeyi. Zoileus'a, tavayı ve balıkları geri getirmesini buyurdu. Zoileus, balıkların depoya geri döndüğünü söyledi.

"Depoya geri döndüler de ne demek, Zoileus?"

"Tavadan dışarı atladılar, hanımım, diğerlerinin yanına gittiler, yüzmeye başladılar."

Olayın aslını hiç öğrenemedim. Şurası kesin, kızgın yağda kızaran balık bir daha suya atlayıp da yüzemez. Ama Zoileus bir yalancı değildi. Belki de bir

kereliğine de olsa bir yalancı olmuştu. Herhalde balıkları attı ya da bir köşeye sakladı. Neden? Her neyse, balıkların gerçekten yüzdüğünü varsaysak bile, olayın benimle bir ilgisi olduğu sonucuna atlamamızı gerektiren bir şey yok ortada. Yine de, insanlar bunun çok tuhaf olduğunu düşündü. Diğerlerine nazaran iyi huylu olsalar bile, evimizin köleleri her şeye inanmaya hazırdır, onlardan daha iyisini beklemek de saçma olurdu. Hep birlikte bir merasim havasıyla gittik deponun başına ama orada bir balığı diğerinden ayırt etmek mümkün değildi; sazlardan yapılan damın gölgesinde, deponun içinde istif edilmiş yığınla balık vardı. Bunun üzerine evin hanımı annemi çağırdı ve annem de babamı; anlattıkları doğru muydu değil miydi bilinmez ama Zoileus, sözlerinin arkasında durmak zorunda kalmıştı. Düşünüyorum da, galiba sonunda kendisi bile inandı anlattığı hikâyeye; kızgın yağda bir süre kavrulan o balıkların, gizli bir güç tarafından, hiçbir sebep yokken, yani durup dururken iyileştirildiğini düşünüyordu ki, bakıcıma kulak verecek olursak, bu olayın Tanrısal bir olay olduğu su götürmez bir gerçekti. Bunlar bana, bir nebze de olsa itibar kazandırdı, kimsenin benden korktuğu yoktu tabii. Sonunda Deniz Tanrısına bir kurban sunuldu, her ne kadar böyle bir şifa verme vakasının ardından, kurbanı, Aesculapius ya da Hermes daha fazla hak etse de. Eğer o zamanlar biraz daha büyük olsaydım, cinsiyetimi hesaba katar, neden bir Tanrıçaya değil de bir Tanrıya böyle bir adak sunulduğunu düşünürdüm ve kuşkusuz bunu tuhaf karşılardım. Ama şu koşullar altında, hangi Tanrıçaya adak sunacaklardı ki? Ne Artemis'in, ne Demeter'in, ne de Aphrodite'in bir faydası dokunurdu bana.

Sanırım size ailem hakkında bir şeyler anlatmam gerekiyor. Doğal olarak, biz Aitolialıyız, çünkü körfezin kuzey kıyısında yaşarız. Phocisli bir aileydik. Babam, zengin bir adam (daha doğrusu zengin bir adamdı) ve en büyük ağabeyim onun mirasına kondu. Toprağımız, denizle birleştiği yerde bir milden daha uzun bir sahil şeridi oluşturmuştur. Binlerce keçimiz ve koyunumuz, uşaklarla, kölelerle ve insanlarla dolu kocaman, eski bir evimiz var. Toprağımızın bir ucundan Korint'e düzenlenen deniz seferlerinin gelirine ortağız aynı zamanda. Bir zamanlar, karşı kıyıdan gelen insanlar, evimizin vadideki ilk kasaba olduğunu düşünüp, yatak, at ve hatta araba bulma umuduyla evin yolunu tutarmış karaya ayak basar basmaz. Ama saygıdeğer babam ben doğmadan birkaç ay önce geminin yolcuları indirdiği yere durumu açıklayan bir işaret koydurtmuş. Topraklarımızın ötesindeki vadiyi işaret eden tahta bir el ve elin altında, üzerine bazı harflerin oyulduğu bir levha vardı orada, şöyle yazıyordu:

DELPHI'YE

İşte bu yüzden şimdi yolcular, gemiden iner inmez, bizi rahatsız etmeden, vadideki ilk kasabaya doğru yola koyuluyor. O kasabayı geçtikten sonra, biraz daha ilerledikleri takdirde, Parnassus yakasında bilicinin ikamet ettiği tapınağı, mabedi ve rahipler okulunu görebilirler. Bilici, Tanrı tarafından esinlenen ve gelecekte neler olacağını ya da buna benzer şeyleri söyleyen kadındır. Kim olursanız olun, nerede yaşarsanız yaşayın tüm o şeyleri bileceksiniz, tüm dünya biliyor! Güçlü bir adam, gemiden Delphi'ye kadar yarım günde gidebilir. Ben, biliciyi küçüklüğümden beri bilirim çünkü biz Phocisliler onu korumakla yüküm-

lüydük. Büyük babam Anticrates oğlu Anticrates devir merasiminde hazır bulunuyordu. Saygıdeğer babam da (ki onun adı da Anticrates'ti) onun çok önemli olduğu fikrinden asla dönmedi. Babası, o daha küçük bir oğlanken, biliciyi himayemiz altına almanın çok önemli bir şey olduğunu anlatmış ona. Delphi akla hayale sığamayacak kadar zengin bir şehirdi; şundan hiç kuşku yok ki o zamanlar bazı şehirler (şimdi bile isim vermek istemiyorum) hazineye göz koymuşlardı ve onu hiç de dindar olmayan yollarla harcamak niyetindeydiler. Ama Tanrının da söylediği gibi, biz bileğimizin gücüne dayanarak adil bir savaş vermiştik ve o, altınlara bu amaç için ihtiyacımız olduğu konusunda bizimle hemfikirdi.

Bu kadar yakınında yaşadığımız için, böyle bir konumda olduğumuz için ve kendimiz de hiçbir şeyden eksik kalmadığımız için, ailemizin o dönemlerle ilgili birçok hikâyesi var. Hikâyelerin çoğunu kendimize saklardık ama öyle çok şey gelip geçti ki başımızdan! Artık bir önemi kalmadı, şimdi ihtiyar bir kadın olarak ben, size birkaç hikâye anlatabilirim. Hem Delphililerle, hem de tam anlamıyla olmasa bile, rahipler okuluyla hakkımızı almak için bir anlaşmaya vardıktan sonra, Pythia'dan* –ki o, bilicidir; eminim bunu hatırlarsınız– bize Tanrının onayını bildirmesini rica ettik. Ama tüm yaptığı haykırmak oldu "Yangın, yangın, yangın!" Basamakları tırmanıp mabetlerin mabedinden kemeraltına çıktığında, hâlâ bağırıyordu "Yangın, yangın, yangın!" Deli gibi sağa sola koşturmaya başladı ve hiç kimse onun için bir şey yapamıyordu; Tanrı onu avucunun içine almıştı, birkaç başıbozuk as-

* Pythia, dev yılanın, Pytho'nun dişisidir. – ç.n.

kerin arasına girene kadar, hiç kimse dokunamadı zavallıya. Askerler Phocisli değildi, paralı askerlerdi ve onu öldürdüler!

O günden sonra, derdi babam, bilici asla eskisi gibi olamadı. Delphi'de paralı askerlerin çıkardığı, kadının hezeyanını anlaşılır kılabilecek bazı yangınların yaşandığını da söylerdi. Ama bir biliciyi asla anlayamazsınız, onun hakkında hiçbir şeyden emin olamazsınız. Eski zamanlardan, ünlü biliciler var. Bir gün adamın biri, yıkılan bir evin yaşamının sonu olacağını duymuş. Bu yüzden, günün birinde bir kartal kel kafasına pisliğini bırakana kadar dışarılarda gezinmiş. Tanrı, Delphi'de öldürdüğü koca bir yılandan miras kalan bir çatal dille konuşur. Aslına bakılırsa –bugüne kadar bundan hiç kimselere söz etmedim ama– ben kendim, dilin diğer çatalının, Pythia deli gibi haykırırken, neyi ifade etmeye çalıştığını anlayabilmiştim: "Yangın, yangın, yangın!" Çünkü bizim Delphi'yi aldığımız o yıl, aynı zamanda Büyük İlah İskender'in doğduğu yıldı. Görüyorsunuz, tüm dünya biliyor bunu, bir biliciyi asla anlayamazsınız. Ama bizim orayı yağmaladığımızı söylemek, işte bu kuyruklu yalan. Savaş çok pahalıya mal oluyordu ve doğrusu çok uzun sürmüştü; sonuçta, Tanrının tam anlamıyla bizim yanımızda olmadığı doğruysa bile, onun böyle bir imtiyaza sahip olduğunu kestirebilmek için, bir din âliminin açıklamalarına hiç ihtiyaç yok.

Yine de, benim bilge bir kadın olduğumu düşünüp, her bir şeye aklımın erdiği düşüncesine kapılmayın. Ben kafası karışık bir insanım. Bizim konumumuzdaki oğlanlara, düşünme edimi öğretildi ya da en azından onlar, düşünme ediminin onlara öğretildiğini düşünüyorlar; her ne kadar genel anlamda bu, sizi yakalayıp,

"Budala, Budala" diye bağırabilme gibi bir şeye denk düşse de. Ama benim kafam gerçekten karışık ve hiçbir şey anlayamıyorum. Sanırım kafamın karışık olmasının sebeplerinden biri, kadın olmam; nasıl düşüneceğim bana asla öğretilmediği için, belki biraz da kendim olduğum için, kafam karışık. Neden? Yazdığım bu tabletler sözcüklerle dolu ve daha size ismimi bile bildirmiş değilim! İsmim Arieka ve anlamının 'küçük barbar' olduğu söylenir. Gençken şöyle daha oturaklı bir isimle anılmayı tercih ediyordum. Mesela, Demetria, ya da Cassandra ya da Euphrosyne. Ama Arieka ismi alnıma kazılmış durumda işte, orada. Belki de doğduğumda bir küçük barbara benziyordum. Bebekler çok çirkin olur.

Balık anısından sonra her şey kafamda düzenli bir şekilde seyrediyor, yani kafamın karışık olması için bir bahanem yok. Ama balıklardan sonra olaylar biraz değişti. Annem (bakıcım değil) beni, bir kenara çekti; tüm dikkatlerin üzerimde olduğunu söyledi. O zaman, altıma kaçırdığım zamanki hislerim nüksetti sanki. 'Tüm dikkatler üzerinde' deyişi azar niteliğinde bir deyişti. Bir kızın ne olduğuna ilişkin anlayışım bir adım daha ilerlemiş oldu.

Her şeye rağmen, bir de ağabeyim Demetrios vardı – Tanrı ondan lütfunu esirgemesin ve her neredeyse şansı bol olsun! O benim en kıymetli varlığımdı. Harfleri bana öğreten odur. Benden bir yaş büyüktü ve saçları alnını örterdi. Bunu neden yaptığını bir türlü anlayamıyorum, düşünebildiğim tek açıklama var ve ben de ona sarılıyorum; herhalde canı sıkılmıştı, toprağa şekiller çizerdi (daha fazla güneş düşün!) ve böylece her şeklin bir şeyler ifade ettiğini anlamamı sağladı. Derken bana öğretmek için çizdiği şekiller-

den ikisini birleştirdi ve bunun hangi sözü ifade ettiğini sordu ve işte o an yerimden fırladım. Şimdi hatırlıyorum da, bana öyle geliyor ki, çalıların içinde yere yazılı olan, bazı çocukların çok zor bulduğu o ilk sözden sonra bir anda çok daha ilerledim; o andan itibaren gayet akıcı bir biçimde okumaya başladım. Bu tabii ki imkânsız. İki ciddi engel vardı bunun için. Bir kere ağabeyim bu ilk deneyimizde bana bir iki harften daha fazla bir şey öğretmiş değildi ve ben 'oyunu tekrar oynamak' için yalvarmak zorunda kalmıştım! İkincisi, akıcı bir biçimde okuyabilmem için hiçbir olanak sağlanmamıştı. Ben çocukken çok az kitap vardı. Çok doğaldır ki şimdi kitap sayısı arttı, ne de olsa insanlar artık onun da ticaretini yapıyor. Ben çocukken, rulo halindeki kâğıtlarını ödünç almak için yalvaracağınız bir şair ya da yazar dostunuz olmadığı sürece, insanların ocak başında anlattığı hikâyelerle, söyledikleri şarkılarla ya da size ait olan bir masalı anlattıracak kadar büyümüşseniz –ocağın başında toplanan aile fertlerine ancak "Homeros'un gezgin oğullarından biri" tarafından nakledilebilecek– bir masalla avunmak zorunda kalırdınız.

Dünyanın merkezi Delphi'ye gidebilmek için tüm yapmamız gereken, pek de yüksek olmayan o tepeyi aşmaktan başka bir şey olmasa da, evde bir kitabı olan tek kişi ağabeyimdi. Kitap onun okul kitabıydı ve özet olarak Odysseus'un hikâyesini anlatıyordu. Onun öğretmeni aynı zamanda komşumuzun oğlunun da öğretmeniydi, ama on altı yaşına bastığında –ağabeyimi kastediyorum– gemilerle hububat göndermek ve benzer işlerle ticaretin yolunu yordamını öğrenmeye, Sicilya'ya gitti. Güle oynaya evden ayrılırken, kitabı elime tutuşturdu ve dedi ki, "Geri dön-

düğümde bunu bana okursun!" Çocukluğun acıları dayanılmaz oluyor; uzunca bir süre kitaba el süremedim ama bir süre sonra onu okuyabildim ve işte o zaman, acının aslında sandığım kadar derin olmadığının farkına vardım. Demetrios altı ay sonra geri döndüğünde, ona kitabı okuyabilecek durumdaydım. Ama Demetrios tam bir erkek olmuştu, neredeyse onu tanıyamıyordum; bana emanet ettiği kitap şöyle dursun, beni bile hatırlamıyordu. Sonra, on gün geçti geçmedi, ağabeyim Sicilya'ya geri döndü. Ben hâlâ kitabı okuyordum; tüm sözleri kalbime kazımıştım. Bunun bir sonucu olarak, "Homeros'un oğullarından biri" evin kadınlara mahsus olan kısmına davet edilip de bizlere *Odysseia*'den bir bölüm naklettiğinde –hatırladığım kadarıyla Phaeacia'da olduğu bölümdü– adam (annemin önünde eğilerek) bize dedi ki evimizi gördükten sonra: Odysseus ne diyeceğini şaşırmış, çünkü Alcinousların sarayı onu hayretler içinde bırakmış. Adam, hikâyenin anlatması gereken bölümünü bitirdikten sonra ben, kendimi tutamayıp haykırdım; devam etmesini, Odysseus'un sahilde Athena'yla nasıl buluştuğunu anlatmasını istedim. Bu çıkışım da tüm dikkatleri üzerime çektiğim uyarısıyla sonuçlandı. Adamın İlirini taşıyan çocuğu ne kadar çok kıskandığımı hatırlıyorum şimdi, neredeyse bütün dünyayı gezmiş olmalıydı. Bir an için, oğlan kılığına girip adamın peşinden gitmeyi hayal etmiştim, gerçi o oğlandan nasıl kurtulacağını düşünememiştim; o hep hayalin diğer ucunda, oracıkta dikiliyor, ayaklarımın yere basmasını, duyularımın geri gelmesini sağlıyordu.

Ağabeyim Demetrios evi ikinci kez terk ettiğinde sevginin ve kırgınlığın ne olduğunu öğrendim. O, ev-

den ayrılmadan önce küçük, sıska bir kız mıydım bilmiyorum, ama o ayrıldıktan sonra gerçekten iyice zayıflamıştım. Yüzümde her zaman tuhaf bir ifade olmuştur; yüzümün bir yarısı ile diğer yarısı arasında ciddi bir oransızlık vardır. İnsanlar benim gibi kızların kurtuluşunun bir çift güzel gözde ya da biraz şirinlikte olduğunu söyler durur, ama ben öyle değildim. Leptides de –bizimkinden daha küçük olsa da hatırı sayılır bir yapı olan komşu malikânenin oğlu ve vârisiydi– benim gibi sıska bir çocuktu ama o bir oğlan olduğu için, bunun pek bir önemi yoktu. Saman sarısı saçları ve pembe yüzünün her yanında açık kahve çilleri vardı. O kendini savaş masalındaki 'açık tenli Akhaialı'ya benzetirdi. O ve iki kız kardeşinin benimle oynamasına izin verilirdi ama ne yazık ki bu da uzun sürmedi. Leptides kız kardeşlerinin ve benim onun ordusu ya da karıları ya da köleleri olduğumuz oyunlar keşfederdi. Onun ordusu, İskender'in ordusuydu pek tabii ki ve Makedonyalılarm ordusundan asla beklenemeyecek kadar düzenli ve tertipli bir orduydu; en azından Makedonyalılar hakkında duyduklarım beni böyle düşünmeye itiyordu.

Bakıcının bu oyunlara bir çekidüzen vermesi bekleniyordu ama o gitgide şişmanlıyor, aptallaşıyordu; koskoca bir hayatı, uyuyarak ziyan ediyordu. Sıradan bir köleydi o, varlığı bile cezalandırılması için yeterli bir nedendi. Onun kölesi olduğum günlerden birinde; o zamanlar özgür biri olmadığımdan, çıplak kıçıma şaplağın indirilmesi gerektiğini söylüyordu. Tabii ki gerçek hayatta, özellikle de bizimki gibi büyük evlerde, ev köleleri sıkça dayak yer. Köleler neredeyse ailenin birer ferdi haline gelirdi böylece; en azından kızların kaderi buydu. Bu beni, düşündüğünüz kadar çok

etkilememiş olsa bile, gerçekten kırmıştı. Şimdi dönüp de arkama baktığımda, Leptides'in ailemizi ve malikânemizi kıskandığını düşünmeden edemiyorum. Sanırım bu doğru ama böyle şeyleri anlayabilmek için insanın sahip olması gereken içgörü, ancak insan yaşlandıktan sonra ortaya çıkıyor; belki de gençken de gerçekleri biliyor ama gerçekleri bildiğimizi bilmiyoruzdur – bak görüyor musun, Areika, yine işler karışıyor! Gel gelelim, bakıcıma bir ev kölesinin çıplak kıçına şaplak yemesinin gerekli olup olmadığını sormakla, fistanıyla kıçını örtmesine müsaade etmenin daha mı doğru olacağını merak etmekle, görüyorsun işte, ne kadar cahil ve masum bir çocuk olduğumu gözler önüne serdim. Ne bunu izleyecek sorulara ne de vereceğim cevapların yaratacağı kargaşaya hazırlıklıydım. Bakıcım kıpkırmızı kesildi, çarpıntısı nüksetti ve sanırım nefes darlığı çekmeye başladı. Nasıl oldu da anneme neler olup bittiğini anlatacak cesareti buldu kendinde, anlayamıyorum. Hem Leptides'le oynamam yasaklandı, hem de şunu ya da bunu iyice belleyebilmem için bir süre daha kuru ekmek ve suya talim etmeye mecbur bırakıldım, bir de manalı öksürmelere katlanmak zorunda kaldım tabii.

Bir sonraki dışarı çıkışımda, ellerim korkudan ya da saygıdan birbirine kenetlenmiş halde, gözlerim yerde, benimle onun arasında bir yerlerde, saygıdeğer babamla yüz yüze gelmek zorunda kaldım. Annem konuşmaya başladı ama babam bir kaş göz işaretiyle susturdu onu:

"Bu tür durumlarda Demetria, kabahat hemen her zaman kızdadır."

Sonra uzun mu uzun bir sessizlik oldu. Sessizliği delense yine babamın sesiydi.

"Sanırım farkındasınız küçük hanım, Leptides'in başını belaya soktunuz. Farkındasınız, değil mi? Üç aylık bir askerlik eğitimi almak üzere uzaklara gönderildi. Bundan sonra sizi görmek istemiyorum. Şimdi gidin."

Bir reveransın ardından bana ait olan yere gittim. Babam ne söylerse söylesin, askerlik eğitimi, kuru ekmek ve suya talim etmeye mecbur bırakılmak ya da yalnızlığa mahkûm olmak ve imalı sözlere ve imanalı öksürüklere tahammül etmek zorunda kalmak kadar acımasız bir ceza değildi; hatta belki de bu gerçek bir ceza bile değildi. Annem, eğitimin kafasındaki tüm o aylak fikirleri temizleyeceğini ve hatta bizim cesur askerlerimizden biriyle sıkı bir dostluk kurabileceğini söylemişti. Tabii ki bizim konumumuzdaki adamlara süvarilik yaraşır. Gerçekten de, küçük yaşta askerlik eğitimine gönderilen erkekler, eğitime tatile gider gibi neşeyle gider, geri döndüklerinde, 'diğer adamlar gibi' gecenin kör karanlığında nöbet tutmakla övünür dururlardı. O sıralar fazlasıyla yalnızdım ve yavaş yavaş önemsizliğimin, değersizliğimin bilincine vardım. Sıska olmam bir yana, boynu bükük kaldım ve yüzüm sararıp soldu. Bakıcım, babamın benden bir an önce kurtulmak için fazlasıyla yüklü bir çeyiz hazırlamak niyetinde olduğunu söyledi; bana bu kadar haşin davranmasının sebebi de buydu. Bana, bunun bir adamı haşin kılmaya yetip de arttığını söyledi. Çünkü bunun sonucunda o, ne kazanacaktı ki? Benim konumumda bir kız için –yani taşralı bir aristokrat için– uygun bir çeyiz, bin gümüş değerinde olmalıydı. Ama babamın daha fazla harcaması gerekiyordu; belki iki bin gümüş.

Bir yandan dersimi alırken, bir yandan da hâlâ Tanrılardan ve özellikle de Aphrodite'ten medet um-

duğum, Tanrıçanın, bunca doğal yetersizliğime rağmen benim gibi genç bir kızı –hem de yalnızca tek bir gecede– çiçek gibi bir varlığa dönüştürmek için o ünlü mucizelerinden birini gerçekleştireceğini düşündüğüm zamanlar oluyordu. Dünyanın bize ait olan yakası, insafsızca küçümseniyor ve ben bazen bu tavrı, benden sorumlu olan insanların yüzündeki ifadede görür gibi oluyordum; kimse bana bu sözleri dosdoğru söylemedi, kendim de sözcükleri bir araya getirecek cüreti bulamadım ama o yüzlerdeki ifade bana, bu insanların, doğduğum gün benden kurtulmadıklarına pişman olduklarını anlatıyordu sanki. Sözler dile gelmedi ama düşünce, işte orada, yüzlerindeki ifadedeydi.

Bir gün, kendimi yine bu ve benzer düşüncelerin kargaşasına kaptırdım ve balık deposuna doğru yürümeye başladım. Yolda, satın alınmış olan kölelerimizden birinin barakadan kucağında bir bebekle çıktığını gördüm; yanıma geldi ve bebeği bana verdi. Kollarım kendiliğinden açıldı yavruya ama onu kucağıma alır almaz irkildim ve annesine geri uzattım, çünkü tüm vücudu beneklerle kaplıydı. Kız, o meraklı yaratık, sessiz kaldı bu hareketim karşısında; beceriksizce eğildi, selamladı beni ve çıktığı yere geri döndü. Ama ben, çocuğu kucaklamamla geri vermem arasında bir yerlerde, bir şeyler hissetmiştim. Nasıl açıklayabileceğimi doğrusu hiç bilmiyorum. Öyleyse tek çarem size olup biteni cesurca anlatmak; o kız benim özel bir güce sahip olduğumu düşünüyordu, tek bir dokunuşla çocuğu iyi edebileceğime inanıyordu ve aslına bakılırsa, öyle de oldu. Az pişmiş balık hikâyesine kadar gidiyordu bu; bir hikâye ki şimdi aile tarihine kazınmıştı ve aile içindeki her hikâye gibi o da basitleştirilmiş

ve abartılmıştı. Ben her derde deva olduğuma inanmıyorum ve kuşkusuz, beni benden iyi bilen olamaz!

Gizler tarafından sarılmış etrafımız. Kuşatılmış durumdayız. Bunu biliyorum. Ben bunu öğreneli çok oluyor. Dersimi alana değin, zaman benim için durağandı. Bunu da biliyorum. Yine de, Aitolialıymış, Akhaialıymış, hiç fark etmez; biz Helenler, dersimizi zaman içinde, konumumuza göre, sırayla alıyoruz. On beş yaşındaydım. Olaylar beni karmaşık bir ruh haline sürükledi. Bu sefer ne balık ne de bebekti karşımdaki; bir eşekti. Bunu da hiç kimseye anlatmadım, hiç kimseye. Eşek buğdayı öğütmek için çarkı döndürüyordu. Doğal olarak, ailecek yemeğimizi değirmenin yanı başında köle kadınların çark şarkıları eşliğinde yedik; en çok söylenen şarkı Pittacus'un şarkısıydı ama akıllarına, dönen çarkın ritmine uygun başka bir isim geldiğinde, o ismi de uyduruyorlardı şarkılarına. Adına, doğal olarak, Pittacus dediğimiz bu eşek, buğdayla ya da zeytinin üçüncü presinden arda kalan posayla dolu bir oluğun içindeki, silindir şeklinde bir kayaya sokuşturulan sırığın ucunda, dönüyor, dönüyor, dönüyordu. Tabii ki bilirsiniz böyle bir değirmenin nasıl çalıştığını, tabii ki bilirsiniz! Pittacus'u seyrediyordum, asıl ilgimi çeken karnından sarkan ve canını acıtan o şeydi. Çünkü zavallı hayvan bir yandan dönüyor, dönüyor, dönüyor, bir yandan da acı acı anırıyordu. Bu şey, sanki kendi başına, bambaşka bir candı ve Pittacus'tan ayrıymış gibi görünüyordu. Her adımda Pittacus'un karnına, koca bir davula vuran tokmağın sesine benzer bir sesle, vuruyor da vuruyordu. Derken tuhaf bir his kapladı içimi ve yere kapaklanmak üzere olduğumu hissettim. Ama direnmeye karar verdim çünkü olay ilgimi çekmişti, şaşırmış ve

korkmuştum. Kendime geldiğim anda –tabii eğer şu koşullar altında, kendine gelmek deyişi yerinde bir deyiş sayılırsa– satın alınmış kölelerimizden biri, elinde hayvanın ağzına vuracağı gemle çıkageldi ve eşekle arasındaki mücadele beni şaşkına çevirdi. Ağzına vurulacak gem, hayvanın çenesini tutmasını ve böylece yaptığı işi, kendini vererek yapmasını sağlayacaktı. Pittacus, direnmeye çalıştı ama tüm yapabildiği arka ayaklarıyla anlamsızca çifte atmak oldu, gücü ancak buna yetiyordu. Bir süre sonra onun, babamın savaşta bindiği aygırla çiftleşmeye hazırlanan, ahırın şu en gözde kısrağının kokusunu aldığını anladım; Pittacus değirmendeki işini bitirdikten sonra bile sokulamayacaktı onun yanına.

Adet görmeye başlamadan kısa süre önce kızların çok tuhaf bir halleri oluyor. Hoş kızlardan bahsetmiyorum, güzel olanlardan ve hatta mütevazı bir çeyizle bir aileye kabul edilebilecek olanlardan da bahsetmiyorum. Gerçekten itici olanlardan bahsediyorum; Tanrılardan birinin canına okuduğu, satacak bir şeyi olmayan, Paphoslunun törelerine uyum sağlayamayan, savunma güdüleri insanlarla anlaşmasına olanak tanımayacak kadar gelişmiş kızlardan. Bu talihsizler tuhaf yetiler geliştirirler. Belki de yeti yanlış kelimedir. O hallerini tarif etmenin bir yolu olduğunu sanmıyorum, ama en azından kızın gereksiz biçimde zekileştiğini söyleyebiliriz; herhangi biri için bu zeka, gerçekten gereksiz olurdu ama kız onda kendisi için bir şeyler bulabilir. Şey, tarif edilemez bir şey olabilir bu, ben yine de elimden geleni yapacağım. Gizli bir güçtür bu. Dilerler; eğer doğru şekilde dilerlerse –dilemenin yanlış şekli nasıl bir şeyse!– eğer dengeyi bir şekilde, kendilerince tutturabilirlerse –hiç değilse nadiren, en azından,

nadiren– istedikleri şeyi, hatta başkalarının göz koyduğu bir şeyi bile, kolayca elde edebilirler. Dünya tesadüflerle doludur ve kız da bunu bilir. Mümkün olduğu zaman, bunu kullanır. Herhalde istediğini elde edecek olan bir erkeğe karşı kullanır. Ya da, ne bileyim, istemediğini elde edecek olan bir erkeğe karşı kullanır. Bunu anlayabilmek çok güç. Kanıtlamak ise imkânsız. Söylediğim gibi, sinsi, namussuz bir güçtür bu; gizlenmeyi bilir, talep etmeyi, kılık değiştirmeyi, sakınmayı bilir ve abarttığım düşünülmesin ama bir yılan gibi, çatal bir dille konuşur. Öte yandan, abartılacak bir güç de değildir bu. Bilicilikle ya da büyücülükle bir alakası yoktur; savaşta zafer getirmez, vebalıya şifa veremez. Sadece sıradan baş ağrılarını giderir, gönül yarasını iyi edemez ama bunun için gerekli olan gözyaşlarını temin eder.

Babam beni ilk kez ekmek ve suya talim etmek zorunda bıraktığında, oyuncak bebeğimi de elimden almıştı. Onu geri almayı çok istemiştim ama nasıl mümkün olabilirdi ki bu? Beni serbest bıraktıklarında, onu nereye koyduklarını bildiğimden, doğruca oraya gittim. Gerçekten biliyordum oyuncak bebeği nereye koyduklarını, oraya gittim ve bebeği aldım çünkü onlar şu ya da bu sebeple bebeği oraya koymuş olmalıydı. Eşek Pittacus'u seyrettim. Hayvan ağzına vurulan gemle savaşırken tuhaf bir şeyler kapladı içimi, onu sakinleştirecektim, tesellinin ve şefkatin içimden taştığını hissettim; birden dönmeye başlayan, ağrıyan başımdan çıkıp, zavallı Pittacus'a gittiğini. Onu sakinleştirdim, öfkesi dindi ve kuyruğu düştü; şeyi, çıktığı yere geri girdi ve çarkın yanında, sessizce dikildi kaldı; boynu büküldü, başı neredeyse ayaklarına değiyordu. Tam o an, gürültülü bir kahkaha duydum ve kafamı

çevirdiğimde bahçe duvarının üzerinde, sırıtan bir yüzle Leptides'i gördüm; saman sakalının ardından dişlerini gösteriyor, tüm dünya duysun diye bağırıyordu: "Sana kur yapıyor!" Eşeğin şamatası yüzünden telaşla, öfkeyle, uzun adımlarla daldı bu göz kamaştırıcı âna babam. On adım ötede durdu. Bembeyez kesildi, geri döndü ve eve doğru hızla ilerlemeye başladı. Kafam, sanki babam aklımdan çıkıp gitmiş gibi temizlendi, rahatladım. Değişim ve keşif dolu uzun mu uzun bir sessizlik oldu. Zayıf ama huzur verici bir *pıt* sesi duydum ve bir tür içgüdüyle yere baktım; sandaletimin sağ tekinin üzerine düşen o ilk kan damlasını gördüm.

Bundan sonra, doğal olarak, kadınlara mahsus yere kaçıp saklandım ve bildik adaklar sunuldu. Beş günlük bir inzivaya çekildim. Eşeğin kösnüsü, Leptides'in gürültülü, erkeksi kahkahası ve dahası ağza alınmaması gerekeni utanmadan haykırması, tüm bunlar, yaşamımın yeni dönemine açılan bir kapı olmuştu benim için.

Bir süreliğine mutlu olmuş olabilirim aslında. Düşünüyorum da, kızlar, çocukluk çağının belli bir döneminde mutlu olmak için yaratılmış. Sürekli yapacak bir şeyler bulan, aklı fikri fesatlık olan erkeklerden, ya da daha doğrusu oğlanlardan, daha mutlu olabilirler tenlerinin altında. Ama ben, artık on beş yaşıma vardığım için, tabii ki, büyük bir kızdım. Bu benim için çok zordu. Bazen, kuşlar kadar özgür ve doğal olmamız gerektiğini düşünürüm; yetişkinliğimi yaşamaya başladığım o dönemde de gerçekten aklımdan geçmişti böyle şeyler. Farklı, hastalıklı bir kuş hakkında ne düşünürüz; hiç uçmayan, tüm zamanını yuvasında tüneyerek geçiren bir kuş hakkında? Ama an-

nemle babam böyle bir doğallık bekliyordu. Böylesi gerçekten çok rahat olurdu; o zaman derslerden ve örf âdetten başka bir şey kaygılandırmazdı beni. Ama o saçmalıklarla canımı sıktığımı söyleyemem; dersler de pek umrumda değildi doğrusu –zaten yeterince dert vardı başımda, kafam karmakarışıktı; bunlar, olsa olsa bir ya da iki günlük, hafif bir baş ağrısı verebilirdi bana, hepsi o kadar. Tek amaçları, bana kadınların özgür olmadığını hatırlatmaktı; köle olmayanlar bile özgür değildi aslında. Tüm kadınlar gibi, benim de bir mahkûm olduğuma ikna olmam için, bileklerimi sarmak üzere orada bir yerlerde bekleyen ve aslında taşınamayacak kadar ağır olmayan bir zincirdi sanki. Tek tesellim, her ay, en azından birkaç günlüğüne dokunulmaz olmamdı. Bundan çıkan sonuç, o günlerde ne istersem düşünebileceğim ve düşüncelerimin Tanrıların ilgisinden ve bilgisinden uzak olacağıydı çünkü düşüncelerin de dokunulmazlığı vardı. Bu gerçeği bugüne kadar kimseyle paylaşmadım çünkü bu, bir giz ve uygun olanın söylenmesi değil, yazılması. Bu yüzden, temiz olmadığımı düşündüğüm o günlerde kendimi, tüm o yasak düşünceleri aklımdan geçirirken ve onları güvenli bir yere saklamayı tasarlarken bulurdum. Ancak şimdi yapabiliyorum bunu, çünkü artık seksenimi geçtim, ne yaptığımın ne önemi olabilir ki?

Artık koca bir kız olduğumdan, babamın münasip konukları olduğunda –ki ben, babamın münasip olmayan birini ağırladığına hiç şahit olmadım– bazen benim de annemin yanında, yüksekçe bir iskemlede oturmama izin verilirdi. Pek tabii ki, ağzımızı açmazdık; ne annem ne de ben, konuklardan biri patavatsızlık edip de ikimizden biriyle konuşmaya kalktığın-

da babam hemen araya girer, uygun olduğu üzere, bizim adımıza cevap verirdi. Yani, büyüdükten az bir zaman sonra İonides'i görmüş olsam da, onunla hiç konuşmadım. Soğuk, huzursuz bir adamdı ve zayıftı. Otuzuna bile varmamıştı daha ama saçında aklar vardı, ağzının çevresi ve çenesi kül rengindeydi; sakalını İskenderiye tarzında keserdi. Zayıf yüzünde bazen bir tebessüm belirirdi ve o zaman, yüzündeki kasların hareket ettiğini görebilirdim. Çok tuhaf bir tebessümdü bu. Bir tür keder ifadesi olurdu yüzünde, ama ben, gerçekte böyle bir şey hissetmediğinden eminim. Yine de, o ifade yüzündeydi işte; belki kendiliğinden, tesadüfen beliriyordu adamın yüzünde, belki de o, konumunun ayrıcalığı yüzünden kasten yapıyordu bunu. Aslında o, Pythia'nın esinlenerek kendinden geçtiğinde, dudaklarından dökülen sözlerini yorumlamakla yükümlü olan rahipti. İkinci ziyaretinde, öyle bir an geldi ki, bana tebessüm etti; eğer daha genç ve daha sıradan bir adam olsaydı, davetkâr bir tavrı olduğunu düşünebilirdim. Ama nazik, acı bir tebessümdü o ve beni, tıpkı ağabeyiminki gibi, derinden etkiledi. Gözlerim yerde, kimseye belli etmeden, ben de gülümsemeye çalıştım ve şalımı düzelttim. En güzel elbisemi giymiştim o gün, çok özenmiştim; yumurta ve mızrak desenli olan elbisemi. Bana söylemeye çalıştığı bir şeyler olduğuna eminim, belki de bir tür iltifattı bu. Güneşin ilk parıltısı gibiydi. Bir sonraki gün, babam beni çağırttı. Konuklarımızı ağırladığımız büyük salonda değildik bu kez, daha küçük bir yerde, ufak bir odadaydık; aslına bakılırsa burası yazıhaneydi. Koca evde, yalnızca burada kâğıt bulunurdu; kâğıt ve bir de kocaman desteler halinde uzun çubuklar. Babam hafifçe, hesap tahtasının toplarına vu-

ruyordu. Ben içeri girdiğimde, levhaları huzurunda bekleyen köleye fırlattı.

"Bunları da diğerlerine ekle!"

Köle gittikten sonra babam bana döndü.

"Oraya oturabilirsin."

Üç bacaklı tabureye tırmandım, gerçekten çok yüksekti benim için, beklemeye başladım. Bir kutu açtı ve içinden bir belge çıkardı, kağıdın her yanının yazılarla dolu olduğunu gördüm; özenle kaleme alınmış yazılar. Rulosunu açtı ve yazıları kendi kendine okumaya başladı.

"Bilmem kimden olma bilmem kimin oğlu bilmem kim, evlenmek arzusuyla gelmiş. Annesi, bilmem kimden olma bilmem kimmiş, her neyse işte. Gelinimizi bize onur..."

"Ama saygıdeğer babam..."

"Kesmeyin sözümü. Bu sizin için büyük bir gün, küçük hanım. Nerede kalmıştık? 'Bilmem kimin oğlu, gelinimiz onur... karı koca olarak birlikte yaşasınlar... evliliğin sorumlulukları... eğer ayrılık... koca telafi etsin... damat Leptides'in babası... iki nüsha halinde hazırlanan sözleşme... her iki taraf...'"

"Baba!"

"Sözümü kesmeyin, 've bu resmi talebe cevap olarak...'"

"Hayır, olmaz! Onunla evlenmeyeceğim! O kim oluyormuş ki?"

"Leptides oğlu Leptides. Bunu biliyor olmalıydınız."

Nasıl oldu bilmiyorum ama kendimi tabureden inmiş buldum. Bir elimle, diğer elimin bileğini büküyordum. Burmak dedikleri şey, böyle bir şey olsa gerek.

"Ne istiyormuş?"

Babam homurdanmaya başladı.

"Anladığım kadarıyla, başladığı işi bitirmek istiyormuş."

"Asla! Asla!"

"Şimdi dinle beni, kızım..."

Bileğimi bura bura dinledim babamın söylediklerini; şu koşullar altında beklenebilecek tüm o bahaneleri duydum onun ağzından. Annemle babam en iyisini bilirdi. Leptides genç, hoş bir adamdı –bir genç adam olarak, hiç de fena değildi aslına bakılırsa– bir gün annemle babamın karşısına çıkacaktım torunlarıyla ve o zaman, onlara teşekkür edecektim. Yanımda götürmek zorunda kaldığım çeyizi göz önüne alacak olursak, benim için ellerinden gelenin en iyisini yapan annemle babamın önünde diz çöküp, beni affetmeleri için yakarmam gerekirdi. Kim olduğumu sanıyordum ki ben? Mısır Kraliçesi mi? Kendine gel çocuk, her şey o kadar da kötü değil. Kadın bir şekilde evlenmek zorundadır, yoksa nice olurdu halimiz? Tanrılar böyle buyurmuş, ben kimdim ki...

Gerçekten, kimdim ben? Şimdiden dizlerim üzerindeydim ama yakarmıyordum. Kuru ekmek ve su perhiziyle ilgili bir tehdit daha duymuştum ve odama gidip bunu biraz düşünmem emredilmişti; bu yüzden kendimi kaybetmiş, acı içinde çöküp kalmıştım. Söyleneni yaptım, otlukta bir fare gibi kaçıp saklandım; bir fare gibi, bir sıçan gibi bile değil. Odama vardığımda, kollarım koynumda birbirine kenetli halde, ellerimle omuzlarıma vura vura, bir aşağı bir yukarı yürümeye başladım –bir aşağı bir yukarı, bir aşağı bir yukarı– en derin keder ya da en büyük öfke bile bir kadına bunu yaptıramazsa da, hani lafın gelişi göğsünü döve döve derler ya, işte öyle, yani göğsümü döve döve bir aşağı bir yukarı gidip geliyordum. Sanırım çıl-

dırmıştım. Ot yatağının dibinde çömelip, düşünmeye başladım, tek bir yolu vardı. Bir yolunu bulup kaçmalıydım. Kaçıp gitmeliydim ama nereye? Ağabeyim aklıma geldi ve onun peşinden –doğruca Sicilya'ya– gitmem gerektiğini düşündüm bir an, ne olursa olsun, Tanrılar benim yardımcım olacaktı.

Şimdiki aklımla, bunun ne kadar saçma olduğunu görebiliyorum. Kaçmak için türlü yollar tasarlıyordum kafamda. Aslında tüm yaptığım, annemle babama, son bir kez daha, umutsuzca da olsa son bir gösteri yapmaktı: Bakın! Kaderimden kaçmak için ölümle bile yüzleşmeye hazırım ben! Ama aynı zamanda, zihnimin derinliklerinde, bunun umutsuz, anlamsız bir çaba olduğunun bilincindeydim. Aklımdaki tek dürüst hüküm şuydu aslında: Sicilya'ya doğru yol alacağım ve *gidebildiğim kadar uzağa* gideceğim.

Yaptığım hazırlıkları uzun uzun anlatmayacağım şimdi. Oğlunun yaşamını bana borçlu olduğuna inanan o köle kadının, bana bir erkek tüniği bulmasını sağladım. Bu aptalca firar girişiminin –ki bunun bir tür son yakarış olduğu göz önüne alınırsa, aptalca değil, aksine akıllıca bir girişim olduğu görülecektir– yegâne suç ortağı, pek tabii ki, Pittacus'tu. Arka avludan çıkışımıza yalnızca köleler şahit olabildi, bizi görünce çok şaşırdılar, gerçekten çok korktular. Tüniğimin içinde, bacaklarım ayrık, eşeğin üzerindeydim, bir de şalım vardı bacaklarıma sardığım; Pittacus'un, ağırlığımdan memnun kaldığı söylenemez, ne de olsa değirmen döndürmekten çok daha farklıydı insan taşımak. Eşek öylesine alışınıştı ki o işe, başka bir yaşam biçimi düşünemiyordu. Bir de sürekli daireler çizmek gibi bir huy edinmişti kendine, onu düz bir doğrultuya yöneltmediğim sürece, dönüp duruyordu.

Tek bir yolu vardı onu düzeltmenin; sağ elimdeki değnekle ona vurmaktan başka çarem yoktu. Tepeden o boru sesi geldiğinde, kumsalın üst yanındaki yolda ancak yüz adımlık bir mesafe katedebilmiştik. Bundan sonra duyduğumsa, av köpeklerinin boynuna asılı zillerin inanılmaz gürültüsü ve adamların haykırışlarıydı. Tüm bu şamata, eve dönmek isteyen Pittacus'un kafasını iyice karıştırmıştı. O ani şamata başlamadan önce, onu Sicilya istikametine yöneltebilmiştim sanıyorum. Yol ortasında koskoca bir geyik belirdi bir anda, dişlerini geyiğin etine geçiren üç köpek, hayvan koştukça yele misali sallanıyordu havada ve köpek sürüsünün geri kalanı hayvanın etrafında kaynaşıyordu, hemen arkadan da atları üzerinde adamlar geliyordu. O zaman bile, ne büyük bir tehlikeyle yüz yüze olduğumun farkında değildim; dehşet içinde sahile, suya doğru koşturan, hırlayan av köpeklerini peşinden sürükleyen o zavallı geyiğin halini düşünüyordum. Köpekler Pittacus'a da saldırdı ve eşek gerçek bir ısırık hissedince, telaşla sıçradı, beni de havaya fırlattı. Bir ya da iki köpeğin üzerine düştüm; bu sayede, pek de sert olmadı ama doğrusu, beni kendimden geçirecek kadar sertti yere düşüşüm.

Sonra sonra tüniğimin yırtıldığını hissettim. Leptides ve İonides yanı başımdaydı, atların toynaklarını benden uzak tutmaya ve köpekleri savuşturmaya çalışıyorlardı. Gözlerindeki öfke ve nefret –ve şimdi dört bir yanımı sarmış olan adamların yüzündeki o alaylı ifade– köpeklerin açtığı yaraların sızısından daha beterdi. Bunca zaman sonra, inanmak zor geliyor ama İonides peleriniyle ve şalıyla üstümü başımı örtüp beni atının üzerine, önüne aldıktan sonra, geyiği suya kadar kovalayan ve avcılara hayvanın boğazını kes-

melerini buyuran, gerçekten Leptides'ti. Atın üzerinde, teninin tenime değmesiyle, İonides'in birden ürperdiğini fark ettim, kendimi ondan sakınmak için nasıl da çabaladığımı görünce yüzü buruştu. Ama ben cahildim, canım acıyordu ve inliyordum. Gösterimi tamamlamıştım ve bundan sonra, yaptıklarımın sonuçlarına katlanmak zorundaydım. Bunu izleyen birkaç saati kasıtlı bir umursamazlıkla, duyarsızlıkla geçirdim. Beni eve geri götürdüler, annemi çağırdılar, olup biteni anlattılar, herkes bir şeyler söyledi. Bir ara Leptides satın alınmış kölelerimizi kırbaçlamaya başladı. Ev köleleri araya giremeyecek kadar duyarlı kölelerdi. Sonunda odama varmıştım, yetişkin bir kadına yakışacak türden bir elbise giymiştim, merhem sürülen yaralarım hâlâ sızlıyordu. Annem, pencerenin yanında kepenkleri kapatıyordu, sanki odada ölü bir beden varmış gibi. O zaman, odada gerçekten ölü bir beden olmasını tercih edeceğimi düşündüm. Kepenkler kapandıktan ve oda sahte bir alacakaranlıkla dolduktan sonra, annem hâlâ, oracıkta dikilmiş, beni seyrediyordu.

"Seni aptal."

Arkasından uzun bir sessizlik geldi. Bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı, sonra durdu.

"Seninle ne yapacağız biz?"

Ben, hâlâ duyarsız, düşüncelere dalmış haldeydim.

Sonra annem beni yalnız bıraktı. Ne halde olduğum hakkında söylenecek fazla bir şey yok; bir tür geri çekilişti bu, anbean, günlük yaşamdan uzaklara doğru, çekiliyor, çekiliyordum. İnsanın kendi içine kapanmasına benzer bir şey değildi bu geri çekilme; belki de öyleydi, evet sanırım öyleydi. Şu koşullar altında geri çekiliyorduysam bile, kendi içimden başka nereye

gidebilirdim ki! Yine de insan kendini toprağın altına iniyormuş gibi hissediyor; derinlere. Ayıbımın büyüklüğünün, utancının derinliğinin farkına vardıkça, daha da geri çekiliyor, kendimi aşağıya atıyordum, gün ışığından uzağa, insanlardan uzağa, aşağılara. Tanrılardan da uzaklaşıyordum tabii ki. Sanırım tam burada, cahil ama şimdi tek bir noktaya saplanıp kalmış olan aklımla, başka koşullar altında olup düşünseydim, beni şaşkına çevirebilecek bir gerçeği fark ederdim. Gerçek, Tanrıları özlediğim ve aslında yalnızca utanç duymadığım, ıstırap içinde olduğumdu; yanımda hiçbir insanın olmadığı, Tanrılarla baş başa kaldığım o an geldiğindeyse, gerçek, kalbimin kırıldığıydı. Şu ya da bu Tanrıdan söz ettiğimi düşünmeyin. Kutsal bir alay oluşturacak biçimde bir araya gelmişlerdi. Şu heykelimiz bile, erkeğin mahrem yeri ve bir de sakallı yüzle şu utanmaz sütun bile, iskeleye giden yola bakarken, bana yüz çevirmiş olmaktan memnundu hayallerimde.

Ah, şu çocuk! Sanırım onu düşündükçe gülümsememi sağlayan, bir tür ben sevgisi bu. Pekâlâ. Zahitlere kulak verecek olursak, bir hadde kadar ben sevgisi, kötü bir şey değildir. Bu, yaşamı olanaklı kılan şeydir, tabii zahitliğe kendinizi fazla kaptırıp da yaşamı tümden kötü sayar, ondan bir an önce kurtulmaya çalışırsanız, iş başka. Ama onun hakkında ne düşünürseniz düşünün, o kızı nasıl hatırlarsam hatırlayayım, zavallının, ona sırtını dönen Tanrılara gücendiği ve acı çektiği su götürmez bir gerçek! O zamana kadar, onların orada bulunmasının sebebinin, herkesin –yetişkinlerin demek istiyorum– onlara inanması ve orada olduklarını söylemesi olduğunu düşünmüştüm. İnsanın inandığını, söylediği şeye her zaman inanma-

dığını bilebilmek için fazla genç, fazla cahildim. Her neyse, küçük bir odada, ot yatağıyla, küçük sandığıyla, bir ya da iki pelerinin asılı olduğu o kancalarıyla, sahte bir alacakaranlıkta kedere boğuldu; utanç duymaktan çok, acı çekiyordu. Soğuk suya atılan bir avuç tuz gibi dağıldı. Ona yüz çeviren Tanrıların huzurunda, kederden başka bir şey yoktu; sonra kayboldular.

Arkalarını dönüp gittikten sonra, bir zamanlar orada olan Tanrılar geride yalnızca bir yoksunluk bırakıyorlar. Bu yoksunluğun huzurunda, tıpkı sunağın huzurunda olduğu gibi, yoksunluğu düşünmekten ve kederden başka bir şey yoktur. Zaman geçer ama anlamsızca. Kederle birlikte yoksunluk, onun huzurunda sonsuzdur. Kapının mandalının ve düşen ahşap sürgünün çıkardığı gürültü bile bu düşünceleri değiştiremedi. Annemin sesi, daha önce hiç duymadığım kadar derin ve acıydı.

"Talebini geri çekti. Leptides denen o budala, talebini geri çekti. O budala bile –bu kez sanki sözleri tükürür gibi konuşuyordu annem– bize acıyor!"

Hayat kötü değildir. Katlanılmaz olduğu doğru ama bu başka bir şey. Yavaşça doğruldum. Annemin ayaklarını seyretmeye başladım.

"Bin gümüşten vazgeçiyor, öyle mi?"

"Bir kadın edebi adabı unutmuşsa, sahip olduğu her şeyi Aitolia'nın orta yerinde el âleme göstermeye kalkıyorsa, edepli bir adam başka ne yapabilir ki? Olsa olsa bir çiftçinin vârisi olabilecek böyle bir oğlanın bize, bizim gibi bir aileye yüz çevirmesi, vay halimize!"

Yine kapının kapandığını duydum. Ahşap sürgünün hareket etmesini bekledim ama hiç ses gelmiyordu. Ne desem? Çıplak bir kızı hapsetmek için, sürgüye gerek var mıydı?

Yatağın içinde yeniden doğruldum, sonra da ayağa kalktım. Vücudumdaki yaraları hissettim, aslına bakılırsa yara da değildi bunlar, sıyrıklar vardı vücudumda. Av köpekleri iyi eğitilmişti – Molossialı köpekler değildi bunlar! Nereyi ısıracaklarını biliyorlardı ve bir geyiğin derisiyle bir insanın derisi arasındaki farkı anlayabiliyorlardı. Küçük zeytinyağı şişemi aldım elime ve yüzümü yağla ovdum biraz. Leptides talebini geri çektiğine göre, ondan bir ayna istememem gerekir diye düşündüm, sonra da sesinin o kansız hayalinden sakınmak zorunda kaldım kendimi: *Bir aynayla ne yapacaksın ki sen?* Saçlarımı taradım ama dolaşan yerleri parmaklarımla açınam gerekti. Ne saçım gürdü ne de çok tarağım vardı; hiçbirini kaybetmemeliydim doğrusu. Katlı elbiselerimi sakladığım sandığa ilişti gözüm. Sandık açıktı ve en güzel elbise en üstte duruyordu. Onu alıp ot yatağın üzerine serdim ve siyah, kenarları yıpranmış bir kisve çıkardım sandıktan. Oyalana oyalana kisveyi giydim, omuzlarını tutturabilmek için iki bronz broş taktım. Kuşak bağladım ve kayışları, küçük olsa bile, hiç fark edilemez de olmayan göğüslerimin arasından geçirdim, ardından eteğimi çektim ve kuşağı eteğin altında kalacak biçimde düzelttim.

Bir tür yoksunluk hissi sebebiyle acı çeken benim gibi birinin, tüm bunları neden yaptığını merak edeceksiniz; çok basit bir nedeni var. Doğanın zorunluluklarla dolu bir dünyası var ve benim bu zorunluluklardan birine boyun eğmem gerekiyordu. Hikâyelerde insanların kendilerini rahatlatma ihtiyacı duymaması çok tuhaf, hem şu Helen denen fahişe hiç âdet görmedi –hayır, hayır, fahişe değil– zavallı can! Böylece, sürgüsü takılmamış olan kapıdan çıkıp git-

tim, kuytu bir köşe buldum ve rahatladım, artık onun huzurunda olmadığımı düşünüyordum. Bu yoksunluk, hiç kuşkusuz ölüm kapısıydı ki bu her şeyi açıklıyor, bana bir nebze de olsa huzur sağlıyordu. Çünkü artık ölümün bir kaçış, bir sığınak olduğunu biliyordum. Gençler için anlaması zor bir derstir bu; tabii hayat, gerçekten, özündeki o katlanılmaz zulümle, onları yoksunluğun huzuruna çıkarmadığı sürece! Diğerleriyse dans edip şarkılar söylemekte, sıkı dostluklar kurup iyi bir adamla evlenmekte ve çocuklarını sevmekte haklıdır. Odama geri döndüğümde bundan sonra ne yapacağımı düşündüm ve aslına bakılırsa bu, hayata döndüğümü ve hatta karnımın azıcık acıkmaya başladığını gösteriyor. Ama ben daha bir sonuca varamadan annem kapıyı açtı ve bir hışımla içeri girdi.

"Arieka! Hayır, bu elbise olmaz, en güzelini giymelisin, haydi çabuk giyin!"

"Bunu giyemez miyim?"

"Çabuk ol dedim sana! Tanrı aşkına çıkar şu üstündeki eski şeyi, yumurta ve mızrak desenliyi giyin! Altın küpelerinle bileziğini de takabilirsin bugün. Acele et!"

"Neler oluyor, anne?"

"Çabuk ol! Seni güzel görmek istiyorum."

"Ahh, hayır, Leptides olamaz! Yapmayacağım..."

"Hayır, Leptides değil. Unut onu ve acele et. Baban seni istiyor."

Üstümü elimden geldiğince hızla değiştirdikten sonra –ki annem bu arada etrafımda koşuşturup duruyor, saçlarımı yandan ayırıp topluyor, eteğimi çekiştiriyor ve bir taraftan da söyleniyor, dualar ediyordu– pek tabii ki annem önde; ben, ellerim karnımda

birbirine kenetli halde annemin arkasında, odadan çıktık. Ama onlar kendileri geldiler.

Yalnız değildi. Sedirlerden birine uzandı, İonides de bir diğerine. İonides kendine özgü, belli belirsiz kederli ifadesiyle tebessüm etti bana. Konuşmayı babam başlattı.

"Oturabilirsin, Demetria."

İonides hareketlendi.

"Peki ya kız, eski dostum? Kız da oturmalı, öyle değil mi?"

Babam diğer sandalyeyi işaret etti. Doğrusunu söylemek gerekirse, acemice bir telaşla, gidip oturdum saldalyeye. Korkum, sanki etrafımda dönen bir girdap yaratmıştı. Babam boğazını temizledi.

"İonides Peisistratides, büyük bir cömertlik göstererek, bize bir çıkış yolu gösterdi. Sorunlarımızın çözümü için – sorun demekte haklı mıyım?"

"Güçlükler diyelim" diye mırıldandı İonides, "yaşamakta olduğunuz güçlükler. Yoksa bir tefeci gibi mi konuşmaya başladım?"

"Güçlükler" dedi babam. "İyisi mi güçlükler diyelim. İonides, senin adına bize bir teklifte bulundu. Seni vakfın hizmetine atamayı teklif ediyor."

Bir sessizlik oldu. Babam önce bana baktı; sonra anneme, sonra İonides'e, sonra tekrar bana.

"Söyleyecek bir şeyin yok mu?"

Ama ben konuşmaya, bir şeyler söylemeye alışık değildim. Ağzımı bıçak açmıyordu desem yeridir. Babama bir cevap veremedim, cevabı veren İonides oldu.

"Sanırım eski dostum, bu işi bana bırakman gerekiyor."

Sedirin üzerinde doğruldu, biraz döndü, bacaklarını toparladı ve ayaklarını yere bastı. Şimdi sedirin ucun-

da oturuyordu, tıpkı bir kız çocuğu gibi! O anı hiç unutamayacağım. Gülmemek için kendimi zor tuttuğumu söylemeliyim. Abarttığım düşünülmesin ama karşımda oturan adamın yüzü, gerçekten çok tuhaftı. Kesinlikle tuhaf bir yüzdü o yüz, ama itici değil.

"Tüm olup biten Arieka, şundan ibaret: O kargaşadan sonra –şeyden sonra demek istiyorum– şey, senin biraz vahşi olduğun söylendi, öyle değil mi; öyleyse barbarların dilinden seyahatlerim esnasında kulağıma çalınan o sözcüğü kullanabilirim. Annenle baban, bu sabah yaşadıkları şu arbededen sonra, kendilerini birtakım güçlüklerle yüz yüze buldular, ya da birtakım güçlüklerle yüz yüze olduklarını düşündüler. Şimdi, sen o genç adamı reddetmeye karar verdin ve inan bana, bu konuda seni destekliyorum; bu sayede, evlenmeyi düşündüğünü öğrenmeden önce sana teklif etmeyi tasarladığım şey için önün açık olacak. Gördüğün gibi, ben önemli bir adamım."

Babam güldü.

"Çok önemli bir adam."

"Öyle diyorsan öyle olsun, eski dostum. Öyle olsun bakalım. En azından, bir kızın, Delphi'deki tapınağın hizmetine girmesinin uygun olup olmayacağına karar verebilecek kadar önemli bir adamım."

"Saçma sapan bir fikre kapılma sakın" diye girdi araya babam. "Yerleri sileceksin."

"Teklifimize gerçekten can sıkıcı bir temel hazırlıyormuşuz gibi geliyor bana, sence de öyle değil mi? Biliyorsun, güzelim, Delphi'de bir rahipler okulu var. Vakıf –ki kutsal bir çabanın eseri olarak kurulmuştur ve tapınağın işlemesini, ayakta durmasını sağlar, bilmem anlayabiliyor musun– kimlerin Tanrı hizmetine girmeye değer olduğuna karar vermekle yükümlüdür,

her ne kadar buna değer bulundukları takdirde, konumları itibarıyle, zayıf ve hatta bayağı olacaklarsa da. Pythia'yı duyduğundan şüphem yok, duydun, değil mi? Aslına bakılırsa, Pythialar demeliydim. Şu anda onlardan iki tane var. Bu farklı hanımlar kutsal ve Tanrısal kimliklerdir; Tanrı sözünü dile getirirler" – annemle babam ve İonides kutsal bir işaret yaptılar– "ama bizim onlarla doğrudan ilişkimiz yok. Sonuçta bizler" –ve bir kez daha tebessüm etti– "kirli işler tabir edeceğim şeyleri yapacak kölelere sahibiz!"

"Çok şanslı olduğunu bilmelisin, kızım" dedi babam. "Bunun bize fazladan bir külfet getireceğini de düşünme!"

"Vakıf" diye mırıldandı İonides, "bir hayır kurumu değildir. Üslubum mazur görülsün ama *karşılığını verecektir.* Baban, Anticrates oğlu Anticrates ve ben, aileni ve vakfı temsilen bir anlaşmaya vardık. Çeyizin vakfa devredilecek. Ölümünden sonra –resmi konular konuşurken güzelim, böyle şeylerden de bahsetmek zorundayız– çeyizin resmi anlamda vakfın olacak ama eğer evlenmeye karar verirsen, her şeyin olduğu gibi sana iade edilecek, yine de kayıtlar saklı tutulacak ve tapınaktan kopmayacaksın."

"Ion, eski dostum, sence de ona çeyizinin maliyeti hakkında bir şeyler söylemeli miyiz?"

"Arieka gibi genç bir bayanın böyle gereksiz ayrıntılarla ilgileneceğini hiç sanmıyorum. Şunu söylemem gerekiyor Arieka, artık rahat olabilirsin, benim karşımda el pençe divan durmana gerek yok, bilmem anlıyor musun? Böylesi daha iyi. Görüyorsun, Arieka, vakfın hizmetine girmen, seni evlat edindiğim, senin sorumluluğunu üstlendiğim anlamına geliyor. Buna ne dersin? Buna katlanabileceğine emin misin? Görevleri-

ni yerine getirebilmen için gerekli olan eğitimi sağlamak benim sorumluluğum, ey Tanrılar, öğreneceğin ne çok şey var! Umarım seninle dost olabiliriz."

Yanımda oturan annemin iyice huzursuz olduğunu, yerinde duramadığını hissetim. Tepesi atmak üzereydi, sesi bir yılanın sesine benziyordu, tıslıyordu sanki, "Bir şeyler söyle!"

Ama dudaklarımdan dökülen sözcükler yalnızca şaşkınlığımı ifade edebiliyordu.

"Ne, neden ben?"

Babam, aniden ve haşin bir ifadeyle verdi cevabını.

"Çünkü bize vefa borcun var ve..."

"Eski dostum! Sanırım söylememiz gerekeni söyledik, yeterince konuştuk. Şimdiki soru kızın ne zaman toparlanıp geleceği sorusu. Bir hizmetçisi var, sanırım. Onu uygun bir araçla gönderirsin, değil mi? Tapınağın saygınlığını gözetmeliyiz, sen de biliyorsun! Senin sorunun cevabına gelince Arieka, duyduklarımızdan sonra, düşünüyoruz ki, senin içinde saklı olan –ya da uyuyan diyelim– birtakım özel, ya da nasıl desek, tuhaf yetiler olabilir; ah, gurur duyulacak bir şey değil bu, seni temin ederim, onlar öyle yetiler ki – neyse işte, oradalar. Her şey kendiliğinden açığa çıkacak."

"Nerede yaşayacak?"

"Buna uygun yerlerimiz var, eski dostum, kaygılanma. O büyük bir vakıf, sen de biliyorsun, tüm o canlar! Ve ben de oranın yöneticisi olduğuma göre..."

"Şanslı olduğunu bilmeli" dedi babam kısaca. "Başka bir şey var mı?"

"Anlaşma için sen kendi adamlarına vekâlet vereceksin ve ben de kendi adamlarımı görevlendireceğim, sanırım bu kadar. Ama bu yapılmadan da gelebilir.

Sanırım her konuda hemfikiriz, öyle değil mi? Her şey açık ve net."

"Biz artık kızı istemiyoruz."

"Olayların onu tatmin edebilecek biçimde gelişmiş olduğunu kastediyorsun umarım. Başka bir şey söylemeye çalışmıyorsun, değil mi?"

Annem ayağa kalktı, ben de kalktım. Konuşmaya başladı. "İonides Peisistratides, size teşekkür ederim."

Babam dargın bir bakış attı bana.

"Peki kızım, ya şimdi? Bir şey söylemeyecek misin?"

"Saygıdeğer babam."

"İonides'e demek istemiştim."

Ama sözlerim yine yanlış sözlerdi ve bir şey ifade edemedim doğrusu.

"Bu muhteşem gün..."

Bu buluşmamızda İonides'i son kez gördüğümde, artık tebessüm etmiyordu, yüksek sesle gülüyordu; yüksek sesle güldüğü sık görülen bir şey değildi.

Annem beni nazikçe itti, dışarı çıkardı.

II

Parnassus'un açık alnında kışın son karı; vadilerin derinliğinde, dağın eteklerinde, orada bir yerlerde Delphi, dünyanın merkezi.

Şafakla birlikte huzursuz uykumdan uyandım. Karmakarışık rüyalar görmüştüm. Açıkçası, her ne kadar bugün hiçbirini hatırlayamasam da, o günlerde çok sık rüya görüyordum, başım rüyalarla dertteydi. Her gün, vücudumuzun pisliğini dışarı atar, ondan kurtuluruz. Sanırım uykuda, rüyalarla yapmaya çalıştığımız şey de, zihnimizin pisliğinden kurtulmak. O günlerde böylesine olgun düşüncelerim yoktu tabii ki. Belli belirsiz bir huzursuzluk, bir tür tiksintiyle fark ediyor, biliyordum; işlerini, gördükleri rüyalara göre düzenleyen insanların, su üzerinde yürümeye çalıştığının bilincindeydim. O gün, ilk ışıkla birlikte, alışıldık biçimde başladı. Tam üstümü giyinmiş, mantoma sarılmıştım ki, babam beni yanına çağırttı. Ellerimi saklayarak eğildim babamın önünde, onu selamladım, sonra babam küçük bir güderi çanta çıkardı bir yerlerden ve bana uzattı. Çantayı alırken, elim babamın eline değdi; bir anda ürperdim ve çantayı alamadan geri çekildim. Onun için nazik sayılabilecek bir ifadeyle, bana bunun önemli olmadığını söyledi.

"Annen bana, senin arınmış olduğunu söyledi. Şimdi elimi öpebilirsin."

Bir kez daha eğildim babamın önünde ve elini öptüm.

"Çantayı aç."

Sonraki nesillerden bir insan –ya da bizim nesilden ama benden daha aşağı bir konumda bulunan birisi– bunun karşısında çok şaşırırdı herhalde; ben o şeylerin ne olduğunu bilmiyordum. Hepsi yuvarlaktı ve altındandı, üzerlerinde Büyük İlah İskender'in başı vardı. Üstüme takabileceğim bir iğnesi ya da çengeli yoktu bunların.

"Söyleyecek bir şeyin yok mu?"

"Saygıdeğer babam, bunlar nedir?"

Bir an duraksadı, sessizlik oldu. Sonra babam müthiş bir yaygara kopardı, kahkahalarla gülmeye başladı.

"En azından, hiç kimse iyi yetiştirilmiş olduğunu inkâr edemez! Haydi bakalım. Onları iyi sakla. 'Saygıdeğer babam, bunlar nedir?' Bütün erkeklerin aynı olduğunu düşündüğü için kocasının nefesinin kokmasından şikayetçi olmayan taze gelinin hikâyesini biliyor muydun? Menandros, bundan bir oyun çıkarabilir. Peki, şimdi gitmelisin. Ion'a bunların ne olduğunu sor. O sana anlatır; hikâyeyi de dinleyip bir ders çıkarırsın artık!"

Elini şöyle bir salladı beni savmak için, kendi hesaplarına geri döndü. En azından *onların* ne olduğunu biliyordum.

"Teşekkür ederim, saygıdeğer babam. Hoşça kal."

Bir şeyler söylemesini bekledim, ama tüm yaptığı homurdanmak ve elini bir kez daha sallayarak beni savmak oldu. Annem bir köşede beni bekliyordu.

"Her şey hazır. Gel."

Ayrılışım çok yakındı. Sandıklarımı taşıyan bir yük arabası vardı; Chloe'nun yüzü neredeyse tamamen açıktı, doğru dürüst örtünmemişti ama bir şey söyle-

medim, çok güzel, çok hoş görünüyordu. Bir süre, İonides'in onu satmama izin verip vermeyeceğini düşündüm. Ama işte oradaydı, bekliyordu, seyisi hazır olduğunu ifade eder biçimde atın yularından tutmuş, dikiliyordu. Derken annem elini omzuma koydu, şalımı çekip yüzümü açtı ve beni yanağımdan öptü.

"İyi bir kız ol, olabilirsen. İnsanlar zamanla unutacaktır. Tüm Tanrılar seninle olsun."

Bu, en azından, gözlerimi yaşarttı. Ağlaya ağlaya gittim İonides'in yanına, beni arabaya aldı; ağlaya ağlaya dinledim sağa sola yağdırılan emirleri. Atlıların kapıya yöneldiğini gördüm. Yerleri silecek birisi için, gerçekten kayda değer bir merasimdi. Ne de olsa İonides, büyük bir adamdı. Dış avluya girdik, Büyük Kapı'dan geçtik.

"Durun! Durun! Ahh lütfen! Durun!"

Arabadan aşağıya atladım, yere değip kirlenmesin diye eteğimi topladım ve ona doğru koşmaya başladım, eğildim ve kollarımı ona doladım. Tabii ki şu bizim eski heykelimizdi o, toprağın derinliklerine kök salmıştı sanki, dimdik ayaktaydı utanmasızca sergilediği şu mahrem yeri ve arsız tebessümüyle. Kollarımı ona doladım ve yanağımı taştan buklelere dayadım. Evimizden nefret ederdim ve aslına bakılırsa, giderken onu lanetleyebilirdim bile ama buna tenezzül etmedim. Ama o, bizim eski heykelimizdi, gerekli izinler alındıktan sonra oyulup şekillendirilen şu eski heykel; bizzat kendisinin de uzun bir süre koruduğu Phocis'teki küçük evimizde onca yıl önce oyulup şekillendirilmiş olan eski heykel. Şimdi ben de oyuluyor, şekillendiriliyor, başka bir yere gönderiliyordum rızam olmaksızın. Güneş geleceğime doğarken ben, orada, mutsuz geçmişime yapışıp kalmış, inliyordum.

"Sanırım seninle aynı arabada seyahat etmem en iyisi. Gel, küçük Arieka. Yeterince ağladın, görüyorsun işte, bundan fazlası hoşgörü sınırlarını zorlamak olur yalnızca. Sen böyle bir şeye fırsat verecek bir kız değilsin. Haydi gel bakalım. Tamam, şimdi sağ elinle şuraya tutunursan –işte böyle– ayağını da şuraya koy bakalım –çek kendini– aferin. Şimdi otur şöyle. Güzel bir at, öyle değil mi? Avlanırken ona biniyorum! Ama şimdi seyisimiz var. Biliyorsun, şimdi ben senin koruyucun olduğuma göre, sen de benim vesayetim altında olduğuna göre, yüzünü biraz daha açman çok daha uygun olur –gerçi bu eski arabaların kaldırdığı toza tahammül etmek de kolay değil, haklısın– ne benim hakkımda ne de bu seyahat hakkında pek bir şey bilmiyorsun, gerçekten bilmiyorsun, öyle değil mi?"

Hiçbir şey söylemedim çünkü bir erkekle nasıl konuşulacağını bilmiyordum. Ama o, çektiğim sıkıntıyı anlayabiliyordu.

"Peki şimdi, nasıl hitap edeceksin bana? Sırası gelmişken, ben sana nasıl hitap edeceğim? İstersen Arieka'da karar kılalım, özel günlerde ve bayramlardaysa küçük hanım derim, olur mu? Evet, sanırım en doğrusu bu. Beni nasıl çağıracağına gelince, sanırım 'Ion' sana birtakım güçlükler çıkaracaktır, 'İonides' ve buna eklenecek 'Peisistratides' Delphi'deki, insanı korkutacak kadar ciddi bir havası olan şu merasimlere uygun olur sanıyorum."

"Evet, saygıdeğer İonides."

"Ne kadar da iyi huylusun, çocuğum. Sence tek bir gözünü görmektense iki gözünü birden görmem daha uygun olmaz mı? Erkeklere alışmak kolay değildir. Emin ol senden fazlasıyla hoşnutum. Ben kadınları tercih ederim. Ama sakın kimseye söyleme. Onları

eş ya da köle olarak tercih ettiğimi düşünme –senin şu kölen fazla güzel, onu satmamız gerekiyor– hayır, ben kadınları, dostum olarak tercih ediyorum. Bu sebeple, benim görüşümü soracak olursan, yeni bir kadınla dostluk kurmaktan ve dahası ona göz kulak olma ayrıcalığıyla sorumlu tutulmaktan çok memnunum. Çok konuştuğumu fark etmişsindir. Sense son derece uygun bir tavırla, çok az konuşuyorsun – ne büyük çelişki! Gırtlağımdaki elmanın bir aşağı bir yukarı gidip gelmesini seyrediyorsun. Gerçekten biraz büyük bir çıkıntı. Biz uzun boylu ve sıska mahluklar, bu tür aksaklıklarla doluyuzdur. Eminim yüzümdeki kasları seçebiliyorsun. Peki öyleyse. Biraz daha rahat görünüyorsun, yavaş yavaş düzeliyorsun. Babanın en iyi bildiği iş hayvan beslemek. Ama bu konuda konuşmamalıyım! Geleceğinle ilgili kaygıların var mı, merak ediyor musun?"

"Annem bana yerleri silmekle görevli olacağımı söyledi, saygıdeğer İonides."

Gözlerinin çevresinde gizli o kederle gülümsedi.

"Belki de ona böyle bir izlenim verdim. Ne kadar aptalım ben böyle! Ahh ahh, işte şimdi her şeyi anlıyorum. Evet. Gerçekten de merasimlerden birinde çalıdan yapılan kutsal süpürgeyi taşıyacaksın. Ama aslına bakılırsa..."

"O yerin yakınına gitmem gerekmeyecek, öyle değil mi?"

"Aklından neler geçiyor şimdi? Bu da ne demek oluyor – evet, anlıyorum. Senin, kelimenin tam anlamıyla dindar olacağını düşünmeliydim. Tabii ya..."

"Öyle değil, öyle değil, ben... Ben sadece korkuyorum. Hepsi bu."

"Aslına bakılırsa bu ikisi aynı şey. Affet beni, onu

unutman gerektiğini söylemeye çalışmıyordum. Tiyatro sevgim bazen beni çileden çıkarıyor, hiciv, çelişkiler, özlü sözler – Gerçek nedir? Ama sen Tanrılara inanıyorsun, öyle değil mi?"

"Tabii ki inanıyorum, İonides."

"Bu iyi."

"Onlar oradalar, öyle değil mi? Orada olduklarına inanıyorsun, korkmadığın zaman bile inanıyorsun, öyle değil mi?"

"Senin onlara inanmanın en doğrusu olduğuna inanıyorum, zavallı küçüğüm. Sakın onları kaybetme. Kim bilir, belki de..."

Adamlardan birinin bağırdığı duyuldu ve alayımız yavaşladı, sonra da tamamıyla durdu. Adamlar atlarından indiler ve yol kenarındaki karadiken ağaçlarına doğru koşmaya başladılar. İonides de indi ve onların yanına gitti. Ya arabanın tabanına ya da İonides'in yüzüne dalıp gitmişti gözlerim. Şimdiyse başımı kaldırmıştım, manzarayı gördükten sonra da feryadı bastım. O engin mavisiyle körfez ayaklarımın altındaydı şimdi, uzakta Peloponnesus sıradağları, karlı başları dimdik, göğe doğru yükseliyordu. Körfezin karşı yakasında, sanki elini uzatsan dokunacağın bir mesafede, Korint'in ışıltısı ve dumanı görülebiliyordu Acrokorint Kalesi'yle birlikte. Dünyanın böyle görünebileceğini asla düşünmemiştim, sonsuza kadar orada kalıp seyredebilirdim.

Ama adamlar işlerini bitirmişti ve işte şimdi geri dönüyorlardı. İonides arabaya atladı ve silahlı adamların önderine başıyla bir işaret verdi. Bunun üzerine adam bağırdı ve yerden toz kalktı, yeniden yola koyulduk.

"Saygıdeğer İonides..."

"Evet?"

"Kutsal süpürge."

"Tanrının da hizmetçileri vardır, biliyorsun – ahçısı, uşakları, temizlikçileri. Bir Tanrının yerleri süpürdüğünü düşünebiliyor musun? Ama tabii ki tüm bunlar tamamıyla simgesel. Uşağı birkaç tutam altıntozu serper ve sen de kutsal süpürgeyi yedi kez sallarsın. Sanırım yediydi. Bu gibi merasimlerde ya üç ya da yedi vardır, nadiren de olsa dokuz da çıkar karşına. Gördüğün gibi, Tanrılar sayımayı biliyor."

"Sanırım öyle."

"Öyle görünüyor ki şimdi daha rahat hissediyorsun kendini."

"Tüm şunlara bir baksanıza, şu dünya!"

"Bakıyorum, sıkça bakıyorum."

"İşte orada, aşağıda ormanımız ve şu otlaklar – ahh, Aitolia gerçekten çok güzel!"

"Ben Aitolialı değilim ama söylediğin doğru, Aitolia çok güzel. Ben bir Atmalıyım. Atina'yı daha önce duymuştun, öyle değil mi?"

"Barbarların hezimete uğratıldığı yer."

"Evet. Uzun zaman önceydi bu. Atina şu tarafta, sol yanımızda olmalı, ilerideki tepelerin ardında, Megara ile hemen hemen aynı doğrultuda."

"O tarafta Korint var. Sicilya sağ yanımızda olmalı, o tarafta, öyle değil mi?"

"Vay canına, sen ne çok şey biliyorsun böyle! Evet. Sicilya sağ yanımızda, birazcık güneyde ve çok, ama çok uzaklarda."

Bir süre sessiz kaldık. Ağabeyimi düşündüm ama onun hakkında hiçbir şey söylemedim. Söylenecek ne vardı ki? Sessizliği bozan, sonunda İonides oldu.

"Şimdi ne düşünüyorsun?"

"Geleceği. Daha doğrusu geleceğimi. Tüm o soruları. Ne? Nerede? Nasıl?"

"Belki hatırlarsın, daha önce konuşmuştuk, iki tane Pythia var. Birisi, hükmeden Pythia, gerçekten çok ayrıcalıklı bir hanımefendidir. O kördür ama yalnızca, bizlerin de sürekli tersi istikamette yol aldığımız şu dünyaya kördür. Diğeriyse daha genç bir hanımefendi. Kör hanımefendiye pek benzemez, farklıdır. Ama Tanrı, sözlerinin dile gelmesi için kimi isterse onu seçer. Bilici olmak, bir Pythia olmak herhangi bir marifet gerektirmez. Onlar oldukları gibidir, hükmeden hanımefendi yaşlıdır, apayrıdır ve denebilir ki, kutsaldır. Genç olanın nasıl olduğunu kendin de göreceksin çünkü –simgesel olarak– onun hizmetçisi olacaksın. Tabii ki asıl işleri yapacak kölelerimiz var. Senin şu şımarık mahluk değil; vakıfta doğmuş olan köleler. İnan bana, bazen onların bu konuda bizlerden daha çok şey bildiğini düşünüyorum! Onca Tanrının her birinin, kendine özel bir rahibi, bir de hizmetçisi vardır. Bir arada tüm canları oluştururlar ve ben onların yöneticisiyim, yoksa daha önce söylemiş miydim bunu? Sanırım söylemiştim. Böyle tanındığımı söylemeye çalışıyorum sadece, aslına bakılırsa bir üstünlük değil bu. Sen iyi bir dinleyicisin güzelim, beni konuşturup duruyorsun, bak gevezelik etmeye bile başladım. Pythiaların Sarayı dediğimiz yerde, kendine ait bir mekânın olacak. Kendi hizmetçilerin de olacak. Bense, sana görevlerini ve bir gün atanacağını umduğum o mevkiinin yol yordamını öğretmekle yükümlüyüm."

"Neymiş bu konum, İonides?"

"Sen Tanrının sözlerini dinlemeyi ve o sözleri dile getirmeyi öğreneceksin."

Sanki dünya başıma yıkılmıştı.

"Tanrım bana yardım et! Hayır! İonides..."

Sesini yükseltti.

"Bu konu, yarı kızarmış balıkların canlanması ve bir çocuğun ölümün eşiğinden dönmesi, senin sayende şifa bulmasıyla ilgili."

"İonides, lütfen! O bir hataydı, inan bana insanlar olup biteni abarttı..."

"Evet, tabii ki bir hataydı. İki hata demek daha doğru. Kelimenin tam anlamıyla, haklısın. Sen" –ve o an birdenbire, telaşla ürperdi, omuz silkti– "sen bir bakiresin. Ve sen, sahip olduğun o şeye... o şeye sahipsin işte. Cahilsin ve seninki gibi cehalet, sıradan bir insanı bir anda bir kâhine çevirir."

"Ama neden? Neden?"

"Şunlara bak, şunlara bir bak. Körfezin bir yakasında Akhaia, bu yakada Aitolia, oradaki Sparta ve Argos'tu. Diğer tarafta, ilerde, tüm ışıltısıyla Atina, Thebes, adalar –birçok isim var, birçok isim; uzun mu uzun tarihleri var her birinin– ama Atina bir köy. Atina uyduruk işler yapan uyduruk adamlarla dolu. Aitolia –bir tarla cenneti– ve Delphi –kralların elçilerini görderdiği Delphi, İskender'in gelmeye can attığı Delphi– Sokrates – ahh, çocuğum! Sana hepsini anlatacağım! Anlıyorsun değil mi, orada, sağ tarafımızda, evet, Sicilya var. Ama ondan çok daha yakında, acı bir gelecek var bizim için. Kralların kralının tehditlerinden çok daha büyük bir tehlike var bizim için."

"Neden öyle bakıyorsun? Bu çok kötü!"

"Evet, öyle. Onlar çok kötü. Onlar Romalılar."

Başıma sardığım şal çözülmüş, bileğimin üzerine düşmüştü, yüzüm açıktaydı.

"Ama ben ne yapabilirim ki? Ben bunları hiç bilmiyorum."

"Sen mi? Sen Hellas'ın kurtarılmasına yardım edeceksin. Atina'nın kurtulmasını sağlayacak, Delphi'nin eski günlerini geri getireceksin."

Kahkahalara boğulmamak için büyük çaba harcadım, kendimi güç bela zapt edebildim. Zaten kahkahalarım da mutluluğumu ifade eder nitelikte olmazdı herhalde. Sözde benim koruyucum olacak bu tuhaf adam, anbean daha da tuhaflaşıyor, beklenmedik, umulmadık sözler sarf ediyor; bugünün olayları aracılığıyla yarınınkilerin kolayca görülüp bilinebildiği, hayatın o dosdoğru, yalın ve sıkıcı yolundan çıkıyormuş gibi görünüyordu. Aklım, vakti zamanında yanımızda çalıştırdığımız bir köleye gitti, evimizin kölelerinden biriydi; hayatın, gemi seferlerinden bile daha düzenli olduğu evimizin ölçüleri göz önüne alındığında dahi iyi huylu, sakin bir köle olduğu söylenebilirdi. Ama öyle bir gün geldi ki bizim bu iyi huylu, sakin köle durduk yere dans etmeye, kahkahalar atmaya başladı ve bir türlü durmak bilmedi, dolayısıyla birilerinin onu kendine getirmesi şart oldu ve sonunda, köle öldü tabii ki. Ama arkasında bir şeyler bıraktı, gerçekten bir şeyler bıraktı. Ölümünden sonra tüm o bölgenin arınması için çok büyük emek harcadık, derdimiz bitmek bilmedi, böyle şeylerin ne kadar sıkıcı olduğunu herkes bilir. Şimdi, bu ayrıcalıklı, önemli adam karşıma geçip o büyük isimleri anmaya başlamıştı –Hellas, Aitolia, Akhaia– sanki bunlar kumsalda oynanan bir oyunda sağa sola fırlatılabilecek çakıl taşlarıymış gibi. Gözlerimden bir şeyler okumuş olmalı, gerçi zamanla, yani öğrenmem gerekenleri öğrendikten sonra, bir yüzde, şeyleri, duyguları, görüşleri ya da istekleri okuma yetisinin pek de güvenilir bir yeti olmadığını anlayacaktım. Hem,

kahkaha atma isteğime rağmen, korkuyordum. En azından bunu görebildiğini söylemeleyim, bunu gördü ve geri çekildi.

"Daha çok erken. Bu sorularla ilgili ne bilmek istiyorsun? Romalıları duymuş muydun daha önce?"

Düşünmeye başladım. Ağabeyim? Bir gün benim yanımdayken, Roma'dan ve Kartaca'dan bahsettiğini duymuştum. Sicilya'da birbirleriyle savaşıyorlardı.

"Bir şeyler biliyorum ama çok az, ağabeyim..."

"Demetrios."

"Onu tanıyor musunuz?"

"Evet tanıyorum. Düşündüğün kadar şaşırtıcı değil bu, inan bana. Delphi birçok şey bilir, küçük hanım. Ve oradan, nurlu kayaların altında, göğe tırmanan en yüksek yapılardan bazılarını görebilirsin."

Neden Delphi'yi anlatıyordu? Tüm dünya bilir; Apollon'un dağının bağrından nasıl yükseldiğini Delphi'nin. Yolun vadiye ve vadinin aşağı tarafındaki nehre açıldığı yere çok yaklaşmıştık. İnsanlar Delphi'nin havası hakkında konuşup durur. Onu gördüğünüzde içinizi saran korkudan pek nadiren bahsederler; taze, güzel ve ölümcül. Dört bir yanda Tanrılar vardır; bir yerlere gizlenmişlerdir ama varlıklarını sezdirirler, sanki bir anda, parlayan bir ışıkla ya da çakan bir şimşekle aralarından biri ortaya çıkıp, amacını ve gücünü gözler önüne serecekmiş gibi. Suyun karşı yakasındaki Korint'i daha önce de görmüştüm ama oraya hiç gitmemiştim. Yani Delphi benim için ilk şehirdi, küçük ve tuhaf bir şehir. Sakinleşmeye çalıştım.

"Gözlerini örtme sakın, Arieka. Görmen gerekiyor. Bunlara alışmalısın."

Her tarafta insan vardı. Müthiş bir kalabalıktı, askerlerimiz kalabalığın ilgisini çekmiş olmalı, alayın et-

rafına toplanmaya başladılar. Şimdi artık askerlerimiz o ciddi yürüyüşü bir tarafa bırakmıştı, yeri geldikçe kılıçların kabzalarını da kullanmaktan çekinmeden, mızraklar omuzlarda, hızla ilerliyorlardı. Kalabalığı püskürttüler; doğal olarak, bağırış çağırışın, itiş kakışın sonu gelmek bilmedi. Yine de aradan sıyrılan bazı adamlar arabamıza ellerini sürdüler. Öyle görünüyor kı bunun onlara şans getireceğine inanıyorlardı. Kadının biri mavi boncuklu bir tespih uzattı ve ne yazık ki ben de ona dokundum. Bir zafer narası attı, yanlış yapmıştım. Kalabalık bir anda, uğuldayan, askerlere saldıran vahşi bir güruha döndü. Tespihlerini, bileziklerini, muskalarını ve hatta değneklerinin uçlarını, dokunayım diye bana uzatmak için uğraşıp didiniyorlardı. Kalabalığın arka tarafında birisi, görebileyim diye bir bebeği havaya kaldırmıştı. Adamlar ve kadınlar düşüp yerlerde süründüler. Adamın biri kalabalığın içinde ezildi. Yüzünde kan vardı ve gözleri kapalıydı. Sürücümüz, hışımla atı kırbaçladı ve arabamız yeniden yol almaya başladı. Güç bela kurtulduk kalabalıktan ve kokusunu da geride bıraktık. Önümüzde açık kapılar vardı. Kapıları geçtik ve dönüp de arkama baktığımda kapıların kapandığını gördüm. Arkalarında kendilerinden de yüksek kayalıklar olan o kocaman ağaçların gölgesinde, iyice yavaşladık, neredeyse adım adım ilerlemeye başladık. Şimdi sağa sola sıçrayan suyun, kendi kendine gülercesine çıkardığı sesi duyabiliyordum. İonides sonunda derin bir nefes aldı.

"Gel. İnmene yardım edeyim. Hizmetçin burada, sandıklarının başında bekleyebilir."

Beyaz taştan inşa edilmiş bir yapıydı, sütunları ve kemerleri vardı. İonides beni iki kanatlı büyük kapı-

lara giden o alçak merdivenlere doğru götürdü. Kapılar sessizce açıldı ve kocaman, serin bir salona girdik. Karşıda, salonun sonunda muazzam bir Tanrı heykeli vardı. Çıplak, güzel bir yüzü vardı ve tıpkı Büyük İlah İskender gibi, o da sakalsızdı ama o Tanrı Apollon'du. Önündeki üç ayaklı sehpanın üzerinde duran buhurdandan, incecik bir duman yayılıyordu. O gün için ona cübbe ve pelerin giydirilmişti. İonides'in peşinden gittim, ikimiz de buhur aldık ve için için yanan közlerin üzerine serptik. Duman kalınlaştı. Yüzünü göğe çeviren ve ellerini kaldıran İonides, Tanrıya fısıldamaya başladı. Sonra beni heykelin etrafından dolaştırdı ve kapı bizim için açıldı. İonides yeniden arkadaş canlısı bir ifadeyle konuşmaya başladı.

"Sağ taraftaki odalar Büyük Hanımefendi'nin odaları. Sol taraftaki odalarsa, tahmin edebileceğin gibi, Genç Hanımefendi'nin odaları. Sen de burada yaşayacaksın."

Bir köle bize bir kapı daha açtı, bu seferki nispeten küçük bir kapıydı.

Oda ışıkla dolup taşıyordu. Dışarıda, şehrin çatılarının üzerinden dağın vahşi tarafı görülüyordu koyu bir gölgenin içinde. Köle, ilk pencerenin karşısındaki pencerelerden birini açıyordu. Kepenkler salına salına açılırken, ışık odaya doğru hücuma geçmiş gibiydi sanki, çok aydınlıktı; doğrudan Apollon'un güneşinden gelen ışık değildi bu; ışık dört bir yandan geliyordu içeri. Bugün biliyorum, beyaz taştan yapılmış olan ve uçacakmış gibi, parçalara ayrılıp havalanacakmış gibi görünen binaların eseriydi dört bir yandan gelen ışık; taş taş üzerinde kalmayacaktı, hep birden dünyadan kaçarcasına uçacaklardı sanki, mavi göğe hücum eden bir kuş sürüsü gibi. Gözlerim ışığa alıştık-

tan sonra, uzaklıklar daha bir belirgin olunca, binaların birbirinden nasıl ayrıldığını gördüm; mücevherlerle süslü birer kadın gibi, her biri kirişlerin ve sütun başlarının etrafında dans eden ya da kemerlerin gölgesinde parlayan zarif renklerle bezenmişti. Her şeyden öte, bir yanda da nurlu kayaların sarp duvarı vardı mavi gök kubbeyi yerinde tutarcasına yükselen.

"Ahh ne kadar güzel, ne kadar güzel!"

"Biz Yunanlılar hiçbir şey yapamasak bile bunu yapabiliriz. Öyleyse, küçük hanım, özgürlüğünün ilk gününü tebrik ederim. Evine hoş geldin."

Sanırım ona gülümsedim.

"Teşekkür ederim, İonides Peisistratides."

Etratıma bakındım, odanın serin gölgesinde dolaştı gözlerim. Ne bir yatak vardı, ne bir tabure, ne de bir sandık. İonides güldü.

"Bu oda değil. Burası sadece girişi, buradan geçmemiz gerekiyor. Gel."

Köle odanın içinde telaşla koşturmaya başladı ve ileride bir kapı daha açtı.

"Git ve odalarını gez, hepsini gör, Arieka. Ben burada kalıp seni bekleyeceğim."

Şaşkınlığımı ve sevincimi hatırladıkça bugün bile neşeleniyorum – oturma odası; ortasında, alışık olduğum ot yatağın bir insandan çok bir hayvana yaraştığını düşündürecek kadar büyük ve güzel bir döşekle o güzelim yatak odası! Doğal ihtiyaçlar için ayrılan küçük bir özel odası bile vardı ve rahatlamak için bu küçük odayı kullandım, çünkü şafakta başlayan gün, gerçekten uzun olmuştu benim için. Hizmetçi için de bir oda vardı; ufacık, sade bir odaydı ama doğrusunu söylemek gerekirse, annemle babamın bana uygun gördüğü odadan çok daha rahat bir

odaydı. Bütün odalarda, adlarını ya da ne işe yaradıklarını bilmediğim birtakım gereçler duruyordu. Ben odama çekilip, Delphi ikindisinin donuk ışığı odanın içini doldursun diye tüm pencereleri birer birer açarken, köle istediğim şeyi sunarcasına, beni yalnız bıraktı, etrafta gezinmeye başladı. Hava serindi, insanı rahatlatan bir serinlik. Şimdi burada, dağlar ve tepeler arasında olmama rağmen, yeni evimin bir nehir yatağının yanı başına kurulmuş olduğunu fark ediyordum ve bu sebeple, aslında 'dağın başında' olduğum söylenemezdi, yine de hava fark edilir biçimde serindi; dağ havası. Kışın buraların gerçekten soğuk olacağını düşündüm ve sonra da, gezerken onları fark etmemiş olsam da, odalarda bulundurulan metal kapların ne işe yaradığını anladım. Bunlar mangallardı. Genç Pythia'nın hizmetçisi bile hoş tutulmalı, üşütülmemeliydi burada. Ardından girişteki hole koştum. İonides gülümsüyordu.

"Çok geçmeden alışacaksın tüm bunlara. Şimdi bana hoşnut olup olmadığını söyle bakalım!"

"Gerçekten çok sevindim, gerçekten!"

"Şimdi, eğer meşgul değilsen –ki sanırım değilsin, çünkü hanımın bu saatte uyur, doğrusunu söylemek gerekirse, sadece bu saatte de değil, zamanının çoğunu uyuyarak geçirir o– eğer, söylediğim gibi meşgul değilsen, sana göstermek istediğim bir oda daha var. Gel."

Büyük salona geri döndük ama bu kez Apollon'un arkasındaki duvardan, başka bir kapıdan girdik. Basamaklar aşağıya iniyordu; karanlık basamaklar. Sonra bir kapı daha çıktı karşımıza, o kapıdan da geçtikten sonra, yapının bir yüzünü saran sıra sütunların gölgesinde, karmaşık bir aydınlığa girdik. Ardından,

ayrı bir yapıya girmek için birkaç basamak tırmandık. Dev kapılar vardı, açık dev kapılar; bunun ardından, girişte bir hol, sonra yine kapılar. Kapıları geçtik. Buranın bir tapınak olduğunu düşündüm.

Oda çok büyüktü. Boşluğun diğer ucunda heykel yoktu; yalnızca açık pencereler. Aslına bakılırsa, dört bir yanda duvarların tepesindeki oyuklarda göğsünü kabarta kabarta gezen ve öten güvercinler vardı. Onların altında duvarlarda birbirlerine çaprazlamasına geçen ahşap dilmeler vardı ki bu da, aralardaki kare biçimli boşlukların birer kuş yuvası olduğu izlenimini veriyordu. Ama güvercinler aldanmama sebep olmuştu. Bunlar kuş yuvaları değildi.

"İşte buradayız, küçük hanım. Bunu bilmiyor muydun? Keçiler süt verir. Krallarsa altın. Öyleyse şairler ne yapar? Biz buraya kitaplık diyoruz. İstediğin zaman kullanabilirsin bu odayı; ne de olsa okumayı öğrendin. Evet, biz de biliriz okumayı. Tanrı bilir ne zamandan beri böyledir ama bugün de yaşayan bir gelenektir bu; yazarın, eserinin bir nüshasını vakfa yollaması âdettendir. Bunların bazıları – her neyse, burada yazılan tüm oyunların bir nüshası vardır bizde. Neyle başlayacağımızı merak ediyorum."

Oyukları kuş yuvası olmayan ahşap sıralarla bezeli duvarları seyretmeyi bırakmıştım; oturma yeri olarak düzenlenmiş ahşap sıralar da çarptı gözüme ve dört ayak üzerinde duran sandıklar gördüm. Aralarında büyük boşluklar yoktu. Büyük salonun ortalık yerinde, İonides sıralardan birinin ortasına oturdu.

"Sanırım Homeros'la başlayabiliriz."

Kapağın iki kanadını açtı. İçerdeki ahşap yüzeyin üzerinde bir rulo vardı; yarı açık bir rulo.

"Benim için ilk sözcükleri okur musun?"

"Ben – 'Öfkenin şarkısı, Ey Musa...'"

"Evet. Çok güzel. Hayır. Homeros'un nüshası değil tabii ki! Muhtemelen o, yazmayı bilmiyordu; en azından alfabeyle yazmayı bilmiyordu. Sana ne olduğunu söyleyeyim. Aslına uygun bu nüsha bize nesiller önce atam Peisistratus tarafından gönderilmiş. Onun adını duyduğunu hiç sanmıyorum, sen bir Aitolialısın. Ama o Atina'nın en yetkin kişilerinden biriydi ve Homeros'un hangi yorumunun en iyisi olduğuna karar verdi, sonra da bize bu nüshayı gönderdi. Tabii ki onun el yazması olduğunu söyleyemezsin. Muhtemelen, tüm bunları kağıda döken bir kâtipti; belki de on, hatta yirmi kâtip bir araya gelip suret adını verdiğimiz şeyi hazırladılar. Şu kenara yazılmış olan notu görüyor musun? Sanırım bu *scholiast** dediğimiz şey, aslına bakılırsa, neredeyse eminim, bunu buraya Peisistratus'un kardeşi yazdırmış olmalı – kehanetlerimizin sahtelerinden sorumlu olan kişi! Çok haylaz bir adamdı ama akıllıydı. Şurada, gördüğün gibi, bir hece hatası bırakmış. *Iliad* için fazla böylesi. İşte şimdi senin gözden geliyor, *Odysseia*'in yirmi dört kitabından biri. Buna da uzun zaman ayıracaksın sanırım, öyle değil mi? Sonra Arctinus var – biz ona *Küçük İliad* deriz. Bana öyle geliyor ki böyle denmesinin sebebi Homeros'tan daha kısa eserler yazmış olması değil; sanırım kastedilen Homeros'tan daha kötü yazdığı. Bence bunu da okumalısın. Euripides. *İon.* İon'u duymuş muydun daha önce? Benim atam değildir o ama burada, şu an benim bulunduğum konumda bulunurmuş bir zamanlar. Euripides bir oyun yazdı – şuradaki rulo, bak neredeyse paçavraya dönmüş, ki-

* Âlimler tarafından yazılan, açıklayıcı not ya da yorum. – ç.n.

tabın aslı işte orada gördüğün; onu saklamamıza izin verdi. Çok feci bir hikâye, onu okumak isteyeceğini hiç sanmıyorum. Sophocles. Aeschylus – ahhh ah, istediğin tüm tragedya yazarları var burada. Ama eserlerin tümünün asıllarına sahip değiliz, biliyorsun. Kral Batlamyus İskenderiye'deki devasa kitaplık için nüshalarını çıkarmak istediğini söyledi ve böylece asıllarını bizden aldı. Ama bize geri gelen kitaplar asıllar değil, nüshalar oldu. Bu düpedüz dolandırıcılık, gerçekten dolandırıldık. Edepli bir Yunanlının doğu etkisiyle nasıl da bozulabildiğini görüyorsun işte. Tabii ki Batlamyus –ilkinden bahsediyorum– bir Makedonyalıydı, bu da bize şunu gösteriyor ki... Neyse, ne diyorduk biz? Hmmm, işte liriklere geldik. Pindaros, bence o şahlarıdır, Simonides, Bacchylides, Erinna – o da senin gibi bir kızdı. Yine de şurada gördüklerinin hepsi ona ait, nelerimiz varmış – Şuna bak!"

Bir başka ayaklı kitap kutusuydu bu. Kapakları açtı ve içine baktım. İçinde bir kitap vardı doğal olarak. Sade bir altın yüzük de gördüm orada, bir tutam saç sarılmıştı yüzüğe. Eski bir kaz tüyü de vardı, buruşmuştu ve siyah lekeleri vardı.

"Onuncu Musa, küçük hanım. Lesboslu Sappho, Lesbos. Vahşi kadınlar Orpheus'u parçalara ayırdıktan sonra, zavallının kafası bu adanın sahilinde yıkanmıştı. Bana öyle geliyor ki Sappho, senin yakın arkadaşlarından biri olacak. Şimdi sakın onunla yüz yüze görüşme lütfuna ereceğini düşünme. Yüzlerce yıl önce öldü o ama bunun ne önemi olabilir ki? O da senin gibi küçük bir hanımefendiydi; çok duygusal, çok tutkuluydu, kızlarla birlikte olmaktan hoşlanırdı, yani tıpkı benim gibi – şey, sanırım tahmin edebiliyorsundur. Perseus! Bize katılmak ister misin?"

Daha önce fark edemediğim genç bir adam çıktı kitapla dolu iki dolabın arasından.

"İonides. Saygıdeğer hanımefendi."

"Bu Perseus, güzelim, ebediyen bizim en değerli kölemiz olarak kalacak. Özgürlüğünü hiç kabul etmeyecek misin, Perseus?"

"Sonra da bu kitaplığı terk edeceğim, öyle mi Ion? Asla! Sizin için ne yapabilirim?"

"Bu hanımefendiye –onun kim olduğunu biliyorsun– kitaplar ve diğer şeylerden bahseder misin biraz?"

"Pekâlâ. Kalem, yazıda da belirtildiği gibi, Sappho'nun kalemi. Yüzük onun yüzüğüydü ve tabii ki saçın da onun saçı olduğu söyleniyor – Onuncu Musa için pek de öyle etkileyici değil, ne dersiniz? Ama ne de olsa ufak tefek bir insan olduğu söyleniyor – Lesboslu minik kara bülbül, diyordu ona Alcaeus. Hangi şiirlerini görmek istiyorsunuz acaba?"

"Bunun için zamanımız olduğunu sanmıyorum, Perseus. Hikâyeyi anlatman yeterli."

"Ah peki, sonunda bir erkeğe âşık olmuş; alfa'yı beta'dan ayıramayacak kadar cahil bir balıkçıymış âşığı. Bunun bir önemi yok tabii ki. Ama adam onu terk etmiş. Adam için çok gösterişsiz biriymiş bizimkisi. O, etli butlu kadınları severmiş. Kız da Leuctra civarında uçurumdan aşağıya atmış kendini. Adam kadından aldığı kitabı ve yüzüğü satmış. Zavallı kız, o yüzükle adama büyü yapmaya çalışmış. Saça gelince – hayır, hiç sanmıyorum."

"Evet, işte böyle, küçük hanım."

"Beni affedin Ion, çok meşgulüm."

"Kitaplarla ilgili, o kitaplar hakkında yazılan kitaplarına dön bakalım! Biz yaratıcılarıyla yetineceğiz. İşte böyle, küçük hanım. Burada dilediğin kadar za-

man geçirebilirsin ve bana kalırsa burada geçirecek epeyce zamanın olacak. İleride, şu uçta nesirler var –Histiaeus, Herodotus ve Afrika'nın etrafından dolaşan şu adam; ismini hatırlayamadım şimdi– İskender'in donanmasının komutanı. Yüzlerce kitap var burada, yüzlerce. Ama benim senden beklediğim, şiir üzerine eğilmen. Özellikle de heksametrosla* yazılanları okumalısın. Bu üslupta konuşmaya alışmanı istiyorum. Ama şimdilik tüm yapman gereken okumak, okumak, okumak!" Sonra birden sesini yükseltti. "Arieka! Gel, seni gidi sulu göz, ne oldu şimdi? Özgürsün, özgür, özgür! Burada, bu bina içinde senin için büyük bir lütuf bu; dünyanın en görkemli buluşu! O olmasaydı hâlâ boğa kafaları ve başaklar çiziyor olurduk toprak kapların üzerine! Alfabe, çocuğum, Tanrı Filistinlileri korusun!"

Ama ben gözyaşlarına boğulmuştum ve kendime çekidüzen verebilecekmiş gibi görünmüyordum. Gerçi üzgün müydüm, mutlu mu, kaygılı mı, yoksa tüm bunlar kafamın içinde bir arada mıydı, kestirebilmek gerçekten imkânsızdı.

* Heksametros: Yunan şiir sanatının bilinen en eski kalıbıdır. Genellikle bir uzun, iki kısa heceden oluşan, altı ayak içeren şiir dizesidir. Homeros ve Vergilius'un destanları bu ölçüyle yazılmıştır. – ç.n.

III

Beni Genç Hanımefendi'nin önüne çıkaran İonides oldu. Bir Pythia'dan umduğum özelliklere sahip birisi olduğunu söyleyemeyeceğim. Tıpkı bir erkek gibi, bir sedirin üzerine uzanmıştı ve dirseğini yere dayamıştı. Onda ilk bakışta fark edilen şey, aşırı şişman olduğuydu, bakıcımdan bile daha şişman bir kadındı. Boynunda, sanki her an yere düşebilecekmiş gibi sarkan derileri vardı bu kadının. Ayakları çıplaktı ve ben, hayatımda ilk kez o zaman gördüm boyalı ayak tırnaklarını. El ve ayak tırnaklarındaki boya aynıydı. Doğrusu, böyle şeyler yapıldığını duymuştum daha önce. Annem böyle şeyler yapan kadının konuşulmaması gereken kadın, ya da adı ağza alınmayacak bir iş yapan kadın olduğunu söyleyip beni uyarmıştı. "Dost hayatı yaşanan kadın", ya da "hataera" demek istemişti aslında; her ne kadar ben, bundan bile daha pis işler olduğuna inansam da. Onlara ne dendiğini bilmiyorum ve o zamanlar da bilmiyordum.

"Yanıma gel, çocuk. Yüce gökler aşkına, sen gerçekten bir çocuksun daha. On dört? On beş?"

"On beş, saygıdeğer hanımefendi."

"Otur şöyle, çocuk. Hayır, tabureye değil, oraya oturma. Sen de rahat etmek istersin, öyle değil mi? Şu iskemleyi bir dene. Daha rahat değil mi? Doğrusunu söylemek gerekirse, öyle ahım şahım bir güzelliğin olduğu söylenemez ama sesin gerçekten hoş. Şarkı söylüyor musun?"

"Bilmiyorum, saygıdeğer hanımefendi."

"Ahmaklık etme. Tabii ki biliyorsun!"

Yeterince nazik bir kadın olduğu doğru ama dediği dedik olduğunu da gösteriyordu yeri geldikçe.

"Ninniler. Ama başka bir şey bilmem. Yöre şarkıları, birkaç tane, herkes gibi ben de birkaç tane bilirim."

"Birkaç tane de olsa, sesler işe yarar. Mırıltılar da faydalıdır tabii ki. Yeri geldikçe, çığlıklar bile, tabii sen de uygun bulursan."

"Saygıdeğer hanımefendi?"

"Gerçekten çok küçük, öyle değil mi İonides? Söyle bakalım, nerede buldun onu?"

"Sanırım Büyük Hanımefendi'yi görmemiz gerekiyor."

"Gidin öyleyse. Hepsi bu, çocuk."

"Saygıdeğer hanımefendi..."

"Evet?"

"Ne zaman başlamamı istiyorsunuz?"

"Neye başlayacaksın?"

"Size hizmet etmeye."

"Sen bana hizmet etmeyeceksin, çocuk. Tanrıya hizmet edeceksin. Doğrusu budur, öyle değil mi Ion?"

"Daha öğrenecek çok şeyi var. Şimdi gidebilir miyiz?"

Saygıdeğer hanımefendi yavaşça sırtüstü uzandı, tavana bakakaldı; orada değilmişiz gibi davranıyordu. Ionides bir reveransın ardından konuşmaya başladı.

"Öyleyse gidelim artık."

Karşı taraftaki kapının önüne kadar, peşinden gittim. Bir parmağını dudaklarına götürdü, kapıyı açtı. İçeride bekçi, kaygısızca dikilmekteydi. Bizi görünce toparlandı. İonides, bir baş işaretiyle, ilerlememi buyurdu bana. Büyük Hanımefendi'nin kocaman odası

günün o saatinde hâlâ karanlıktı, kepenkler kapalıydı. Öte yanda tüm görebildiğim belli belirsiz bir simaydı, bir iskemlenin üzerinde bir insan. Bize bakıyormuş gibi görünüyordu. Bekledik. Sonra konuşmaya başladı; sesi uzak diyarlardan geliyordu sanki.

"İonides?"

"Buradayım. Size bugün Saygıdeğer Hanımefendi diye mi hitap edeceğim, yoksa Anne mi demeliyim?"

"Ben Pythia'yım."

"Size çocuğu getirdim. Bahsettiğim o çocuğu."

"Yaklaşsın öyleyse."

"Saygıdeğer Annemiz, biz göremiyoruz."

"Yaklaşsın dedim. Yaklaşsın bakalım. Bana elini ver, çocuk."

"İşte elim, Saygıdeğer Annemiz."

"Yüzünü hissedeyim. Sen daha çok bir oğlana benziyorsun, içinde var bu, ne biri ne de diğeri. Onun hoşuna gidecektir böylesi. Rüya görür müsün? Sana rüya görür müsün diye sordum?"

"Evet."

"Rüyalarını hatırlar mısın?"

"Hayır, Saygıdeğer Annemiz."

"Bana böyle hitap edecek olan sen değilsin. Senin için Saygıdeğer Hanımefendi yeterli. Vakti gelince değişecek. Anlıyor musun?"

"Hayır, Saygıdeğer Hanımefendi."

"İonides, ağzı çok küçük. Yırtmak gerek."

"Gücün geri geleceğine hâlâ inanıyor musunuz?"

"Ya sen?"

"Hayır."

"Saygıdeğer Hanımefendi..."

"Ne var, çocuk?"

"Ağzımı yırtmak... Neden buradayım?"

"Ona anlatmalıydın, İonides."

"Bunu size bırakmanın daha iyi olacağını düşünmüştüm."

"Neden öteki değil?"

"Sizin çok daha uygun olacağınızı düşünüyorum."

"Çocuk, olduğun yerde kal. İonides, kepenkleri aç."

Derken o uzun ve hayat veren gün ışığı hüzmesi odanın içini doldurmaya başladı. Beyazlar giyınmişti ve başında da bembeyaz bir örtü vardı; yüzü dışında her yerini sarmıştı beyaz. Gözleri sabit duruyordu, kafasını nereye çevirse oraya bakıyordu sanki. Çok zordu bu gözlerin görmediğine inanmak. Gözbebeği ve hare tabir edilen şeyler mevcut değildi onlarda; gözü göz yapan o şeylerden ız dahi yoktu. Parlıyorlardı ve insan, deşilmiş olduklarını düşünüyordu ama hareket etmiyorlardı. Yüzünün geri kalanına gelince, yaşının gerektirdiği gibiydi her şey, eti kemiğine yapışmıştı.

"Çocuk, sen çok özel bir görev için seçilmiş bulunuyorsun. Bazen sadece bir tane Pythia vardır, genellikle iki tane ama zaman zaman, gelecek tıpkı benim gözlerim gibi kör ve karanlıkken, üç tane vardır. Bu süre zarfında sen üçüncü Pythia olacaksın."

Ne söylediğimi ya da ne yaptığımı hatırlamıyorum. Ionides, o *yerden* aşağıya inmeyeceğimi haykırdığımı söyledi; beni zapt etmenin onun için oldukça güç olacağını da ekledi. Yavaş yavaş kendime geldim, çırpınmayı bir yana bıraktığımı görünce beni salıverdi. Pythia'nın sesini duydum ve arkamı döndüm.

"Saygıdeğer hanımefendi..."

"İşe yaramayacak, çocuk. Ona ne dersen de, görüyorsun işte, bizi avucunun içine almış. Akıntıya kapılıp gitmek çok daha kolay. Kendisininkilere karşı gayet merhametlidir. Çok şey görmeye başladığımda,

onu da görmeyeyim diye, gözlerimi kör etti. Ama bu uzun zaman önceydi. Belki de yalnızca bir rüyaydı her şey. Kesin olan, gözlerimin görmediği. Şimdi neden burada olduğunu biliyorsun. Güçlü ol, belki böylece Tanrı, gözlerini kör etmekten ya da ağzını yırtmaktan kaçınır. Güçlü ol. Bilge kişiler sana rehberlik edecek. Sonrasına gelince, bekâretini korumalısın. Aksi takdirde Tanrı hem sana hem de onlara büyük acılar çektirecektir. Çok zamanım kalmadı benim; yaşlıyım, hiçbir kadının varmaması gereken yaşa vardım. Hazırlanmalısın, hazırla kendini."

"Bunu nasıl ve ne için yapacağımı bilmiyorum!"

"İonides nasıl yapacağını biliyor, ya da en azından bildiğini söylüyor. Bana gelince, benimki çok önceydi. Çok ama çok eski bir hikâye. Yine de sanırım sana okumanı tembihleyecek, okumalısın diyecek, ta ki başka insanların sözlerinden kırıntılar dökülene kadar dudaklarından, burnundan gelene kadar içinde biriktirdiklerin."

"Seni, 'ev' demeni emrettikleri o yerden kurtardım, Arieka. Şimdi sana söylediğimi yapmalısın. Ben senin koruyucunum ve sana kaba davranmayacağım, güven bana. Şimdiden sana bir kitaplık verdiğimi düşünsene bir!"

"İonides her şeyi bilir, çocuk. Onun gibisini asla göremezsin başka yerde. Ben bile, bunca yılın ardından şunu söyleyebilirim rahatlıkla, böyle bir adamla hiç karşılaşmadım. Ne istediğini bildiğimi düşünüyorum ama bir türlü emin olamıyorum. Diyeceğim o ki, iyi bir işçi, alet edevatına sahip çıkar. Her zaman temiz ve ışıl ışıl tutacaklar seni, yağlar sürüneceksin. Bilenmiş olacaksın."

"Onu sade, büyüleyici ve saf tutacağım..."

"Masum..."

"Şimdi, akıllılık eden kim? Bu sözcüğü unutmalısın Arieka, nasıl ki, benim de senin ismini unutmam gerekecek. Pythia'ya kendi ismiyle hitap etmek Tanrıların gözünde küfürbazlıktır. Hepimiz unutmalıyız o ismi, küçük. Baş başa kaldığımızda sana böyle hitap edeceğim."

"Onu huzursuz etmek sana bir şey kazandırmaz, İonides. Eğitimini tamamlayınca o da Pythia olacak, sakın unutma bunu. Tanrıya ait olacak o zaman, sana değil."

"Beni utandırdınız, Saygıdeğer Annemiz."

Güldü.

"Aslına bakılırsa, bu da benim inanamayacağım şeylerden biri. Bugünlük, uğurlar olsun, çocuk. Gel, sık sık gel beni ziyarete. Sıradan kır çiçeklerinin kokusunu severim."

"Size onlardan getiririm, Saygıdeğer Annemiz."

"Iyi bir kız, İonides. Görüyor musun?"

"Gerçekten öyle. Gel küçük, geleceğin Pythia'sı."

Benim mekânım olduğunu söylediği yere kadar gittim İonides'in peşinden. Vardığımızda bir şeyler yememiz gerektiğini söyledi ve bana eşlik edip edemeyeceğini sordu. Günün şamatası aklımı başımdan almıştı, kitaplık ve şimdi de, erkeğin karşısında ezile büzüle bir taburede oturmaktansa, onunla karşılıklı yemek yeme düşüncesi; ama ne de olsa o benim koruyucumdu ve bense elımden geldiğince Genç Hanımefendi'yi taklit etmeye çalışıyordum. Bize kapıyı açan köle bir ara kayboldu ama çok zaman geçmeden, hatta denebilir ki göz açıp kapayıncaya kadar yeniden belirdi yanımızda, elında ekmek ve zeytinyağı, salatalık ve leziz bir keçi peyniriyle geri geldiğinde, daha uzanamamıştım bile. Şa-

rap da vardı. Bana ikram etti ve ben ne yapacağımı bilemedim. Ionides konuştu.

"Sanırım üçe bir, Saygıdeğer Hanımefendi."

İşaretime itaat eden köle, şarapla suyu karıştırdı; iki masaya da kap koydu ve sonra da çekildi. Hiç ses çıkarmamıştı. Hatta köle kaba şarap koyarken, gümüş kaplardan en ufak bir çınlama dahi gelmemişti kulağıma; yalnızca suya karışan şarabın boğuk sesi.

"Sormak istediğin bir şey var mı?"

"Hayır. Evet. Kimsin sen?"

Neyi kastettiğimi anlamıştı.

"Senin koruyucun olduğumu biliyorsun. Ben aynı zamanda rahipler okulunun yöneticisiyim –biliyorsun, burada, Delphi'de her Tanrının rahibi var– ve ben Apollon'un başrahibiyim de. O emirleri, Pythia'nın sorduğu sorulara Apollon'un verdiği o cevapları, yani bilici aracılığıyla edinilen tüm bilgiyi, saf ve kutsal haline, asıl haline çevirmekle yükümlüyüm. Eğer Apollon bizi bundan mahrum bırakırsa..."

Sonra uzun bir sessizlik oldu, bu arada yiyip içmeye devam ediyorduk; cümle havada kaldı, hiç tamamlanmayacakmış gibi görünüyordu. Sonunda bir mendille dudaklarını sildi ve konuşmaya başladı.

"Tabii ki bu mümkün değil. Bizimle olacak. Ama ne zaman, nasıl ve kimin aracılığıyla, hem, nereye kadar? Bir sınırı olması gerektiği konusunda şüphesi olan yoktur sanırım. Bu zorunlu. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

"Sanırım anlıyorum. Sen gerçek bilicilik istiyorsun."

"Ben senin yardımını istiyorum."

Cevabım dosdoğru ve içten oldu.

"Sana yardım etmek için yapabileceğim her şeyi ama her şeyi yapmaya hazırım."

"Sana inanıyorum. Tanrılar seninle olsun, çocuğum. Delphi dünyanın merkezi. Daha doğrusu, Delphi bir zamanlar dünyanın merkeziydi. O zamanlar Atina da dünyanın sanatsal ve düşünsel merkezi sayılırdı. Ben bu iki yere birden çekidüzen verilmesini istiyorum. Ahh, evet, Delphi şehrinin keyfi yerinde. Burada herkesten uzakta, kendi köşemizde, korunaklı bir yerde belli bir uygarlık seviyesinde yaşıyoruz. Öyle bir kültürel düzey ki bu, dünyanın başka bir yerinde böylesini bulmak mümkün değildir. Ama dünyanın merkezi şimdi dilsiz. Pythia sessiz şimdi. Erkeklerle kadınlar, tapınağı aşağılarcasına aptalca sorular soruyorlar: "Doğacak çocuğuma ne isim koymalıyım?" "Kaybettiğim broşu nerede bulabilirim?" Cevaplar da en az sorular kadar gereksiz. İnsanların Tanrı sesi saydığı o eski sese ihtiyacımız var bizim. Apollon'un sesine ihtiyacımız var."

"Diyordun ki 'Eğer Apollon bizi bundan mahrum bırakırsa...'"

"Dur bakalım. Ben bir Roma lejyonu görmüştüm, anlıyor musun? Onların arasındaydım; kurban merasimi seyreden bir insan. Tek bir adam gibi hareket eden altı yüz adam; sessizce, yavaş, ölümcül. Hepimizle alay ediyorlar. Mızraklarının ucunun yumuşak metalden yapıldığını biliyor muydun? Eti parçalayabilir ama kalkana çarparsa bükülecektir. Yani bize atılan mızrağı onlara geri atmanın hiçbir anlamı yok. Ne kadar faydalı bir ayrıntı, öyle değil mi? Düşmanlar, ki pek saf mahluklar oldukları bir gerçek. Geri atılabilecek, sağlam, ışıl ışıl mızraklar kullanıyor. Kendi mızrağıyla öldürülen kaç tane barbar var bilemezsin. Onlar daha ne olduğunu anlayamadan, Romalılar üstlerine biniveriyor. Kalkanlarını kaldırıp önlerine katıyorlar

hepsini. Karşılarına çıkan adam, kalkanın altından hançeri görüyor ve kasıklarını korumaktan başka bir şey düşünemiyor; bütün erkekler böyledir savaş meydanında. Bu tedbirsizliği pahalıya mal oluyor tabii, çenesinin altında, gırtlağında temiz bir kesik açılıveriyor. Sonra lejyon uygun adım devam ediyor ilerlemeye ve merasim tekrarlanıyor. Basit. Dünyayı işgal edecekler. Yani Apollon'un bizi duymasını ve sana tavsiyelerde bulunmasını sağlamalıyız. Anladın mı?"

"Evet, anladım. Ne yapacağız?"

"Tanrının istediğimizi yapmasını sağlayacağız."

"Kim Tanrılarla boy ölçüşebilir ki?"

"Her adam, ya da her kadın diyelim."

"Sen?"

"Hayır, ben değil. Ben ancak çabaya katkıda bulunabilirim, hepsi bu. Onu –onları– bir başkası harekete geçirmeli. Görüyorsun, ben onlara inanmıyorum bile."

Şimdi bile bunları söylerken ciddi olup olmadığını bilmiyorum. Ya da farklı bir biçimde ifade etmem gerekiyorsa, daha ne kadar bu iddiasına tutunacaktı, tutturduğu bu teraneden ne zaman bıkacaktı, tavrını daha ne kadar sürdürecekti, bilemiyorum. Ama o an için iddiası, içinde bulunduğu duruma uyuyordu doğrusu. Saf bir kızın aklını başından almaya çalışıyordu ve bunu yaptı da. Bazı insanların Tanrılara inanmadığı herkesçe bilinen bir gerçekti. Gel gelelim, bu insanların uzakta yaşadıkları ve insani sayılamayacak kadar vahşi bir yaşamları olduğu varsayılırdı. Eğer zalim babası ve itaatkâr annesiyle ve evden kurtulmaya can atan çocuklarıyla bizim ailemizin yaşamının ne kadar insani olduğunu soracak olursanız, size başka bir soruyla cevap vermem gerekir; Yunanistan'ın şimdi ne kadar mutlu olduğunu sanıyorsunuz, ya da siz-

ce Yunanistan ne kadar mutluydu o zamanlar; Yunanistan, ya da genel olarak Hellas? Hiç kuşku yok ki Tanrılardan korkuyorduk. Bir şans meleği kadar küçük olmadığı sürece, bir Tanrının sizin yanınızda olup olmadığını anlamanız mümkün değildi. Bu yüzden, yetişkin bir erkeğin, inançsızlığıyla ilgili bu söyledikleri beni ne korkuttu ne de şaşırttı; inançsızlığına inançsızlığım, şaşkınlığıma ve korkuma ağır basıyordu. Ama bu sözlerine bir de sonradan söyledikleri eklenince, çileden çıktım desem yeridir.

"Şey, evet, evet. Tabii ki inanıyorum. Ben iflah olmaz bir küfürbazım. Kafan karışmasın."

"Meraklanma."

"Ona ihtiyacımız var. Evet. Bu öyle zor bir soru ki, insan kolay kolay bir yana bırakamıyor. Biz bu işi yapalım. Söyle bakalım, sen de gönüllü müsün?"

"Her şeye hazırım."

"Bu heksametrosla ilgili bir mesele. Dat-dat-ta dat-ta-ta."

"Pek anlayamadım."

"Homeros'u Musa'nın esinlediğine inanıyorsun, öyle değil mi? Yani –Apollon'un–, Tanrının? Tabii ki inanıyorsun, herkes gibi sen de inanıyorsun buna. Yine de onlar –diğer insanlardan bahsediyorum– Tanrının bir soruya cevap vermesini beklerler, 'Arka göze bak güzelim, sol tarafına.' Bu tabii kı Tanrının sesi olamaz! Uzun zaman önce, Hellas'ın görkemini koruduğu günlerde, sorulara verilen cevaplar heksametros ile gelirdi; şiirdir bu, yüce, özel bir dil, çünkü sorular da en az cevaplar kadar özeldi. 'Hellas'ın Tanrılarını düşmanlarımızdan nasıl koruruz?' Ya da, 'Perslerle birlikte yaşamayacağımıza göre, nasıl yaparız da yeneriz onları?' Bazen Tanrı, bir adamın ölümüne hükmeder-

di. Şu rahip. O aslında savaş için eğitilmişti. Ama sen bilmiyorsun, öyle değil mi? Cevabı heksametros ile verdiler."

"Ama ben bunu yapamazdım!"

"Tanrı seninle iki kez irtibata geçti. Geçmedi mi?"

"Hayır, onların hepsi uydurmaydı. Ben değildim uyduran ama sanırım buna ben sebep oldum. Ya da doğrusu, buna göz yumdum."

"Neden böyle konuşuyoruz biz? Senin ne düşündüğünün hiç önemi yok. Hatta yer yer benim bile ne düşündüğümün bir önemi olmuyor. Asıl mesele ikimizin de arzulanan sona doğru yol almamız. Bu yolda ilk adım heksametros. Eğer Tanrı senin aracılığınla konuşmaya tenezzül etmezse, yapılacak bir şey yok. Ama zanaatimizi her an elimizin altında hazır tutmamız gerekiyor. Ne dersin?"

"Ama Tanrılar gerçek, öyle değil mi?"

"Evet, evet. Tabii ki gerçek. Aksi düşünülebilir mi? Neden böyle saçma sapan sorularla vakit kaybediyoruz? Sen de söyledin. On iki Olımposlu var, ne tuhaf bir deyiş bu böyle, ne dersin? Ama onlar da heksametros gibi –şiir gibi yani– hayat böyle. Her şeyi tartışabilirsin, her yerde sorgulanacak bir şeyler bulabilirsin ve hatta her şey sana acı verebilir; şey, yani Sokrates'e olduğu gibi. Bu anlamda o gerçekten bilge biriydi. Ama orada burada yoldan çevirdiği o adamları bir düşün –dostlarından bahsetmiyorum, yoldan geçen insanlardan bahsediyorum– nereye kaçacaklarını şaşırırlar. Görüyorsun işte, onların dünyası değildi bu. O insanların attıkları her adımı sorgulamaya niyetleri olamazdı zaten, çünkü insan kendiliğinden öğrenir yürümeyi."

"Ben Sokrates hakkında hiçbir şey duymadım."

" Ve hayatın boyunca Delphi'ye çıkan yolun başında yaşadın. Ne büyük ayıp!"

O an İonides bana göz ucuyla şöyle bir baktı ve ürperdi:

"Ah sevgili çocuğum! Neler düşünüyorum ben böyle? Yaşayan bir ölüymüşsün sen meğer! Biraz dinlen, yarın sakin kafayla konuşmak istiyorum seninle. Hoşça kal."

İşte böyleydi özgürlüğümün başlangıcı. Bir zamanlar yapacak hiçbir şeyimin olmadığını düşünmek çok tuhaf geliyordu bana; yapacak bir şeyim yokken kendimi bir mahkûm gibi hissetmiştim. Oysa şimdi her şeyi yapmam gerekiyordu ve ben kendimi özgür hissediyordum! Ama en tuhaf his, kı o da yavaş yavaş beliriyordu içimde bir yerlerde; mutluluktu. İnsanın, mutlu olmaktan başka yapacak bir şey bulamadığı çocukluk yıllarından kalma bir mutluluktu sanki benimkisi; hiçbir tehdide kulak asılmayan, gerçekleşmediği sürece hiçbir kötülüğe inanılmayan yıllar. İonides bana heksametrosu ve daha birçok ölçüyü öğretti. Ama onun dışında hiçbir erkekle baş başa kalmama müsaade edilmedi. Bana nasıl konuşmam gerektiğini öğreten bir adam geldi; bir oda dolusu insanın, söyleneni dinlemesini sağlamanın yollarını öğrendim. Kendi başına, apayrı bir dil olan vücut dilini de öğrendim o adamdan; sözlerden çok daha kolay dinlenen vücut hareketlerinin dili. Bir başka adamdansa yazı yazmayı öğrendim, yani bunları yazmamı sağlayan odur. Başımda tanınmamı ya da fark edilmemi imkânsız kılan şalım, tıpkı kocasını izleyen itaatkâr ve iyi huylu bir kadın ya da babasının arkasında yürüyen bir kız çocuğu gibi, İonides'in peşinden gittim Delphi sokaklarında. Tapınaklar ve sandıklar gördük, altınla dolu

olması gerekirken, boş kalmış olan sandıklar. Stadyumu ve tiyatroyu, caddeleri ve sokakları, malikâneleri ve küçük evleri, birahaneleri, haz evlerini ve yolcular için yapılmış olan hanları gördüm. Her gün saatlerce kitaplıkta kalıyordum. Bazen tuhaf adamlar geliyor, Perseus'a bir şeyler danışıyordu, ya da yüzü kaygısızca çıplak, bir köşede kendi başına inleyip duran zavallı Chloe'ye bir göz atıyorlardı. Bana bakmaya tenezzül eden olmuyordu; yüzünü gözünü örten, açılmamış bir rulonun başında, kafasını bir an bile kaldırmaksızın düşünüp duran biri. Bu da benim dünyamdı işte, ben bundan hoşnuttum. Bir süre sonra, İonides'le her buluşmamda –ki Pythiaların sarayına hemen hemen her gün gelirdi– karşıma geçip bir mısra okurdu ve sonra da cevabı değerlendirmeye hazır olduğunu ifade eder biçimde başını diğer yana çevirir, beklerdi. Başta çok utangaçtım ve benden istediği sözler bir türlü çıkmıyordu ağzımdan. "Haydi ama ne var bunda, yarım mısra da yeter, dat-dat-ta dat-dat bile yetecek!" Bir gün ona, asıl sorunun, benden ne istediğini bilmediğim ya da benden istediği şeyi yapmayı arzu etmediğim olmadığını söyledim; utanıyordum, hepsi o kadar – bu konuşmanın ardından sözlerimin sular seller gibi aktığını gördüm bir anda. Mısralar dudaklarımdan dökülüverdi ve İonides o an bastı feryadı, sesi kitaplıkta yankılandı ve hatta Perseus'u bile telaşlandırdı; hücresinden koşup geldi adamcağız. İonides bana zafer selamı verdi.

"Bu büyük bir adım!"

İşte bu olayın ardından uzun uzun konuşmalar yaptık; ölçüyü gözeten konuşmalar. Zamanla, ölçüyle konuşmak bir yana, ölçüyle düşünmeye başladım. Pythia'nın cevaplarını böyle vermesi gerektiği gerçeği-

ni zihnimin bir köşesine kazımış mıydım, bilmiyorum. İonides, soruların yüce olmasının konuşmayı mısralara dökebileceğinden emindi. Tıpkı her kız çocuğu gibi, ben de onu memnun etmek için çabalıyordum. Chloe'den kurtulmayı bile tasarlamıştım. Çok güzeldi. Bunu İonides'e de söyledim, benimle aynı fikirdeydi. Onu sattık ve böylece rahatladık. Hatta ben öyle rahatlamıştım ki, annemin annesinden kalma iki Mısır kolyesinden birini verdim. Benim onları takma şansım yoktu zaten. Ama İonides buna çok şaşırdı.

"Tanrı aşkına, neden?"

"Boynuna her bakışımda aklıma gelen ilk şey o kolyeydi, önce kolyeyi boynuna takmak, sonra da onu boğmak geçiyordu içimden."

"O kolyenin ne kadar kıymetli olduğunu biliyor musun sen? Onunla kendi özgürlüğünü bile satın alabilir! Sahibi olacak ihtiyar keçi o kolyeyle bir servet yapabilir kendine, tabii aklını kullanırsa."

"Artık yanımda değil ve ben onu unutmak istiyorum."

İonides bana başka bir yer daha gösterdi. Oraya ne dendiğini bilmiyorum. Herhalde ona en uygun isim güvercinlik. Küçücük bir yapıydı görünüşte ama değildi. Bunun sebebi, ardında bir oyuk, bir mağara saklamasıydı; bu yüzden insan içeride mi yoksa dışarıda mı, toprağın altında mı yoksa üstünde mi olduğunu anlayamıyordu oraya girince. Bir mağara gibi değildi artık, değiştirilmişti. Parlak sözlerle beni, gördüklerim hakkında asla konuşmamam konusunda uyardı; asla konuşmamalıydım, asla. Doğrusunu söylemek gerekirse, beni oraya götürmesinin, orası hakkında sahip olacağım bilginin bana getireceği faydalarla bir alakası olduğunu düşünmüyorum; sanırım

zekâsı ve önemiyle beni etkilemeye, hatta büyülemeye çalışıyordu. Ahh, evet, İonides'i uzun zamandır takip ediyordum, böyle yakından tanımadan önce de seviyordum onu. Kadın, erkeğin yanında güvende hisseder kendini –*erkeğinin* yanında demek daha doğru sanırım; İonides herkesten çok benim erkeğimdi–, tabii erkeğe varlığını hissettirebildiği ve erkek farkında olmasa dahi, erkeğin içine nüfuz edebildiği sürece. Güvercinlikte çalışan birçok erkek vardı, hepsi köleydi tabii ki. Sayısız merdiven bulunduran bir yapıydı; sonradan öğrendiğime göre merdiven değil basamak demeliymişim onlara. Basamakları tırmandık, öyle yapılmıştı ki bu basamaklar, bir kadın, ya da şu koşullar altında bir adam ve bir kadın, rahatça, hiç zorluk çekmeden tırmanabiliyordu onlara. Yukarıda güvercinler için yapılmış birçok oyuk vardı ve biz oraya varır varmaz, bir güvercin çırpına çırpına girdi oyuklardan birine, ayağına takılmış olan çan çınlıyordu güvercin çırpınırken; içeri girdi ve oyuğun dibine çöktü kaldı. İonides elini içeri uzattı ve güvercinin ayağına bağlanmış olan kâğıdı çözüp çıkardı.

"Smyrna. Ege Denizi'nin ve Attica'nın ötesinden ta buralara kadar gelmiş. İşte burada, Ariston, al bunu."

"Bu kuş, ta Anadolu'dan buraya bir haber mi getirdi yani?"

"Evet. Gördüğün gibi, hâlâ böyle yerler de var, onlar hakkında bir şeyler duymuştun, öyle değil mi? Delphi ile ilişki halinde olmak onları memnun ediyor. Delphi, hâlâ dünyanın merkezi. Bir gün gelecek..."

"Ne haberiymiş bunlar?"

"Bu bir sır, küçük hanım. Ama Tanrı sözünü dile getiren başka yerlerin de olduğunu biliyorsunuz sanırım. Mesela Dodona?"

"Tabii ki."

"Tegyra, Delos, Patarae? Branchidae, Claros ve Gryneum? Afrika'da Siwa?"

"Bir kuş, ta Afrika'dan buraya nasıl uçar?"

"Bu mümkün değil tabii ki. Tanrınızın... Tanrımızın da söylediği gibi... Her şeyin bir sınırı var. Böyle bir şey için bir anka beslemeliydik."

"Ne haberiymiş bunlar? Tanrı'dan mı geliyor? Ama niçin?"

"Buğday fiyatı belki. Kabilelerin marifetleri. Kim gelmiş, kim gitmiş, kim çıkmış, kim düşmüş..."

"Tanrının tüm bunları haber almaya ihtiyacı olduğunu söylemeyeceksin herhalde!"

"Hatırlatılmaya ihtiyacı var, diyelim. Bu önemli bir Tanrıbilimsel ayrıntı. Tanrının neyi bilmeye ihtiyacı vardır? Sonuçta sorulacak sorunun ne olduğunu bilmeye ihtiyacı vardır. O halde, öğrenme ihtiyacı duyduğu bir şeyler var. Öyleyse Asya'da, Afrika'da ya da Akhaia'da neler olduğunu bilmeye ihtiyaç duymaması için hiçbir sebep yok..." Bir an duraksadı, "... ya da Roma'da."

"Anlıyorum."

Anladığımı düşünüyordum.

"Anladığını hiç sanmıyorum, çocuğum. Elli yaşına varana kadar uzak olacaksın bilgiden."

"Ama o zaman yaşlı bir kadın olacağım!"

"Pythia'nın yaşlı bir kadın olması âdettendir. Büyük Hanımefendi'yi bir düşün. Neredeyse yüz yaşında şimdi. Koskoca bir asır. Genç Hanımefendi'nin durumuna bakılacak olursa, sanırım bu süreci hızlandırmamız gerekiyor."

"Ne kadar bekleyeceğim?"

"Kırk yaşına kadar desek?"

"Otuz."

"Öyleyse otuz olsun. Sen ve ben, özel bir anlaşmayla, Üçüncü Pythia'nın otuz yaşına bastığı gün, İkinci Pythia olacağına karar vermiş bulunuyoruz. Birinci, İkinci ve Üçüncü Hanımlar. Bazen bu konu hakkında konuşurken kendimi kadınlara fazla düşkün olan, doymak bilmeyen bir hükümdar gibi hissediyorum. Şimdi görüyorsun, bu akşam pek de dindar değilim senin karşında. Aslına bakılırsa Tanrı, Büyük Hanımefendi'ye, zalimce demeyelim ama çok acımasızca davrandı. Ona tecavüz etti. Seni çok şaşırtıyorum. Sakın kaygılanma güzelim, biz çok sağlam bir üçlü olduk sen de gelince. Sırası gelmişken, konuyu değiştirelim, şu gördüğün Castalia Pınarı. Tanrı sözünü iletmeye başlamadan önce bu pınarın suyundan içmen gerekiyor. Korkarım her zaman temiz değil suyu. Hemen yanında bir bina var, görüyor musun? Oraya gireceksin ve bir oğlan altın tasta sana suyu getirecek; Kraliçe Olympias'ın, oğlunun doğumu için şükranlarını sunmak amacıyla tapınağa bağışladığı tas olmalıydı o tas. Ama ne yazık ki ataların onu buradan alıp götürdüler, yalnızca onu da değil, gerçeğiyle bire bir ölçülerde saf altından bir Pythia heykelini de götürdüler. Suyu içeceğin tasın bu macerası, sana Delphi'nin tarihi hakkında da bir fikir verecektir kesinlikle. Şimdi orada bulundurulan tasın tahtadan yapıldığını ve güvenliği için bir zincirle bağlandığını da göreceksin. Üzerine 'Dodona'dan bir hediye' sözleri nakşedilmiş. Hayır, yanılıyorum. Kafa mı kaldı artık bende! Cassotis'ten olmalı tabii ki. Castalia Pınarı senin yıkanacağın yerdir. Suyunun soğukluğu ürkütür insanı; dağların kalbinden gelir o su ama sanki Tanrıdan kıskanıyorlar dağın suyunu. Şimdi, eğer şöyle bir bakarsan, damla dam-

la aktığını göreceksin. İşte bu yüzden kışın üç ayı boyunca Tanrı sözü saklı kalır. Aslında birkaç ay daha merasimi göremeyeceksin. Tabii büyük bir kahraman, ya da bir firavun, mesela Mithridates acil bir cevap talep ederse, dağın nasıl da uyumlu bir tavır sergilediği şaşırtır insanı. Ama bu yıl, diyorduk ya, kutlama yılı – bahar gündönümünde verilen Tanrı sözüne göre dört ya da sekiz yılda bir yapılır. Gezginleri buraya çekmek için biçilmiş kaftan."

"Gezginler mi?"

"Bizim –ve şimdi aynı zamanda senin– bu güzel topraklarını gezip görmeye gelen topluluklar. Ekonomimizi canlı tuttuklarını söylemek zorundayım ama kışın bir faydası dokunmaz bu işin. Yine de bir aya kalmaz baharın o süslü kelebeklerinden birkaçı çıkar karşımıza, bunlardan bazıları erkencidir, göreceksin."

"Bahar kelebekleri"yle kastettiği şeyin gezginler olduğunu anlamak uzun zaman aldı benim için; böyle deniyordu "dünyayı görmek için" yollara düşen tuhaf insanlara. İzledikleri güzergâh şöyle olurdu genelde: Peloponnesus'tan Atina'ya, sonra bizim gemimizle geriye Korint'e. Gündönümüne neredeyse koca bir ay vardı daha, hayatımda gördüğüm ilk Romalıya daha bir ay vardı. Delphili küçük bir topluluk gördüm, sanırım erkeklerden oluşan daha da küçük bir topluluğun peşinden gidiyorlardı. Onlar yanımızdan geçip gidene kadar İonides beni yol kenarında tuttu; sonra da şalımın örttüğü kulağıma "Romalı" diye fısıldadı. Romalı çok uysal göründü gözüme, hiç de tehditkâr bir havası yoktu açıkçası. Bembeyaz, keten kumaştan dikilmiş gösterişli bir cüppe giyinmişti ve cübbenin yan tarafında da mor renkte bir şerit vardı. Boynuna hiçbir şey takmamıştı ve her ne kadar yaşını başını al-

mış, koskoca bir adam olsa da, gencecik bir oğlan gibi, tertemizdi. Kısacık kesilmiş demir grisi bir tutam saçı vardı başında. Tek süsü parmağındaki yüzüğüydü; konumunu belirten yüzüğü. Delphili bir Zeus rahibi tuhaf bir dilde, tane tane konuşuyordu onunla.

"Latince" dedi İonides. "Fazla kurallı, edebiyattan yoksun bir dil işte."

"Yunanca konuşamıyor mu?"

"Ancak iyi eğitim görmüş olanları Yunanca konuşur. Metellus'un iyi bir eğitim gördüğü söylenemez. Nasıl sırıttığını gördün mü? Yunanistan'da olduğu sürece yüzünden eksik olmaz bu ifade. Onlar, yani Romalılar, sanatımıza ve hünerimize büyük hayranlık duyarlar ama bizi hor görmeye kalkarlar. Onların içinde olduğu bir ikilem bu ve doğrusu beni hiç rahatsız etmiyor. Gördüğün gibi, insanlara gülümseyip duruyordu. Neden yapıyor bunu dersin? Gururunu gizlemeye çalışıyor. Onlar güçlü, hepsi o kadar. Dünyayı ele geçireceklerini düşünmek çıldırtıyor beni, ne biçim bir kâbus bu böyle! Her insanın içinde mutlaka bir zafiyet olmalı. İnsan doğası mükemmellikten uzaktır, kişi vazgeçip geri dönmeyi bilmeli. Onlar bunu anlamıyor. Dünyanın belli yerlerinde, "dürüstlük" denen şeye, tükenmek bilmeyen bir hasret, bir tutku var ama sadece onda hak iddia eden kimseleri ilgilendiren bir şey bu. İbraniler mesela ve tabii Romalılar. Onlarda kamu hizmeti verenler rüşvet alıp vermez, ya da en azından pek az görülür böyle vakalar. Mahkemeler zengin adamları hiç tereddüt etmeden mahkûm eder. Kolayca salıverilen yoksul adamlar da vardır oralarda. Asıl göremedikleri şey ne biliyor musun, herkesin rüşvet alıp verdiği yerde, kimse rüşvetçi değildir!"

"Ben bunu hiç anlamadım."

"Anlayacaksın."

Gerçekten anladım. Uzun süre beklemem gerekmedi anlamak için. Ama gerisini sonraya saklayalım. Mettellus, rehberleri ve onları izleyen topluluk, geçip gitmişti. Bence onlarla ilgili en dikkat çekici şey, Mettellus'un etrafındaki insanların ona nasıl da saygıyla yaklaştığı ve arka saflarda kalanlarınsa adamın arkasından nasıl da utanmazca söylendiğiydi. Kalabalığın arkada kalan tarafı, İonides'e göre, uluslararası ilişkinin doğasının özce gözlenebileceği yegâne yerdi. Şu koşullar altında tüm söyleyebileceğim, Yunanlıların, güçleri ve ayrıcalıkları sebebiyle Romalıları kıskandığı, yine de Romalıları kendi amaçları için, kullanabildikleri kadar kullandıklarıdır. Romalılar bize güvenmiyor ve doğrusunu söylemek gerekirse güvenmemekle de iyi ediyorlar.

Bu yürüyüş sırasında gördüm Mağara tapınağını. Mağara, Apollon'un koca yılanla, o ejderhayla savaştığı, cinsi belli olmayan o tuhaf mahluku mağlup ettiği yerdir. Yılanı burada öldürmüştür, kendisi için yılanın dilini koparmış, sonra da bir kadını –bir Pythia'yı, bir dişi ejderhayı– Tanrı sözünü dile getirme görevine atamıştır. Hem doğal hem de büyüleyici telaşesiyle, Tanrıların sıkça ziyaret ettiği, saçlarına aklar düşen şu koskoca Delphi şehrindeki Tanrı sözü tapınağı, tüyleri diken diken eden bir yer. Böylesine kalabalık bir yerde, ne kadar mümkünse, o kadar dışarıda, o kadar ayrı bir yere inşa edilmiş olan bir yapı. Alçak olduğu söylenebilir, hatta çömelmiş gibi durur. Sütunlu girişi gördüğümüzde durduk, ya da en azından ben durdum ve İonides de artık yanında olmadığımı görünce durmak zorunda kaldı.

"Neler oluyor?"

"Bu o."

"Evet."

Bir havası vardı, buna hiç şüphe yok. Nasıl bir şey olduğunu tarif edemiyorum. Belki de basit, sıradan bir korkuydu benimkisi; burayı daha önce hiç görmemiş olsam da sütunlu girişin, her zaman kâbuslarımda karşıma çıkan o figür olması gibi bir şey.

"Eve gitmek istiyorum."

"Ve beni hayal kırıklığına uğratacaksın, öyle mi?"

Öyleyse biliyordu! En az bir Romalı kadar hevesliydi gücünü kullanmaya.

"Hayır, tabii ki hayır."

"Beni ortada bıraktın. Umarım – ama işte orada."

"Biliyorum. Açıklaman gerekmiyor."

Bir süre sessiz kaldık, binanın ön yüzünü seyrediyorduk.

"Peki, hanımefendi?"

"Titrediğimi görmüyor musun? Bunu durduramıyorum. Dişlerim takırdıyor."

"Öyleyse haklıydım."

"Ben..."

Bedenim kendiliğinden döndü; birden kendimi koşarken buldum ama daha birkaç metre bile uzaklaşamadan beni bileğimden yakaladı, sarstı.

"Bunun anlamı, ailene dönmen."

Bir süre öylece kalakaldık, ne kadar bilmiyorum; ben bu arada titreyen vücudumu zapt etmeye çalışıyordum. Yavaş yavaş bileğimi serbest bıraktığını fark ettim.

"Cesur kız."

Sözlerini duyunca gülmeye başladım. Beni serbest bıraktı.

"Böylesi daha iyi. Böyle gülmeye başladıysan üstesinden geliyorsun demektir."

"Başka türlü gülünebilir mi?"

"Ahhh, tabii."

"Toprağın altından çıkıp geldi."

"Başka nereden gelecekti ki? Haydi!"

"Daha yakma gitmem."

"Kendin yap. Ben sana dokunmayacağım."

Korkunun kendisini yaşadığım bir an oldu. Her yanımı sarıyordu, katı bir şeydi, katı ve ağır, ona ancak imkânsızlık diyebilirim; benimle o yer arasında bulunan bir 'imkânsız'.

"Sana güvendiğimi çıkarma aklından."

Sanırım, kadının bir zaafını yakaladığını bilen her erkekte bu türden bir hüner vardır. Hiç de adilane değil bu, doğrusunu söylemek gerekirse, bilmiyorum, emın değilim ama erkekçe olduğundan da şüpheliyim. Ama nasıl olur da erkekçe olmaz? Belki de bu, bir erkeğin zaafıdır. Erkekler ve kadınlar – hiçbir fark yok aramızda.

"Hazırım."

Birlikte yürümeye başladık. Artık titremiyordum. Korku hâlâ oradaydı ama çok karmaşıktı, neden ve nasıl bilemiyorum ama acı ile harmanlanmıştı. Sanırım kadınlarla ilgili bir acıydı benimkisi. Erkeklerin ya da Tanrıların elinde birer oyuncak gibi oldukları için acı çekiyordum sanırım. Sütunlu girişin ilerisinde aşağıya inen birkaç basamak vardı; çok da ınilmiyordu aslında. Küçük bir hole benziyordu orası. Biraz ışık vardı, merdivenin yukarısından gelen ışık değil. Merdivenin iki yanında, ortada bir yerlerde iki kandilin yandığını gördüm.

"İn aşağıya ve orada dur."

Korkumu içime atarak, itaatkâr bir tavırla indim aşağıya ve basamakların sonunda durdum. Burada hiç ışık yoktu. Bir holdü orası, küçük, mütevazı bir hol. Ve karanlıktı da ama kör karanlık değil; kışın dahi, o koca dağların gölgesinde dahi, gün ışığı merdivenin aşağısına sızmayı başarabiliyordu. Belki de karanlık değil de loş demeli; donuk bir ışığın belirsiz aydınlığı. Neredeydi Apollon'un aydınlığı, neredeydi Güneş Tanrısı?

Şimdi gözlerim bu yerin aydınlığına, ya da daha doğrusu karanlığına, biraz alışmıştı. Çıplak bir oda değildi orası. Karaydı. Burdan sonrası mabedin iç odasının girişiydi artık, üç ayaklı tabureyle mangalın yeri; Pythia, taburesinin üzerinde ağıtlar yakıp feryat ederken, yani Tanrı onu avucunun içine aldığında, ona ekmek olacak Tanrı sözü telaffuz ediliyordu. Yarık, toprağın derinliklerine doğru yol alıyordu. Hiç kimsenin sevmediği Arieka'nın kaderi işte buydu.

Sonunda arkamı döndüm ve yolda İonides'e yetiştim.

"Ne oldu?"

"Korkudan öleceğim."

"Onlar ölmez, biliyorsun."

"Ama ağızlarını yırtmışlar."

"Bu mecazi. Sen Yunanistan'ın –ve hatta dünyanın– en saygın kadını olacaksın."

"Herhalde Romalılar da bu biliciliğe başvururlar."

"Çoktan yaptılar bunu. Hikâye öyleydi; biliciye siyasi meseleler hakkında danışılırdı – yabancıların hali ne olacak, hangi savaşa girilecek, hangisinden kaçınılacak? Bu gibi konularda danışılırdı biliciye, böyle sorular sorarlardı ama yüzlerce yıl önce reddedildi tümü. Bu doğru değil. Yalnızca artık gizli gizli sorulu-

yor bu sorular. Neden düşmanımıza işine yarayacak bilgiler verelim? İnsan öğrenir, göreceksin."

"Hiç Herodotus okudun mu?"

"Evet çocuğum, Herodotus okudum, neden soruyorsun?"

"Hazineyi düşünüyordum, tüm o altınlar! Croesus'un verdiği altın bile yeter. Nerede saklıyorlardı?"

"Senin o Aitolialı ya da böyle söylemem daha uygunsa Phocisli ataların götürmeden önce, burada, girişteki holde. Bir kısmı da aşağıda, iç odada, senin göremediğin bölmeler vardı her iki yanda özellikle oralarda saklanırdı. Sütunlu girişin her iki yanında dağ oyulmuştur. Orada odalar var. Şimdilerde yapının gardiyanları kalıyor odalarda ama bir zamanlar orada Delphi'ye gelen hediyeler saklanırdı. Bazıları Romalılar tarafından getirilmişti. Bana kalırsa onlar fazla, ne diyelim, tutumlu davrandı. Belki de sevgili büyüklerimiz onlara istenen cevapları veremediler. Ben şahsen buna asla inanamam."

Benim aklım kendi işlerimdeydi.

"Korkunç bir gündü."

"Bir asker olduğunu düşün. Bir Yunan askeri – Thermopylae, Marathon, hatta Salamis! Senin korkun, korktuğu şeyin bir gün başına geleceğinden hiç şüphesi olmayan bir askerin korkusu – ama henüz pişmiş değilsin tabii ki."

İşte böyle gidiyordu hayat. Büyük Hanımefendi öldü. Gerçi İonides'e göre, bunu böylece söyleyivermek, hiç de öyle göründüğü gibi kolay değildi. Yıllarca iskemlesinin üzerinden inmemiş, bir kez olsun bir yatağa uzanmamıştı; görmeyen ama ışıl ışıl par-

layan gözleri, kucağına düşen kemikli elleriyle, oturup durmuştu. Sonunda yemeden içmeden de kesildi ve bir gün hizmetçilerden biri yanına gidip de bedenine dokunduğunda, iskemlenin üzerinde bir yana doğru eğildi –ve ben eminim ki– yere kapaklandı. Ama çoktan Birinci Pythia konumuna yükselmiş olan İkinci Pythia –acı merasime iştirak etmem için, bir zamanlar Üçüncü Pythia'yken şimdi İkinci Pythia konumuna yükselmiş olan beni de yanına alıp– âdet olduğu üzere cesedi ziyarete gittiğinde, daha güzel mekânlarda yaşamam, daha çok hizmetçi edinmem ve hiçbir şey yapmadığım halde birçok hediye almam dışında, hayat hiçbir şey olmamış gibi devam ediyordu.

İonides, onları kabul etmem gerektiğini söyledi.

"Onları kabul etmekle kabahatli duruma düşeceğini düşünme" dedi. "İnsanlar sana değil, gerçeğe yatırım yapıyorlar. Kızarmış balıkların hayata dönmesi ve tek bir dokunuşunla şifa bulan bebek hikâyeleri kulaktan kulağa yayılıyor. Sen zengin bir kadın olacaksın ve buna hakkın var güzelim. Tapınağın da işine yarıyorsun. Maddi evrenle tinsel evren arasında aracılık etmeye layık biri olduğun düşüncesi, şimdilik soracak bir şeyleri olmasa bile, günün birinde soracak çok şeyleri olabileceğini hesap eden birtakım şahsiyetleri derinden etkiledi, tapınağa hediyeler yağıyor; yapacak başka bir şeyleri olmadığından rahatsız tahtlarında vakit öldüren krallar, şehir meclislerinde önemli konumlarda bulunan geçimsiz ama zengin tüccarlar, tiranlar ve haydutlar. Bu bizim geleceğimiz. Onların bizden bir farkı yok, tıpkı tüm Yunanlılar gibi onlar da bilinmeyen o yere doğru gerisin geriye yol alıyorlar. Buna mecburlar, gerisin geriye yol alacaklar,

ta ki kayıkçı küreklere son bir kez asılıp onları dönüşü olmayan o yere saptırıncaya kadar."

"Umarım..."

"Ne? Kendinize gelin! Genç Hanımefendi'nin kendisi için dileklerde bulunması sık görülen bir şey değildir."

"Her neyse."

"Ben hâlâ senin koruyucunum ve ısrar ediyorum. Haydi çocuğum, bana karşı geleceksin öyle mi, kabahatlerinin ilki bu mu olacak?"

"Bir evim olmasını diliyordum. Bir ev düşünüyordum. Deniz kıyısındaki o ev hiç kimse için bir ev olamadı. Beni başka bir kundaktan almış olmalılar. Babamdan hiçbir şey kalmadı geriye, saygıdeğer babamı hatırlamıyorum bile. Bir ev. Seni hoş karşılayacak bir yer; insanların senin gelişini sevgiyle beklediği bir yer. İşte benim isteğim bu. Bir ev istiyorum."

"Ulusların öyküsünde, insanoğlunun öyküsünde oynayacağın rol seni hiç etkilemiyor mu? Bunu tercih etmez misin?"

"Tabii ki hayır. Bir kere ben bu hikâyeye inanmıyorum; ağzımdan çıkan sözlerin insanları etkileyebileceğine inanmıyorum."

"Ses senin sesin ama sözler Tanrının."

"Sana söyleyeyim mi? Dua ettim. Bir kez dua ettim; utancım, acım ve kederim yüzünden, bir kez dua ettim. Gerçekten yaptım bunu. Ne zaman olduğunu tahmin edebilirsin, açıklamayacağım şimdi. Ama Tanrılar beni terk etti. Daha doğrusu, ben onları giderken gördüm. Keyifleri yerindeydi. Tüm o insanlar arasında bana, yalnızca bana sırtlarını dönmüşlerdi."

"Musa diye bir isim duydun mu hiç?"

"Ne?"

"Yahudilerin büyük önderi. Onlara, yasa ve benzer şeyler verdi, nasıl tapınacaklarını öğretti. Tanrısını görmek için yakardı ama onun Tanrısı böyle bir şey yapamazdı. Görüyorsun, eğer onu görseydi, Musa ölürdü. Semele ve Zeus'a benziyor biraz. Böylece Musa'yı bir kayanın oyuğuna sakladı, elleriyle onu örttü ve yanından geçti gitti; Musa Tanrısını ancak arkadan görebildi. Ama sırf bu yüzden Musa'nın terk edilmiş olduğu söylenemez. Mümkün değil."

"Bana sırtlarını döndüler."

"Sen de onları arkadan gördün. Herhalde seni elleriyle örtecekler ve tapınakta bir oyuğa yerleştirecekler ve..."

"Sakın söyleme!"

"Arieka, seni temin ederim ki sen kadınların en şanslılarındansın. Neden dua etmiyorsun? Sen Pythia'sın –belki de bir Pythia'sın demek daha doğru!– ve ben de Apollon'un yüce rahibiyim. Her istediğimizi söyleyebiliriz ve biri kalkıp şikâyet ederse, esinlendiğimizi söyleriz."

Kutsal işareti yaptım: "Tanrılar bu söylediklerini duymasın!"

"Tanrı dediğin gündüz vakti uyur, tabii eğer aklı varsa. Ben baharı hissedebiliyorum yine de. Bir ay daha ve sonra sorular başlayacak. O uyuz fahişe ne söylerse söylesin, yalnızca Apollon bilir. Börek çörekle öldürecek kendini. Tapınağın girişine götürmeliyiz onu, sonra da merdivenlerden aşağıya atarız."

"İonides Peisistratides!"

IV

Fakat Tanrıların başka tasarıları vardı. Yeni Büyük Hanımefendi, aynı gece uykusunda horlarken can verdi. Pythialaların yaşamları ve ölümleri hakkında çok şey bilmek insana şans getirmez asla. Oradadırlar, ya da değildirler. Ağızlarından "Pythialar"ın adını düşürmeyen insanlar, yalnızca bir tane "Pythia" kalınca geride, yani kıdemlisini gencinden ayırma mecburiyeti ortadan kalkınca, tapınağın tarihini iyi bilen bazılarının sevinçle "Tıpkı eski günlerdeki gibi" diye haykırması karşısında biraz şaşırdılar, düşüncelere daldılar. Aslına bakılırsa, eski günler dedikleri günler, tapınak için yaklaşık altı bin yıl öncesiydi. Bu da yetmezmiş gibi, ölümle bahar gündönümü şenlikleri arasında iki haftadan bile daha kısa bir süre vardı, dahası Oyunlar ve Sorular da şenliklerle birleştirilecekti. Kafamda bunlardan başka yüzlerce soru vardı ve bir de eşyalarımın İkinci Pythia'nın odalarından Birinci Pythia'nın odalarına taşınması gerekiyordu.

Dehşete düşmüştüm. Bu dünyayla ilgili bir dehşet hissi değildi benimkisi. Bu dünyada hiçbir şeyi önemsemiyordum. Kefene sarılmış gibiydim şimdi, Delphi'nin yüzü asla görünmeyen tek kadını. Gelmiş geçmiş tüm Birinci Pythialaların en genci olduğum söylentisinin yayıldığının farkındaydım ama onlar benim kaç yaşında olduğumu bilmiyordu. Kaç yaşında olduğumu bilmiyorlardı ama bir açıklamaları vardı tabii ki; ben bakireydim, kocasından uzakta yaşayan, yaşını

başını almış evli bir kadın değildim ben. Söylentiye göre ben Tanrı tarafından seçilmiş olduğumu çoktan kanıtlamıştım; işaretler bunu gösteriyordu. Delphi'nin bu taze, coşkun havası hiç yoktan hikâyeler yaratmaya elverişliydi zaten. İnsanlar yalnızca Olymposlulara inanmıyordu. Bazen her köşe başının, şu ya da bu cinin gerçekliği veya şu ya da bu şurubun etkisi üzerine yemin etmeye hazır bir tayfası olduğunu düşünürdüm; bu konuda yemin etmelerinin sebebi ya cini kendi gözleriyle görmeleri ya da onu göremeleri olurdu. Bana gelen haberlere göre yeni Birinci Pythia'nın arkasında gözleri olacaktı; tabii mecazi anlamda, söylentiler bu doğrultudaydı. Yanından eksik etmeyeceği bir tabur cini olacağı da rivayet ediliyordu. Aslına bakılırsa Delphi, yalan dolandan ibaret bir saçmalıktı. Onunla ilgili hiçbir işe karışmamaya kararlı olduğumu bile söylebilirim. Bir Pythia olmak, Tanrının mısraları kullanmayı tercih etmesi sözkonusu olduğundan, heksametros ile konuşma eğitimi almak yeterince sorun yaratmıştı bana. Kitaplığa gömdüm kendimi ve Perseus'tan başka hiç kimseyle tek bir kelime konuşmadım. Perseus var olan bütün dilleri konuşabiliyordu. Ama bu, Yunanca telaffuzundaki o tuhaf vurgunun, o kusurun önüne geçebilmiş değildi; "p" sesi onun ağzında "k" oluyordu. O harf de öyle sert çıkıyordu ki ağzından, "k" mı yoksa "kh" mi bir türlü anlaşılamıyordu. Konuştuğumuz zamanlarda –özellikle de, sık sık yaptığımız gibi, kitaplar üzerine tartışıyorsak– esmer yüzünün bir köşesinde bir gülücük seçebiliyordum. Eğitimli, ayrıcalıklı bir adamdı ama ne de olsa hâlâ bir köleydi ve bu yüzden –ne yalan söyleyeyim– onunla, İonides'le olduğum kadar samimi olmayı uygun görmü-

yordum. Evli olmasak bile –yani İonides ve ben–, kadın tenine karşı beslediği, herhangi bir fiziksel teması imkânsız kılan o iştahsızlığa, tiksintiye rağmen, bizim belli aralıklarla yaşadığımız –ya da şahsileştirmek daha doğruysa, ki ben kendi adıma bunu yapmam gerektiğine inanıyorum, benim açımdan yaşanmış olan– duygu ve düşünce birliğini yaşamış evli bir çift hiç olmuş mudur, doğrusu bilemiyorum. Perseus'un kendi köşesine çekilip bir Girit tuğlası üzerindeki resmin yazılarını anlamaya çalıştığı günlerden birinde, ki sık sık yapardı bunu, kitaplığa geldi. İonides çok neşeliydi.

"Saygıdeğer bayan, iki haberim var! Birincisi, Europides'in *İon*'nunu getiriyorlar! İlk tragedyanı göreceksin! İkincisi, iki hanımefendinin ölümünün Tanrıların özel bir tasarısı ve ihtiyacı olduğu anlamına geldiğini hissediyorlar –düşün bir, ihtiyaç duyan bir Tanrı, Ey Atina!–, Tanrının şimdiki hanımefendiyle ilgili bir ihtiyacı olduğundan söz ediyorlar. Atina bugüne kadar eşi benzeri görülmemiş bir şölen tertip edecekmiş!"

"Şölen?"

"Şehrin ileri gelenleri, eski ve yeni tüm Tanrıların tüm rahipleri, akademi üyeleri atları üzerinde silahşörler, sen hiç daha önce – hayır, tabii ki hayır, görmedin! Canını sıkma bunlarla, gevezeliğimi de mazur gör. Bir Atinalı olduğumu hatırlamalısın. Arkon,* bizzat kendisi gelip şehri adına soruyu soracak. Tabii bugünlerde Atina'nın hali de Delphi'ninkinden pek farklı değil. Ama sakın sıkma canını, bir çaresine bakacağız. Ne soracağını bir öğrensek –" Bir an durdu. "Bu kadar kaygılanma, tüm bunlar sıradan işler –"

Atina'nın yöneticisi. – ç.n.

"Tanrı bundan hoşnut olmaz. Delphi'nin yarısının yıkılmış olması, diğer yarısının da şehir sakinlerinden çok gezginler için ayrılan mekânlar olması hiçbir şeyi değiştirmez."

"Neredeyse ben bile unutuyordum. Affedin beni hanımefendi, tabii ki sorular hakkında hiçbir ön bilgiye sahip olmamalıyız. Böyle bir şey düşünülemez bile."

"Kesip atsalardı şu dilimi."

"Ne kadar da mütevazısın, ne kadar da ince bir düşünce. Bu senin o eski korkun değil mi? Değersiz olduğundan korkuyorsun. Pekâlâ. Sen bir bakiresin. Benim inandığım bütün Tanrıların elini kolunu bağlar bu. Vahşi hayvanları evcilleştireceği, sarhoşluğu engelleyeceği ve hasadı zenginleştireceği söylenir. Neden kaygı duyacakmışsın ki? Senin yerinde olmayı çok isterdim."

Evli olmadığı için, bununla ne demek istediğini anlayamadım ama bir açıklama da beklemiyordum doğrusu.

"İonides."

"Efendim?"

"Okuyordum."

"Her zamanki gibi. Güzel. Güzellikten başka bir şey getirmeyecektir sana. Eğer herkes okuyup yazabilseydi – ne bilgece bir patlama olurdu ama!"

"Bilicilikle ilgili bir şeyler okuyordum. Bir efsaneyle ilgili yazılar var; Eski Din'in, kadınların dini olduğu yazıyor. Bazı heykellerin gömüldüğünü ama sonra yeniden çıkarıldığını da... Devasa, şişman kadınlar..."

"Öyleyse öyledir. Her yerde bilicilik olduğunu biliyorsun. Bizimki kadar namlı değil tabii ki ama her biri kendi yöresi için faydalı. Bu sabah meclis Atina'da karar aldığında..."

"Bu sabah mı?"

"Güvercinlerimizi unuttun mu yoksa? Neden! Atina'da ne karar alındığını Atinalılardan önce biz öğreniyoruz."

"Ama kim?.."

"Haydi ama! Atina'da da bir tapınak var. Bir ayak tek başına yürüyemez."

Korkutucu, yoğun bir ışık hüzmesi sardı zihnimi.

"Öyleyse..."

"Böyle yapılır işler. Evet Arieka, bu işler böyle yapılır. Sana bunu söylemek istemiyordum ama görüyorsun işte, boşboğazlık ediyorum bazen. Gerçi bu, kendime saklayamayacağım kadar ağırdı. Dört bir taraftaki tapınaklar, tüm biliciler –kimi bir güvercin uçuşu mesafede, kimi bir düzine– ama hepsi de Delphi'nin hizmetinde!"

"Bu insafsızlık, tüm o insanlar!"

[*Buradan sonra*
elyazmasının bir bölümü eksiktir.]

V

Delphi'de dolaşmaya çıkarıldım; pazarda gezip tezgâhlardaki sebzelerle peynirlere bakan, tanınamayacak biçimde sarılıp sarmalanmış bir kadın. Kimsenin bana ilgi gösterdiği yoktu. Hatta tapınağa kadar gidebildim hiç güçlük çekmeden; sütunlu girişin daha boyanmamış olduğu gözüme çarptı. Girişteki merdivenleri tırmandım ve aşağıya, tapınağın iç kısmına inen merdivene baktım. İşte oradaydı, iç odanın ortasında, kayanın içindeki o yarıktan çıktığı söylenen buhar. Belki de o yarık bir zamanlar, Apollon'un yüz yüze dövüşüp mağlup ettiği dev yılanın yuvasıydı aynı zamanda. Ben de o zaman, yılanın kendisiydim bir şekilde ama evcilleştirilmiş, tapınağın hizmetinde itaatkâr bir uşak olmuştum; ağzının yırtılması gereken, et ve kemikten olma bir araçtım aslında. Gün ışığı basamaklardan aşağıya sızıyordu, ama güçlükle. Her iki tarafta da oyuklar vardı ve oyuklara taştan tahtlar yerleştirilmişti. Aşağıya indiğimde, bu tahtlara yaşayan insanların oturmasını gönülden istiyordum. İonides de orada olacaktı, biliyordum – oturacağım üç ayaklı tabureye, o kutsal eşyaya çok yakın olacaktı, sonra közlerin üzerine kuru defne yaprakları atacaktım ve dumanı içime çekecektim. Geri döndüm. O gün çok yakındı zaten. Neden ona kavuşmak için acele edecektim ki?

Ama Delphi büyük bir çaba içindeydi, buna hiç kuşku yok. Vakfın, Tanrıların bağışladığından fazla

bir geliri olmamalıydı ama şehirdeki her tüccar sanki ant içmişti, şehri ziyarete gelen gezginlere "gerçek Delphi"yi göstermeye. Her yanda resimler vardı, duvarlara çiçekler asılmıştı; hepsi satılık değildi bunların, bazılarını sırf süs olsun diye koymuşlardı. Büyük gün hızla yaklaşıyordu, ayın yedisi. İonides şafakta geldi, beni selamladı ama daha ben onu selamlayamadan, paldır küldür girdi içeri. Bir kap şarap ikram ettim.

"Davetliler babanın evinde ağırlanıyormuş, biliyor muydun? Ne kadar da cömertçe! Sanırım sonunda seninle gurur duyması gerektiğini anladı. Konumun insana neler getiriyor, görüyor musun? Alabildiği kadar misafir almıştır eve, adım atacak yer yoktur şimdi. Megaralılar sahilden gelip sonra da tırmanacaklarmış. Korint de burada olacak tabii. Şimdi. Sanırım soruları şöyle bir gözden geçirsek iyi olacak."

"Benim o sorulardan haberdar olmam uygun olmaz!"

"İşleri daha da zorlaştırmak mı istiyorsun? En önemlileri şehirler tabii ki. Önce Atina gelir. Şehrin asırlar süren bağımsızlığını koruyabilecek miyiz –koruyabilecekler mi–? Cevabımız, doğal olarak evet olmalı. Şu malum kaçamak cevap, biliyorsun işte. Bir Romalı olacak. Yetkin bir adam, özel bir misafir. Onun da geleceğini ancak bu sabah öğrenebildim. 'Yalnızca bir misafir.' Hep aynı masal!"

"Eğer özel bir misafir olduğunu iddia ediyorsa, ona öyle muamele edelim."

"Hayır, mümkün değil! Gücün gerçekleri, güzelim. Bizim gücümüz tinsel bir güç. Roma'nın gücüyse başka türden. Yani o özel biriymiş gibi davransa da, biz dişi kurdun oğulları hikâyesine benzer bir hikâyeye

hazır olmalıyız. Romalıların ne kadar inançlı kimseler olduğunu bilemezsin. Bizim çok azına sahip olabildiğimiz o altın sikkelerin milyonlarcasına bedeldir soru."

"Vakfın on tane var."

"Amacına ulaşabilecek mi, onu bilmek istiyor. Dikkat et, amaçlar demiyorum, amaç diyorum. Temsilci olmak istiyor, hepsinin isteği aynı. Onlar da şu Spartalı krallar gibi gerçekten, arada bir gelip neler olup bittiğini görmek istiyorlar. O kadar da kötü bir fikir değil bu, her zaman işe yarar."

"Bana ihtiyacın yok, İonides. Neden kendin yapmıyorsun biliciliği?"

"Ha ha, çok komik, saygıdeğer hanımefendi. Onun adı Metellus Cimber'dir ve genç, soylu dostlarından biri hakkında bir şeyler öğrenmek istiyor; Sezar'ın. Hangisi yükselecek bilmemiz gerekiyor. Ey tanrılar, Sezar hakkında bir şeyler biliyorum ama Cimber hakkında hiçbir şey duymadım şimdiye kadar."

"Ben de duymadım."

"Doğal olarak. Kötü bir his var içimde – ahh, hayır! Bunu söylememeliydim! Neden bir Pythia beslerken yaygarayı kendim koparıyorum ki? Bu iki Romalı delikanlı konusunda temkinli olmalısın. Bir şeyler hissediyor musun?"

"Apollon asla sanıldığı kadar uzakta olmadı. Arka tarafını bile göremiyorum şimdi."

"Latince'de Cimber'in anlamı kuzeyli gibi bir şey olsa gerek; Kutupyıldızı'na daha yakın bır yerlerden gelen adam. Sezar'a gelince, kesmek gibi bir şeydi herhalde. Ne saçma bir dil şu Latince! Sezar'ı Kutupyıldızı'na yakın bir yerde keseceklerini söylesen, olur mu?"

"Bundan hoşlanmıyorum. İonides, beni hiç anlayamadın. Ben inanıyorum. Bana sırtlarını dönmüş olsalar da, inanıyorum. Belki de etrafımdaki insanlar yüzünden ama ben Delphi'de Tanrıların hazır ve nazır olduğunu hissediyorum. İşte hepsi bu – senin yaptığına küfürbazlık derim ben, yasanın cezalandırılmasını emrettiği küfürbazlıktan bahsetmiyorum ama seninki de en az onun kadar kötü. Tanrıların bizzat kendilerinin cezalandıracağı küfürbazlık seninkisi!"

"Tam da öyle olmalıydı güzelim. Görmüyor musun, ben de çok istiyorum gerçek olmasını –aşağıya inmeni ve sonra da Tanrının seninle konuşmasını o kadar çok istiyorum ki–, gerçekleşmesini umut ediyorum ama buna inanmıyorum."

"Madem umut ediyorsun, neden bu kadar hazırlık yapıyorsun?"

"Bak. Bu çok ciddi bir konu. Ben düzenbazın biri olabilirim, senin kadar katı yürekli değilim. O basamaklardan aşağıya in, kutsal tabureye tırman, ondan sonra özgürsün. Hellas'ın en özgür kadını sen olacaksın o andan sonra – hatta dünyanın en özgür kadını! Ne söylersen söylersin o zaman. Eğer sessizlikten başka bir şey çıkmazsa karşına, Tanrının sözleri değil, bizim cevaplarımız dökülür dudaklarından. Ben, bir parça da olsa gün ışığı gören, sana en yakın locada oturuyor olacağım. Birçok tabletim ve kalemim olacak orada. Bizim burada anlaştığımız cevapları vermek yerine Tanrının sözlerini dile getirmeye başlarsan, 'İonides bir sahtekârdır ve hemen buracıkta boynu vurulmalıdır' desen bile kayda geçirip halkın önünde okuyacağım!"

Böyle söyledi, ikna olmuş görünüyordu. İonides etrafındaki insanlardan çok kendini ikna ederdi, bunu daha iyi becerirdi, gerçekten çok başarılıydı bu

konuda. Konuşurken bir sıcaklık, bir tutku vardı sesinde, çok etkileyiciydi ses tonu, sözlerini bitirdikten sonra bile küçük dilinin en az üç kez bir aşağıya bir yukarıya gidip geldiğini gördüm.

"Pekâlâ."

"Bu kadar sert konuştuğum için beni bağışla. Ama bir an biliciliğin bir düzmece olduğunu düşündüğünü sandım. Hayır güzelim, hayır. Ben insanoğlunun diliyle konuşuyorum. Sen gaipten haber verenlerin diliyle konuşmalısın. Ama," işte o an o harikulade, kederli tebessümü belirdi yüzünde, "eğer birini elde edemeyeceksek, bari öbürüyle teselli bulalım."

"Peki öyleyse, başka bir şey söylemeyeceğim."

"Ahh ama senin bu konudaki katkıların çok önemli, çok ama çok önemli! Sen iki ayrı katmanda yaşamak zorundasın. Benimse, ey Tanrım, yaşayacak başka yerim yok! Canını sıktığına göre Romalının sorusunu bir tarafa bırakalım şimdi. Unut ve yaşamaya devam et; iki farklı dünyada. İşte! Anlıyor musun güzelim, insanlar politikayla ilgili sorular sormaya devam edecek. Romalıların sorusu politik. Ama soru sorulduğunda, sessizlik çıkarsa karşına, Pythia'nın tüm dünyayı ilgilendiren bir soruya cevap olarak canının istediği şeyi söyleyebilmesi ayrıcalığından mahrum mu bırakacağız kendimizi? Tanrının konuşmaması halinde en doğrusu sessiz kalmak olurdu. Ama sonra kimin umrunda olur bilicilik, söyler misin bana?"

"Anlıyorum."

"Bazen köydeki biliciden başka kimseye danışmayan basit bir köylü olmayı yeğleyeceğimi düşünüyorum; ilahiler okuyan ya da suda arınan ya da çatallı bir değnekle kurak diyarlarda su arayan dindar bir ihtiyar! İnsana keder veren akılcı dünyadan bir an kur-

tulmayı sağlayabilecek her şeye razı olmak! Ama şimdi konumuz Atina. Tabii ki bağımsızlıkla ilgili soru sırf gösteriş; Atina'nın ne kadar da özgür olduğu cevabı verilmeli. Şimdi anneler çocuklarına göz kulak olmalı. Herkes bunun ne anlama geldiğini bilecek. Asıl soru, Hellespontos'u* tahıl getirip götüren Atina gemilerine açık tutmak için ne tarafa geri dönülmesi gerektiği. Yanlış cevabı seç, kıtlık olsun, ölsünler. Ama ne yapalım, üzülme. Görüyorum ki durum senin için yeterince ağır. Buna ben cevap vereceğim, her ne kadar Tanrı, bunun iki tiran arasında bir yazı tura olduğunu bilse de. Tavsiyede bulunabilir miyim? Senin dürüstlüğünden hiç kuşkum yok. Ama bizimkisi bir nevi halka açık bir gösteri. Benim melodrama dönüşen dramalar görmüşlüğüm vardır. Sakin ol, güzelim, evcil ol, uysal bir mahluk gibi davran, anne olamasan bile herkese bir teyze ol. Bir aksilik çıkarsa borazanları çaldırırım, soluklanmaya fırsatımız olur. Ne olursa olsun şunu aklından çıkarmaman gerekiyor, mümkün olduğunca yavaş davran, istersen yarım saatte yerleş oturacağın yere, dünyanın tüm zamanı senin ellerinde, sakın unutma. Aslında," ve yine tebessüm etti, "belki sen görünmez olacaksın ama bu gösteri senin gösterin!"

Gidecekmiş gibi doğruldu ama durdu ve yine bana döndü.

"Neredeyse unutuyordum. Defne yanığının kokusuna katlanabilir misin?"

"Doğrusu bilemiyorum. Buna katlanmam mı gerekiyor? Dayanmalı mıyım? Zaten kendimi kaybetmem gerekmiyor mu?"

* Çanakkale Boğazı. – ç.n.

"Sanırım bunu denememiz gerekiyor – ne kadar aptalım ben böyle! Büyük Hanımefendi daha ben doğmadan önce kullanıyordu onu, diğeriyse hiç yanaşmadı bile üç ayaklı tabureye. Ne yapacağız biz şimdi?"

"Bir kez daha söyleyeyim, bilmiyorum. Çok şey biliyormuş gibi görünmüyorum, öyle değil mi?"

"Zaman yok. Artık denemekten başka çare kalmadı. Keşke 'inkübasyon' kadar basit bir şey olsaydı."

"Ne dedin?"

"Latince bir terim. Kişi uykuya dalıyor ve rüya görüyor, işte hepsi bu kadar. Çok basit. Pekâlâ güzelim, yapacak bir şey yok, sana iyi şanslar demeli miyim?"

Başını eğip beni selamladı.

Pythiaların sarayının avlusunda borazanlar çaldı. Başımda örtüyle, gelenek olduğu üzere, daha önce hiç görmemiş olduğum arabaya götürüldüm. Beni içeri aldılar ve oturttular. Araba tunçtan tekerleklerin üzerinde ilerliyordu ve dışarısını göremiyordum ama döşeme taşları üzerinde giden arabayı bu görevle onurlandırılmış olan genç erkekler çekiyordu. Tekerleklerin gürültüsü borazanların gürültüsünü bastırıyordu neredeyse. Bu gürültü kesildiğinde üçüncü bir gürültü başladı; denizin uğultusunu hatırlatan bir ses yükseliyordu kalabalıktan. Öyle bir tırmalıyordu ki kulaklarımı, şalımı açıp kulaklarımı ellerimle kapamamak için zor tuttum kendimi. Ama bir Pythia insan içinde asla başını açamaz, örtüsünü asla kaldırmamalıdır. Elleri bile bakirelere has süslerin altında, birbirine kenetlenmiş halde kalmalıdır; işte böyle gidecektir göksel güveyinin yanına. Şehirde onlara yer kalmadığı için Delphi girişinde durmak zorunda kalan o ünlü

Atina alayını hiç göremedim. Ama neredeyse sessizliğe varan o uğultuyu duyabiliyordum; soluk alıp veren insanların sesi, uzaktaki atların taşların üzerinde yürürken çıkardığı sesler. Soluk alıp veren sessizliğe az sonra dört kez çalan borazanların sesi karıştı. Dördüncü ses de yitip giderken elimi yoklayan bir el fark ettim. Elimi yakaladı ve sonra da şöyle söyledi Apollon'un başrahibi, "Gel."

Araba mıydı neydi, işte o araçtan indirildim, adak keçinin kurban edilirken çıkardığı sesi duydum.

"Elimi tut. Merdivene varmak üzereyiz, tam önünde."

Kör bir mahluktum, böyle bir mahluk nasıl bulursa öyle buldum ilk basamağı, kendimi güvende hissetmek ve biraz rahatlamak için koluna yapışmıştım. İlk basamak. İkincisi.

"Yavaş."

Bir adım daha. Bir tane daha. Sanki o canlıların soluğu üzerime çöküyordu. Sonra kendimin de çok sık soluk alıp vermeye başladığını fark ettim. Kalbim yerinden fırlayacak gibiydi.

"Orada kal."

Durdum ve eli elimi bıraktı. Başımdaki örtünün altında kalan kulaklarımı tıkamaya çalışıyordum ki duymayayım, güvende olayım. Aşağısı karanlıktı işte. Öte yanda kalabalığın gürültüsü, körfezden sahile vurup, yine körfeze geri dönen dalgaların sesine benziyordu. Ama körfez uzaktaydı. Burada ötekinden başka bir şey yoktu. Ellerim yine kavuştu, kollarım gerildi; yerimden kımıldamamam gerektiğini biliyordum, yoksa kaybolurdum. Ani bir dehşetle şalımı tuttum ve yüzüm açılana kadar çekiştirdim. Ama görecek bir şey yoktu; hâlâ karanlıktı. Birden bir titreme aldı tüm

bedenimi, tenimde bir ürperti değildi bu, etimden kemiğimden gelen bir titreme, beni yere yatıran sonra da yuvarlanmama sebep olan bir çırpınma.

"Evoooee!"

Tanrıydı bu. Gelmişti. Neydi bu böyle? Çığlığı koyverdim, göğsümden fışkıran hava, yine çırpınma.

"Evooee-ee, Bacche!"

Neydi bu? Kulaklarımı tırmalayan o uğultu kesildi ve sütunlu girişin ötesinde, güneşin alnındaki kalabalığın aniden sessizliğe büründüğünü fark ettim. Tanrı. Ne Tanrısı, hangi Tanrı, nerede? Sonra birden mezarın her yanı dalgalarla doldu, bitip tükenmek bilmeyen kahkaha dalgaları, gittikçe yükselen bir ses ve ben şunun farkındaydım ki bedenim bir araç haline gelmişti, ses benimdi. Sonrası, yine ani, ani olduğu kadar da ürkütücüydü. Yok, hayır, beni ürküten tunç sesi değildi ama sesin duyulmasıyla kesilmesi bir oldu ve sonra sessizlik geldi. Borazanlar sessizliği deldi ve onlar sustuğunda kalabalık iki Tanrının çığlığını üstlendi ve sonra yine sessizlik çöktü. Kendimi dizlerimin üzerinde buldum, iki elimle yerden destek alıyordum. İfade edilemeyecek kadar uzun bir süre, korkamayacak kadar yorgundum. Ama kahkalar atan Tanrıyla konuşabiliyordum: "Merhamet et!"; Tanrının sözlerine aracılık ederken kanayan aynı ağzın, dizleri üzerinde zavallı bir kadının sözlerine de aracılık etmesi, doğrusu çok tuhaftı. Hangi Tanrı merhamet etmiş ki bugüne kadar? Üzerimdeki bakirelere has giysi gittikçe ağırlaşıyordu, terden sırılsıklam olduğunu düşündüm. Gözlerimi açtım ve gördüm. Şimdi ışık vardı. Güneşin dünyasının ışığı denebilecek o ışık değildi buradaki, ancak burada, yerin altında görülebilecek bir ışıktı; en azından, etrafta başka bir şey ol-

madığı zaman görülebilecek olan bir ışık. Mangaldan yükselen ışık hüzmesiydi bu; korkuyla yere attım kendimi, üç bacağı üzerinde dikilen, iskelete benzeyen o öbür dünya yaratığı beni çok korkutmuştu, kutsal tabure. Ona doğru sürünmeme ve onun tunçtan soğuk bileklerine tutunmama yardımcı olan Tanrı'nın kendisiydi, bunu hissettim. Bir dağa tırmanmıştım inleye uluya ama artık kaçış yoktu benim için. Tanrı beni orada, kutsal oturakta tutacaktı; ben istesem de istemesem de, ah evet, bir tecavüzdü bu; beni oraya oturtan Apollon'du, bir şekilde beni sarıp doğrultmuş, sonra da kaybolmuştu. Yanımdan ayrılınca bir an cesaret buldum ve avazım çıktığı kadar bağırdım, çenem ağrıdı, hatta dudaklarım acıdı:

"Ha ben söylemişim, ha Tanrı!"

Kahkaha dalgası yeniden başladı.

Sonra, daha ben ne olduğunu anlayamadan kesildi. Yani kalbim ve ciğerlerim sızlarken, kafamdaki kargaşa son bulmuştu. Biraz rahatsız olsam da, bir yerlerde oturuyordum sonuçta; odanın tabanını göremiyordum, yüksekteydim. Yuvarlak hatlarıyla mangalın içindeki közler bana bir adım mesafedeydi ve manzara, sisin içinde doğan dolunayı andırıyordu. Hiç bu kadar temiz hissetmemiştim bilincimi. Burası bir kadının yeriydi, Pythia'nın yeriydi. Şu fazlasıyla erkek Tanrı, diğer iki erkek Tanrıyla birlikte içeri girip, benim bükülen ve hâlâ kan tadı aldığım ağzımdan tapınma feryatlarını haykırarak tecavüz etti bana. Çılgınlığım için en basit açıklama şuydu: Beni yapmaya zorladıkları o şeyi yapmayı reddetme. Oturdum, şimdi közlerin yumuşak alevinde ellerimi ısıtıyordum. Tüm bunlar ne işine yaramıştı o kalabalığın? Örtülü Pythia iç odaya iniyor. Bir sessizlik var, sonra iki bağı-

rış; kadın sesinden çok erkek sesine benziyor, ardından yine kahkaha. Sonra "Ha ben söylemişim, ha Tanrı!" Bu konuda tartışacaklar.

Şimdi daha net görebiliyordum. Merdivende ve boş localarda gün ışığı vardı, biri dışında hepsi boştu ve orada da İonides'in ışık vuran bacaklarını görebiliyordum. Ona ait olan yerde çömelip kalmıştı. Kahkahalar onu ürkütmüş müydü? Hâlâ inançsız mıydı? Şimdi, yüzünü göremiyordum ama başını seçebiliyordum orada. Benim karanlığıma dikmişti gözlerini. Sohbet eder gibi konuşmaya başladı, ses tonunda hiçbir duygudan iz yoktu.

"İsimlerinin ilan edilmesinde bir mahzur görmeyen Romalı misafirlerimizden bir soru. İsimleri Julius Sezar ve Metellus Cimber. Tanrıya, aralarından kimin yükseleceğini sormak istiyorlar."

Ne yalan söyleyeyim, içimden gülmek geldi. Sanki bir Tanrı onların işleriyle ve çekişmeleriyle uğraşacakmış gibi! Ama biliyordum ki eğer bassaydım kahkahayı, kahkaha benim değil Pythia'nın olurdu. Kendi sessizliğimde kalabalığın kahkahalarını duyabiliyordum. Romalı misafirlerin onları eğlendirmek için bilerek yaptığı bir şey sandılar bunu; iyi, ne kadar da nazik misafirlerimiz varmış böyle! Sonra Apollon'un başrahibinin, kalabalığa, kendisinin duymadığı ve Pythia'nın da vermediği cevabı okuduğunu duydum.

"Bir yarışma olacak ve yarışanların biri, diğerine bir gömlek üstün olacak; kesecek boğazını."

Yine kahkahalar, derken alkış koptu. Sanki İonides ve Romalı iki misafir, arkadaş toplantısında kendi aralarında bir oyun oynuyordu. Ben Pythia'nm kendisiydim ama bir cevap vermemiştim – dahası defne yapraklarını da unutmuştum! İşte oradaydılar, man-

galın orta yerindeki közlerin etrafına, bir halka oluşturacak biçimde yerleştirilmişlerdi! Elimi atıp halkanın bana yakın olan kısmından bir tutam almaya çalıştım. Toz oluyorlardı, yapraklar neredeyse dağılacaktı elimde. Elimde dağılmasınlar diye çabalarken, taburenin ön tarafında bir geçme tahtanın ya da korkuluğun, her neyse işte, yerine takılmamış olduğunu gördüm. Hiç kuşku yok ki bu korkuluk, belimin hizasından geçip taburenin arka tarafında bir yerlere takılacaktı. O olmadığı taktirde, yapraklar beni kendimden geçirdiğinde ön tarafa düşüp yüzümü de mangalın içindeki közlere gömecektim. Yine aniden, bir korku sardı içimi. Bilinmeyenlerle doluydu burası, kimsenin beni uyardığı da yoktu. Bilicinin ayini, her zaman için adanmış kişinin tehlikeye atılması anlamına geliyordu – öyle olmasa, adanmış sözcüğünün bir anlamı olur muydu? Keçi tehlikeye sokmuştu kendini. Kaybetmişti. Tanrılar beni koruyacak mıydı acaba? Ne düşünüyordu kim bilir, Apollon'un omzuma dokunup kulağıma şu sözleri fısıldayacağını mı: "Lütfen korkuluğu yerine takmayı unutma güzelim. Yüzünü yakmanı istemeyiz." Belki da yüzümü yakmamı isterdi, tıpkı babam gibi o da şöyle söylerdi: "Yüzün, senin bahtını belirleyecek değildir güzelim." Apollon bunun ölümsüzleri güldürüp eğlendirecek bir şaka olduğunu düşünürdü herhalde. O bunu söylemişti, şu aynı koltuğa yerleşen isimsiz Pythia, onun koltuğu, benim, bizim koltuğumuz, "Bir evin yıkımı senin sonun olacak." *Tanrılardan önü kesilemez bir kahkaha yükseldi.* Düşünmek bile tüylerimi diken diken etmeye yetmişti. Sonra bambaşka bir ürperti sardı bedenimi. Elim havaya kalktı –Tanrının meskeni değil mi burası!– kutsal işareti yaptım. Kurumuş ve kırılmış yap-

raklar dağıldı, bir bulutun içinde uçmaya başladı. Bazısı közlerin üzerine düştü. Mangalın etrafı havada dans edercesine süzülen, göz alıcı kıvılcımlarca sarıldı. Parladığı gibi sönen zayıf alevler gördüm. Duman vardı. Hedefi vuran bir tür silah gibi, yüzüme yüzüme geliyordu duman. Korkudan soluk soluğa kaldım, ciğerlerim dumanla doldu tabii. Sonra beni bir öksürme nöbeti tuttu. Tüm mağara ve bu iç oda büyüdükçe büyüdü, büyüdükçe büyüdü ve sonra yeniden küçüldü, duvarlardaki hareketlilik, nabzı hatırlatıyordu bir şekilde. Çok yüksek bir ses duydum, sonrasıysa, hiçbir şey.

Uyandım, bilincim, başımın ağrısını bir yana bırakacak olursak, yerinde değildi doğrusu. Uzun süre gözlerimi açmaya bile yeltenmedim. Büyük Hanımefendi'nin o gösterişli yatağında yatıyordum. Başımı çevirdim ve ağrısı beni inletti. İonides odanın diğer ucunda oturuyordu. Hareketlendiğimi görünce ayağa kalktı.

"İç."

Dirseğimden destek alarak doğruldum. İçtiğim şeyin tadı acıydı, söğüt kabuğu suyu sanıyorum ama içer içmez kendime geldim.

"Neler oldu?"

"Neredeyse yangın çıkarıyordun, işte olan bu. Bir yanardağdan bu kadar duman çıkmazdı herhalde."

"Nasıl çıktım dışarı?"

"Bilmiyorum. Tuhaf bir yerdir orası. İnsanlar vardı, kalabalıktan bazıları, bir aşağı bir yukarı koşuşuyorlardı. Senin gözlerden uzakta taşınmakta olduğunu gördüm."

"Nereden geldi onlar?"

"Sana dağın oyulduğunu söylemiştim. Onlar Pythia'ya göz kulak olurlar, hepsi bu. Seni burada buldum."

"Peki ya kalabalık..."

"Hayatlarının macerasını yaşadılar, onca duman, onca kahkaha. Tek umudum yaşanan her şeyin kutsal olduğuna inanmaları, gülünesi bir şey olarak görmesinler, yeter."

"Tanrılar oradaydı."

"Tanrılar mı?"

"O. Ve diğeri."

"Tepedeki heriften mi söz ediyorsun? Dionysos da olabilir belki, ne dersin?"

"Onları duydun."

"Ben seni duydum, hepsi o kadar. Yine de..."

"İonides, kalabalığın duyduğu neydi?"

"Önce iki kez bağırdığını duydular, sonra da şu tuhaf sözlerini, 'Ha bu ağız ha diğeri' Bazısı kendini tutamayıp güldü. Romalı misafirlerimize senin cevabını ilettikten sonra. Bunun ardından sen aracılık etmeye başladın. Hepsi yapar bunu. Neden Tanrı temiz bir iş yapamaz ki? Sonra sıra Atinalınınkine geldi, resmi sorudan bahsediyorum tabii ki, tahıl ve Hellespontos'la ilgili olandan değil. Anlaştığımız gibi verdim cevabını ama sen hâlâ aracılık ediyordun. Senden ne duyduğuma gelince, durmadan tekrar ettiğin birkaç söz var aklımda, 'yalanlar ve kayırmalar' Resmi bir toplantıda böyle bir şeye yer yoktur, öyle değil mi?"

"Sanırım haklısın. İonides, gerçekten bir şeyler söylüyor muydum? Yani aracılık etme dediğin o şey sırasında?"

"Tabii ki konuşuyordun. Kim olsa konuşurdu; sihir ya da büyü yok burada, kutsal bir şey değil ki bu! Herkes bazen sayıklar. Onun ardından senin şu yangın çıktı, izleyicilerin rengi attı, yuhalamaya başladı-

lar. Sıkma canını. Hiç kimse görülmemesi gerekeni görmedi. Biz hepimiz zaten biliriz bunları."

"O kadar karışık ki. Hiç hoşlanmadım."

"Hoşlanmanı bekleyen yok zaten. Dinlenebildiğin kadar dinlenmelisin. Yarın yine iş başındasın."

"Ama bir günlük olmayacak mıydı?"

"İki cevapla kurtulacağını mı sanıyorsun, Romalılar ve Atinalılar, o kadar, öyle mi? Ah evet, en önemlileri onlardı tabii ki. Ama diğerlerini göz ardı edemeyiz, onca insanı böylece bırakamayız. Hem sonuçta, hanımefendi, biz yaşamımızı böyle kazanıyoruz. Küçük insanlar olacak yarınkiler, canını sıkmana değmez."

"Onlarla uğraşmak istemiyorum!"

"Neden üç Pythia'mız olduğunu sanıyorsun? Beklenmedik biçimde ikisini kaybettik, biliyorsun. Yine de kaygılanmana gerek yok. Casuslarımız iz üstünde. Casuslarımız değil, memurlarımız diyelim. Atınalıların bir kızı varmış, kısa sürede çıkaracaklarmış ortaya. Eğer tuhaf bir yüz görürsen etrafta, sakın şaşırma."

"Güzel mi?"

"Şu senin Chloe'ni hatırlıyor musun? Bilmiyorum. Kimse bana bir şey söylemiyor – kendim araştırıp bulmak zorundayım. Pekâlâ, benim gidip Julius Sezar'la biraz ahbaplık etmem gerekiyor şimdi. O genç adam içimi rahatlatan birçok soru soruyor bana. Ne diyorduk, Atina'nın sorusu yarın diğerleri arasında kaynar gider. Şu asıl sorudan bahsediyorum, önemli olan o soru, biliyorsun. Sanırım onunla bir oyun oynayamayacağız."

"Biz her şeyle oyun oynuyoruz! Tanrılar oradaydı!"

"Tabii ki. Eğer bir şeyler öğrenecek olursam sana da haber veririm, merak etme. Ama her şey aramızda

kalmalı. Senin hiçbir şey bilmediğini söyleyip duruyorlar. Gördüğün gibi, gerçekten korktular. İyi bir kız ol ve Tanrının sana dürüstçe ve kendine yaraşır biçimde kutsal bir cevap vermesini sağla."

"Ben bundan hoşlanmıyorum, İonides."

"Sen büyük umutlarla getirildin. Ama o uyuz şişko da öyle getirilmemiş miydi? Ah, güzelim. Bıçak sırtında bir hayat bizimkisi. Aklıma bir şey geldi. Sana kişisel bir soru sorabilir miyim? Sadece kendim için? Benim işlerimle ilgili? Onu da diğerlerinin arasına sıkıştırırsın, olur mu? Sonuçta cevaplarını ileten de benim, öyle değil mi? En azından yarına kadar."

Bir sonraki gün daha küçük bir kalabalık vardı. Sessiz alanlardan geçtim, arabamın içinde bir ya da birkaç kişinin sesini duyabiliyordum. İnsanlar benim geçişimi umursamaksızın sohbet ediyorlardı birbirleriyle. Sesinden anlayabildiğim kadarıyla Tanrıya sunulan keçi dişiydi, zavallı dişi keçicik. Ben de sunuluyordum Tanrıya; ikimiz de kullanılıyorduk, ikimiz de belli niteliklerimiz yüzünden bir şeyler alıyorduk ama yaptıklarımız için ödül vermiyorlardı bize – gerçi ne yapıyorduk ki? Arabadan indirilip merdivenlerin başına getirildiğimde kendi kendime bu soruyu soruyordum, bir cevap arıyordum hâlâ. Aracımdan öyle bir ciddiyetle inmiştim ki, korkunun neden olduğu titreme dışında hiçbir kusurum yoktu; çok tuhaf bir histi ama bu kez Tanrıların, bana daha nazik davranacağından, benimle ilgileneceklerinden emindim. Sakin sakin açtım başımdaki örtüyü, gözlerimi ovuşturdum ve karanlığın koyulaşmasını beklemeye başladım. Beklerken, bir anda, dışarıdaki kalabalığın sessizliğinin

ne kadar derin olduğunun farkına vardım. Gerçekten de küçük bir kalabalıktı; yine de çıt çıkarmıyorlardı, tek ses yoktu, öksüren tıksıran bile yoktu. Hepsi oradaydı, her biri soracağı soruyu düşünüyordu derin derin; herhalde hayatları ve ölümleriyle, refahları ya da sefaletleriyle ilgili sorular. Büyük Hanımefendi, Pythia, benim acım büyümeye devam edecek mi? Nasıl iyileşebilirim acaba? Hekim benimle ilgilenmiyor artık, hanımefendi. Ama o sıradan bir kadındı, bir anne bile değldi, güzel hiç değildi ama o, Tanrıların bu yaşında ona verdiği acıdan şikâyet eden basit bir kadındı yalnızca.

Karanlık yok oldu. Akşam güneşinin ışığı gibi bir aydınlık vardı etrafımda, görebiliyordum. Mağarada yerler çok tuhaftı. İşlenmiş kaya kütleleri döşenmişti her tarafa ve en azından bir yerde kayaya saplanmış bir demir çubuk vardı ama kırılmıştı. Phocisli atalarım, diye geçirdim içimden, hazineyi burada bulmuş olmalılar, kayanın içinden söküp çıkardılar herhalde, saf altından bir kadın heykeli, hem de aslına uygun ölçülerde; her biri otuz santimetre genişliğinde; eni on, boyu ise elli beş santimetre, tam yüz on yedi altın külçe; kâseler, kadehler, süzgeçler, leğenler, neredeyse yarım ton ağırlığında bir altın arslan. Acaba üzerinde açılan deliklerle o kaya, bir zamanlar aslanın altında mı yatıyordu? Yoksa para hırsı insanları o kadar mı cahil kılmıştı ki aslanın ağırlığının ona yeterli korumayı sağlayacağına, onu yerinde tutacağına inanmışlardı? Pythia için gerdanlıklar ve bilezikler de vardı sanırım, acaba yok muydu? Ama erken çıkmış olmalılar yola, Pythia gibi geçip gitmiş olmalılar, yağmur damlaları gibi sonu gelmez koşturmacada, çabucak yitip gitmiş olmalılar. Pekâlâ, diye geçirdim içimden,

dışarıdakiler ciddi insanlar, siz yağmur damlaları küçük kaygılarınızla, elimden geleni yapacağım sizler için! Tabureye tırmandım ve oturdum, el işçilerinin koltukla kâseyi nasıl da birbirine benzettiğini, ikisi arasında nasıl bir bağ kurduğunu fark ettim ilk kez; ikisi arasındaki bağ, gözden kaçmaz bir bağmış gibi görünüyordu bu haliyle. Mangalın ayaklarına gelince, tunç ayakları yılan ve fare şekilleriyle bezeliydi. Mağara denen bu taştan kutuyu biçimlendirmek için birçok el, emek vermişti. Koltuğa tırmanırken yüzüm mağaranın arka tarafına dönüktü ve orada bir perdenin asılı olduğunu gördüm. Etim kemiğimden ayrılıyor sandım bir an, öyle ürperdim ki. Yoksa bu perde, bir zamanlar, dünyanın merkezinden kopup gelen buharın çıktığı, kaya üzerindeki o destansı yarığı mı saklıyordu? Perdeye sırtımı dönüp oraya oturmak, doğrusu benim için bayağı bir uğraş gerektirdi.

Derin bir sessizlik vardı ve sessizliğin sonundaysa İonides'in çok korktuğu şu aynı komedyadan bir sahne geldi çattı. Kendisi de buna katkıda bulunuyordu aslında. Dışarıda, açık havada trampetler çaldı ve sonra yine sessizlik oldu. İonides'in locanın köşesinden göz ucuyla beni süzdüğünü gördüm.

"Sana söylemeyi unuttum, bugün borazan yok."

Aptalcaydı, doğrusu bu beni güldürdü, Tanrıların bitip tükenmeyen kahkahası değil, benim kendi gülücüğümdü ağzımdaki; bir kadın için derin sayılabilecek bir ses ama aslında derin merin değil. İonides hemen soruları bana iletmeye başladı birer birer. İlk sorunun ne olduğunu hatırlamıyorum ama kendimi, önce Tanrıyı ya da Tanrıları, sonra da konuşmasını ya da konuşmalarını beklerken buldum. Önemsiz soruymuş gibi geliyor bana. İşte buradayım, dedim, hazır ve na-

zır. İstediğini yap. Orada mısın? İkiniz de orada mısınız? Dionysos, üç kış ayı boyunca kış Tanrısı, Apollon, dün bana rehberlik eden sen, yine istediğini yapmaya niyetli misin? Ben sizin Pythia'nızım.

Bir cevap gelmedi. Tek söz yok. Kendi kendime düşünmeye başladım; uzun zaman önce bana sırtlarını döndüklerinde yoksun kalmıştım. Yine onunla mı konuşuyordum? Apollon? Orada mısın? Yoksa Parnassus'ta avlanmaya mı çıktın? Bir defne ağacını arıyor olabilir misin? Apollon, sana inanıyorum. Bilmek istiyorlar. Her biri sana bir hediye getirmiş. Cevap verecek misin?

Sanırım aklıma getiren oydu, bilmiyorum ama ilk kez çanağın etrafındaki çukur bölüme yerleştirilmiş olan kuru yaprakları düşündüm. Bir tutam aldım, aldığım miktarın boşalttığı yerin, açtığım o küçük çukurun toza dönen defne kurusuyla hemen dolduğunu gördüm. Elimi kızgın közlerin üzerine götürdüm ve defne kurusunun tozunun parmaklarımın arasından akmasına izin verdim; böylece küçük kıvılcımlar yükseldi mangaldan bana doğru, közlerin üzerinde zayıf alevler parladı ve biraz daha duman oldu etraf. Gerçekten eğlenceliydi bu, suda taş sektirmeye, ya da topla oynamaya benziyordu. Bir kez daha yaptım aynı şeyi, sonra bir kez daha, bir kez daha, bir kez daha.

Sonra bir kez daha, bir kez daha. Ama ellerim karnıma, örtünün üzerine düştü.

"Apollon?"

Tek söz yok. Birinin etrafımda gezindiğini duydum ve Dionysos olmalı diye düşündüm. Ama İonides karşılık verdi.

"Benim. İyi kız. Uyu."

Ama aynı gün ilerleyen saatlerde, İonides'in söyle-

diği gibi, yine iş başındaydım. Dramatik gösterilerden büyük zevk aldığını anlamaya başlamıştım yavaş yavaş. Kendine özgü bir dili olan sanat, ona büyük zevk veriyordu. Seyirciler önünde sahnede yapılması da şart değildi, oyuncuların yalnızken ya da gösteriyi düzenleyenlerin eşliğinde –ister zevk için ister hazırlık için, hangi amaçla olursa olsun– oynadığı oyunu da çok seviyordu. Tanrı ya da Tanrılarla uğraşırken kullandığımız dilin, bu işten çok, ölçülülük ve dindarlık gibi erdemlerden uzak olduğunu ve yalnızca insanın fani işlerini konu edindiğini duyduğum çağdaş dramaya uygun olduğunu düşünmeye başlamıştım. İonides'in kullandığı dil sebebiyle tapınağın çehresinin nasıl da değiştiğini anlamaya başlamıştım. Tapınağın çevresinin şimdikinden çok daha vahşi olduğu, gezginlerin görmeye değer bir şey bulamadığı eski günlerde Delphi'nin nasıl da sıradan bir yer olduğunu kavrıyordum, herhalde bir köy tapınağından başka bir şey değildi o zamanlar. Ama tüm diğerleri arasında Apollon onu seçmişti, onu koruyan canavarı alt etmiş ve –uzun zaman önce olsa da– Tanrının gerçeğinin dile gelmesini sağlayacak koşulları hazırlamıştı. Yavaş yavaş ünü, ülkenin dört bir yanına yayılmış, sözlerinin güvenilirliğine her geçen gün daha çok inanılmıştı; birbiri ardına gelen bu sözlerin, kutsal gerçeği sakladığına inanılıyordu. Peki ya bizler? Biz çağdaşlar? Biz onu bir oyun haline getirmiştik, sahnesi ve perdesiyle, tüm o bayağılığıyla; hal böyle olunca, o da çevresindeki bu şeylere ayak uydurmuştu tabii ki. Parlayan her şey altındı, sözler dışında. Benim dudaklarımdan sözler dökülmüştü ve ben bu sözleri hatırlamıyordum bile. Onlar Tanrının sözleriydi.

İonides'in sözleri dışında tabii. Derin bir sancıyla hatırlamıştım. İki Romalının sorduğu soruları kendi

kafasından cevaplamıştı – benim cevaplarım değildi onlar. Tanrının bu işle uzaktan yakından alakası yoktu. Güvercinleriyle ilgilenmeliydi o. Ama bunun yerine gelip benimle ilgilendi.

"İonides. Bu düpedüz küfürbazlık."

"Evet."

"Ne kadar rahatsın."

"Eğer o sözcüğü kullanmaya hevesliysen, şunu bilmelisin ki Tanrıyla ilgili yaptığımız her şey küfürbazlıktır. Bir Tanrının gerçeği, diğer Tanrı için küfürdür."

"Bu kadar akıllı olma."

"Ey Tanrılar, nedenmiş?"

"Ben sadece emin olmak istiyordum, hepsi o kadar. Görüyorum ki bana bu duyguyu veremiyorsun, ya da vermeyeceksin, her neyse!"

"Ama sözlerimin ardından emin olman gerekiyordu! Dinlemedin mi beni? Size söylüyorum saygıdeğer hanımefendi, neticeye bak!"

"Neye bakayım?"

"Neticeye. Hizmetimizin karşılığına demek istiyorum. O iki Romalı, ey Tanrılar! Vakfa nasıl bir bağışta bulunduklarını bir bilsen, sana hediye ettikleri gerdanlığı bir görsen. Atina güzelim, can sıkıcı geleneklerine bağlı Atina, tüm bilginleri, doktorları, alimleriyle kalbimin baş köşesinde yer eden büyük şehir, yalnızca üç ayaklı bir tabure bıraktı, hoş, güzel bir hediye ama bizim için özel hazırlandığını sanmıyorum. Tabii benim için de biraz para bıraktılar ama fazla değil, lafı bile olmaz. Artık hiçbir şey eskisi gibi değil. Neyse, onlar da bir gerdanlık gönderecek sana. Hiç öyle çekingenlik etme, fazla mal göz çıkarmaz. Büyük Hanımefendi, şu eski uyuzların kıdemlisinden bahsediyorum, kuyumcu Leontes'le iyi bir anlaşma

yapmıştı. Her şeyi nakite çevirmeye hazır. Senin sokak sokak gezip onları kendi başına satacağın düşünülemez tabii ki!"

"Netice."

"Evet, öyle. Bu arada, seni tebrik etmeyi unutuyordum neredeyse. Dünkü başarın için seni tebrik ederim. Gerçekten harikaydın, güzelim benim."

"Dünkü başarım mı? Hiçbir şey yapmadım ki!"

"Hiçbir şey yapmadın mı? Onca zavallıya, o küçük basit insanlara verdiğin cevaplara ne demeli?"

"Uyuyakaldım ben."

"Bana tamamıyla uyanık gibi görünüyordun, nasıl da dokunaklı, nasıl da hayal gibi bir sesin vardı, bu ses tamamlayıcı bir öğe oldu eserimize."

"Hayal gibi mi?"

"Romalılar böyle der. Hayal gibi, rüya gibi etkileyici demek isterler. Güven onlara, bu dünyadaki en inançlı insanlar onlardır. Nasıl oldu da buralara geldiler, Tanrı bilir. Ama ölmüş kızı hakkında bir şeyler öğrenmeye gelen kadına verdiğin cevaptan sonra, hemen herkes ağlamaya başladı. Hatta ben bile ağladım. Çocuğun adının Lelia olduğunu nereden biliyordun bakayım?"

"Ne çocuğu?"

"Ne olursa olsun güzelim, tatmin edebildiğimiz müşterilerimiz de var. Şu senin "gücünün" üstün olana değil de basit olana işlemesi, doğrusu beni çok şaşırtıyor! Kadın o kadar etkilendi ki, küpelerini de çıkarıp drahmilerin yanına koydu, anlıyor musun? Pek bir şey ettiklerinden değil, altı üstü gümüş. Meraklanma, Leontes söyler bize ne ettiklerini."

"Ben hiçbir şey bilmiyordum. Uyuyakalmışım dedim ya! Bana inanamaz mısın?"

"Öyle diyorsan öyledir. Ama sırf tozu serpip dumanı kokladın diye bu hallere düşüyorsan, kim bilir şu ayini önce yaşamış olsaydın nice olurdu halin! Eski Pythialar yaprakları çiğnermiş, hem onların yaprakları taze olurmuş. Bilmem hiç fark ettin mi ama hiçbir hayvan yanaşmaz defne yemeye, böcekler bile. Onlar bilir. Keşke bizler de bilebilseydik. Ama sanırım şimdi hazırlanmanın vakti geldi."

İonides bilebilmeyi istediğini söyledi ama ben ciddi olduğunu hiç sanmıyorum. Artık onu anlamaya başlamıştım. Kafası her zaman türlü fikirlerle, nükteli cevaplarla dolu oluyordu. Kendi kabuğunda yaşayan bir insandı, bu kabuk içinde geliştiriyordu fikirlerini; kabuk değişime kapalıydı çünkü İonides'in kesin bir inancı vardı kendine; o *biliyordu*. Kabuğun içinde, bir arada ürettiği karşıt fikirler barınıyordu, bu yolla kendine güvenli bir barınak inşa etmişti; biri olmazsa diğerini kabul edebiliyordu çünkü. Zamanla tapınağın da, tıpkı İonides gibi çelişkilerle kuşatılmış olduğunu fark ettim. Tapınağın merkezinde ne yatıyorduysa, sık sık tıpkı bilmece sorar gibi konuşan ve bu yüzden sadece, hem bilge hem de alçakgönüllü olan kullarının doğru yoruma ulaşabilmesini sağlayan gizemli kalbin sırrı neydiyse, ben inanıyordum ki, yok yok, *biliyordum* ki onun, orada yatan ve zamanı gelince konuşan varlığın gizlendiği o yerle bir bağlantısı vardı.

O gün bilici ayininin üçüncü günüydü ve İonides, sadece iki kişinin geleceğini, dahası havanın da bu kadar kötü olduğunu bilseydi kuşkusuz ayini iptal edeceğini söyledi. Dışarıdaki merasime devam etmek çok aptalca görünüyordu; sarılıp sarmalanan Pythia, hiç göremediğim şu gösterişli araba ve neslin şaşaalı

iniş ayini. Örtülere sarınmış olduğumdan etrafımı görmekte güçlük çeksem de, arabanın bu kez farklı olduğunu anladım, dışarıdan hiç gürültü gelmiyordu, izleyicilerin sesi duyulmuyordu bu kez; meraklanıp dışarıya bir göz atmak istedim. Sıradan, hatta pis bir arabada yol aldığımı gördüm sonra. Tek bir sürücü ve tek bir at vardı, sıska ve yavaş bir at. Çok haklılar, dedim kendi kendime. İşte böyle olmalı, Tanrı canavarı öldürdükten sonra da işte böyleydi her şey. Bir zamanlar böyle yapılırmış bu iş. Kendi kendime eğlenmeye başladım, bir gün yine bu arabanın beni mağaraya götüreceğini ve Apollon'un rahibinin mağaraya kadar bana sürücülük edeceğini düşündüm. Ama şimdi yağmur yağıyordu, damlalar giysilerimi koruyacağı düşünülen o koca pelerini dövüyordu ve bense yağmurdan kurtulup bir an önce iç odaya varmak istiyordum. Bir an geldi ki at durdu ve işemeye başladı sokağın ortasında, neredeyse sürücüye bağıracaktım. Sütunlu girişe vardığımızda İonides arabadan inmeme yardım etti, bir yandan da söyleniyordu, "Çok ağırsın, artık kendin yapmayı öğrensen şu işi."

İçeri adımımı atar atmaz pelerini çıkardım, aşağıya inen merdiven gözlerimin önündeydi. Islanmıştım, pelerin sırılsıklam olmuştu, öfkelenmiştim de. Sert bir ifadeyle seslendim İonides'e, İon diye hitap etmiştim bu kez, niçin bir Pythia'yı kuru tutacak kadar becerikli olmadığını sordum ve o da, bir Pythia'nın Tanrının yardımıyla kendini yağmurdan sakınabilmesi gerektiği cevabını verdi. Tanrının tapınağına giden o merdivenlerin başında yapılacak tartışma değildi aslında. Islak ve kaygan basamakları inerken fark ettim bunu ve Tanrı beni düşürdü, gerçi hak etmiştim cezalandırılmayı ama en az benim kadar suçlu olan İoni-

des'e hiçbir şey yapmamıştı Tanrı. Uzun zaman önce babamın sarf etmiş olduğu sözler çalındı yeniden kulağıma, "Böyle durumlarda güzelim, kabahat genelde kızlardadır." Bileğimi incitmiştim, üç ayaklı taburenin önünde dikildim, ağrıyan bileğimi ovuyordum bir yandan. Sanırım bu küçük kaza ve gecikmeydi –varsın beklesinler!– iç odanın arka tarafındakı perdeyi incelememe fırsat veren; uzaktan bakıyordum, yaklaşamamıştım yine. Apollon ile canavarın savaşını temsil eden bir çizim olduğunu fark ettım üzerinde, gördüğüm çizim eski usul bir çizimdi, en azından bu kadarını fark edebilmiştim. Ama daha önce fark edemediğim bir şey daha vardı orada, aslında yan yana duran iki perde olduğunu gördüm, her iki yanda ipler sallanıyordu. Perdeleri açıp sakladıkları şeyi açığa çıkarmak için tek yapmam gereken iplerden birine asılmaktı. O tarafa yaklaşıp Apollon'un gizlerinin bir bölümünü öğrenmek geçti içimden. Kendi kendime bir karar alabilmek için düşünürken, İonides'in sesini duydum.

"Korintli Krates –*zengin* Korint'ten geliyor– Tanrıdan, ona şunu bildirmesini diliyor ki..."

Krates'in ne istediğini bile hatırlamıyorum şimdi. Ama aldığı şey İonides'in yapmacık alçakgönüllülüğüyle dile getirdiği bir cevaptı, aniden değişivermişti Apollon'un rahibi. Büyük meblağlardan bahsediyordu alçak ses tonuyla. Diğer katılımcıysa tarlasının "hasta" olduğunu söyleyen ve bu konuda ne yapabileceğini soran bir çiftçiydi. Gerçek yoldan çıkmış olduğumuzu düşündüm. İonides basamakları tırmandı, sokağa bakındı ve sonra geri döndü.

"Hepsi bu kadar. Arabayı geri çağıracağım."

Hiç canını sıkmamasını, benim yürüyerek de gide-

bileceğimi söylemek geldi içimden. O ve ben birlikte gezinebilirdik biraz; o, kollarındaki kutsal simgelerle, bense durum gereği çıplak yüzümün altında boynumu saran şalımla, tıpkı oyundan sonra perdenin arkasından çıkıp seyircilerinin arasına karışan kukla oynatıcıları gibi. İşte, diye geçirdim içimden, tapınağı tam da bu hale getirdiler.

Ama öyleyse – tapınağın kayıtlı tarihinin en eski günlerinde bile, buradaki biliciliğe şüpheyle yaklaşıldığı olmuştur çokça. O eski ölçülü mısralar –eğer doğruyu söylemem gerekiyorsa burada– pek de öyle başarılı değildi hani. Bilicilere gelince, hiç kuşku yok ki çatal dilliydiler. En azından bundan emin olabiliriz. Ya Tanrı kendi neşeli kahkahasını atardı, "bir evin yıkımı", ya da öyle kurnazca bir şey gelirdi ki herkes üzerine alınırdı. Bunda hemfikirdik. Kimse tapınaktan bilmeceden başka bir şey beklemiyordu zaten; ona başvurduğunuz zaman, Tanrının sözlerinin gerçek anlamını kavrama yolunda bir adım atmış oluyordunuz. Ama başka bir şey de vardı. Mısralar o kadar da etkileyici değildi ama Apollon hâlâ sanatların Tanrısıydı, şiirin Tanrısıydı! Neden şiiri Homeros'unkinden daha zayıftı? Neden Apollon'dan daha iyi şiir yaratabilecek yarım düzine daha şair vardı? Bu soruların cevabı var mıydı acaba? Bilicilikle ilk tanışmam geldi gözlerimin önüne, Tanrıyla ilk buluşmam; nasıl da ağzımı kanattığını düşündüm bir süre. Herhalde Tanrı sözünün bir bölümü her zaman Pythia'nın kanıyla lekeleniyordu, ölümlülüğü yüzünden, önüne geçilemez biçimde kirleniyordu söz. O zaman Tanrı da ancak kullanabildiği kadar kullanıyordu Pythia'yı, nasıl ki kavaldan çıkacak ses kavalın boyutuna bağlıydı, Pythia'nın dudak-

larından dökülecek söz de Pythia'nın becerisine bağlıydı. Böyle olmalı, diye düşündüm.

İonides bekliyordu.

"Arabayı çağırdım. Şu Korintli. Büyük tüccar. Oralara kadar yükseldik."

"Oralara kadar düştük."

"Pekâlâ, öyle olsun. Yoksa incindin mi? Önceden sorup öğrenmemiz gerekiyordu. Gördüğüm kadarıyla adam bayağı sıkılmıştı. Üçüncü gün kabul edilmek ona çok dokunmuş, belli. Çok doğal bu. Böyle büyük tüccarlar beklemekten pek hoşlanmaz, o da öyle söyledi zaten. Onu Pythiaların sarayına yemeğe davet etmek zorunda kaldım."

"Olamaz!"

"Bunu yapmak zorundayız. Burası Delphi güzelim, genç kız gibi nazlanacak küçük bir kasaba değil burası. Bir parça gizem, güzelim. Ne dersin, yapabilecek misin?"

"Sanırım biz tümden çıktık yoldan! Tüm yapmak istediğim..."

"Gitmek. Ama nereye?"

İonides, bir şey söyleyemesem de ne yapmak istediğimi anlayacak kadar akıllıydı.

"Bu gibi şeyler üzerine iyi düşünmek gerek, hanımefendi. İşler dallanıp budaklanıyormuş gibi görünüyorsa, her şey rezil bir hale gelme yolundaysa, o zaman iyi bir sınav vereceksin demektir. Biz büyük buluşmalarla yaşıyoruz. Daha göreceksin. Sonuçta her ay bir kez var. Sana yetmez mi bu kadarı? Beni soracak olursan – pekâlâ, sanırım ben ihtiyar dolandırıcının biriyim. Ya da istersen ne yaptığını bilen, gerçekten dürüst bir adam diyelim ve" –bu noktada karşıt iddia ve görüşe tutkuyla sarılmıştı bir anda– "ve as-

lında önemli olan tek şeyin tapınak olduğunu bilen bir adam. Tapınak, tapınak, tapınak! Onu koru ve böylece her şeyi korumuş olacaksın!"

Delphi çok tuhaf bir yerdi. Küçük bir kasabaya dönmüştü kış aylarında, ıpıssız ve neredeyse ölü –Dionysos ağırlanırdı bu üç ay süresince– ama yılın geri kalanında her yeni ay, yeni bir patlama oluyordu onun için. Nüfus gitgide azalmıştı. Kutlama zamanları dışında, evler gezginlere tahsis edildiğinden, şehrin üçte biri bomboş oluyordu. Çevredeki toprak sahipleri –ama benim babam değil tabii ki, o da gemiyle Korint'e gitmeyi tercih etmişti– büyük evlerini küçük insanlara uygun görmüş; tapınağı dahi, bir süreliğine de olsa bomboş bırakmışlardı. Ziyaretçiler ve Tanrıların rahiplerinden oluşan aile, benim topluluğum, diyebilirim ki Delphi'yi hayatta tutan insanlardı. Biz kadınlar yüzümüz açık geziyorduk. Atina'yla yüzyıllardır paylaştığımız medeniyetin bir getirisiydi bu. Bazı rahat insanlar da vardı, sanırım onlar kadınlarının yüzlerinin açık olmasından memnundu, çünkü bu yolla, en azından, bir örtüye verecekleri onca parayı kurtarmış oluyorlardı. İnsanlarımız, birkaç şanslı şehir dışında tüm Hellas gibi, yoksulluğun ne olduğunu bilirdi. Ben kendim bile, Apollon'a çilenin ne zaman sona ereceğini sormak istedim bir ara ama şimdi, bilicilik hakkında çok şey biliyordum; böyle bir sorunun sorulmaya değer olmadığını anlayabilecek kadar çok şey biliyordum. Apollon'a sormaktansa İonides'e sordum ben de. Hem de o büyük tüccar için verdiğim yemekte. Tüccar bir de kadın getirmişti yanında, başı açık bir kadın, ayrıca fazlasıyla güzel bir kadın. Karısı olduğunu hiç sanmıyorum – ya da, en azından, nikâhlı karısı olduğunu hiç sanmıyorum. Aristomachus

ve karısı Demareta yemekte bize katıldılar. Daha önce bahsettiğim toprak sahiplerinden ikisi, gerçi onlar tapınağa bir kasaba evi muamelesi yapmıyordu. Demareta geveze bir kadındı, bir kadının gevezelik huyu olması benim için alışıldık bir şey değildi. Onların gerçekten bir kasaba evine *ihtiyacı vardı.* Kırsal kesim her yıl daha tehlikeli oluyordu. Kocası böyle konularda konuşmaması gerektiğini söyledi ama sonra, kocasının da aynı şeyi söylediğini ve bir de açıklamaya kalktığını gördüm.

"Makedonyalılar, anlıyorsunuz değil mi? Sınırlarını korumak zorundalar ve bunun anlamı Epirus'la anlaşmaları. Ama dağlar haydutlarla dolu. Bilemiyorum, saygıdeğer hanımefendi. Bazıları İllirialı, bazılarıysa, şey, üzgünüm ama Aitolialı; her yerden insan var, ne oldukları belirsiz vahşi yaratıklar, kim bılır nedir dertleri! Makedonyalılar ne zaman güney sınırında bir temizliğe girişse, suç oranındaki artıştan anlıyoruz neler olup bittiğini. Şimdi, benim hoşuma gitmeyen şey, savaşmayı bir tarafa bırakıp canlarının istediği her yerde ufak saldırılar düzenlemeleri."

Ona cevap veren Korintli oldu.

"Yöneticilere şikayette bulundunuz mu? Bir Romalı için kötü biri değildir o. Bir hediye sorunu çözecektir, birkaç tabur yollar hemencecik, cezalarını vermesini bilir. Aslına bakılırsa onu ben de tanıyorum. İsterseniz bir şeyler söylerim. Sonuçta, aşağıdaki, Peloponnesus'taki adamlarının yapacak işi olmadığından şikâyet edip duruyor."

İonides şaştı kaldı.

"Romalı askerler mi?"

"Yetenekleri göz önüne alındığı sürece herkese iş verilebilir diye düşünüyorum."

"Söylemeye çalıştığınız, sevgili dostum, Helenlerin ve Makedonyalıların savaşamadığı yerde Romalıların savaşacağı mı?"

"Evet, sanırım bu sonuç çıkıyor. Ben gerçekçiyim. Bir tüccar gerçekçi olmak zorundadır. Rahipler ve soylular için eski Tanrılara tapınıp, o Tanrılar için yapılması gereken günlük işleri takip etmek yeterlidir ama ticaret bambaşkadır. Romalı askerlerden bahsederken böylesine ihtiyatsız olmanız, konumuz ticaret olsaydı, –lütfen beni affedin bayanlar ama– size bir servet kaybettirirdi."

"Siz bir Yunanlı değil misiniz?"

"Konuşmamdan anlaşılmıyor mu bu? Ben Fenikeliyim. Hayır, siz Yunanlıların cesur olduğu doğru ama yalnızca birbirinizle savaşırken."

Aristomachus kıpkırmızı kesildi. Kendini savunmak zorunda kalmıştı adamcağız.

"Görüşlerinizi, sizi karşıladığım gibi hoş karşılamayacağım sanırım!"

Sıra bana gelmişti.

"Lütfen bize Romalılardan bahsedin biraz. Burada çok az Romalı görebiliyoruz, onlar da tapınak için geliyorlar tabii ki. Neden savaşta bu kadar iyiler?"

"Kimse bilmiyor" dedi Korintli. "Zamanın birinde biz Helenlerin asla alamadığı bir ders almışlar. Biz Helenler, şu günümüzde bile öğrenemedik onların öğrendiğini."

Korintlinin karısı tatlı tatlı gülümsedi İonides'e.

"Siz söyleyin bize Başrahip, ne düşünüyorsunuz?"

"Ne düşündüğümü söyleyebilirim. Benim görüşüm bu. Ama kanıtım yok doğrusu. Her şey şu kanayan baş yüzünden. Roma'yı kurup da inşa etmeye başladıklarında, yedi tepeden birini kazdılar ve toprağın

altında yeni kesilmiş bir insan başı buldular, hâlâ kanayan bir baş. Oraya hâlâ başkent diyorlar, düşünsenize bir, başkent. Şimdi, eğer sizin de başınıza böyle birşey gelseydi, dehşete düşerdiniz. Ödünüz patlardı. Ne yapacağınızı şaşırırdınız, kafanız allak bullak olurdu. Düşünün bir! Onlar bizim gibi dindar değil, görüyorsunuz işte, sadece batıl inançları var, korkuyorlar. Kazdığınız yerden bir insan başı çıkıyor, hem de kanayan bir insan başı. Korkmuş bir Romalı bu dünyadaki en tehlikeli mahluktur. Hemen işe koyuldular, biliyorsunuz. Komşularıyla savaşmaya başladılar –küçük bir kasabayla savaşan bir kasaba– çünkü eğer komşunuzu şöyle bir yoklamazsanız, kim bilir neler neler yapar size? Birileri sizi lanetlemiş, kim var yakınınızda sizi gözetleyen? Öyleyse ya onu biraz öteye göndereceksiniz, ya da onun da size katılmasını sağlayacaksınız, tabii bu birliktelikte sizin önder olmanız konusunda fikir birliği sağladıktan sonra. Bundan sonraysa, hiç kuşku yok ki, bir zamanlar komşunuzun komşusu olan yeni komşunuz için de önder olmak zorundasınız, işte böyle devam edip gidiyor. Sonunda korkunuzu bir tarafta Kızıldeniz, diğer tarafta Alaska civarlarında bastırıyorsunuz! Daha çok işler yapacaklar, göreceksiniz. Gökleri yerinden oynatan, şu korku denen şey."

"Başrahip, söylememem gerekiyor ama öyle görünüyor ki sizin de batıl inançlarınız var! 'Gökleri yerinden oynatan, şu korku denen şey!'"

"Şey" diye başladı söze Korintli, "dünyayı yerinden oynatmadığı kesin en azından. Ama ben kendi meseleme döneyim. Neden yeteneklerini göz önüne alarak görev vermeyelim insanlara?"

Sıra yine bana gelmişti.

"Ama, efendim, Romalı dostlarımızın zamanın birinde aldığı o dersin ne olduğunu söylemediniz bize. Korkmayı öğrenmiş olamazlar, öyle değil mi?"

"Sevgili hanımefendi, birlik olmayı öğrendiler. Hepsi o kadar. Bir lejyon tek bir düşmandır iyi bir kumandanın emrinde, ki Tanrılar şahittir ne kadar da iyi kumandanları olduğuna; bir düzine lejyon tek bir bedenin kolları olacaktır – kumandanın bedeninin kolları, bilmem anlatabiliyor muyum? Çok tuhaf bir toplum, gerçekten öyle, erkeklerin, kadınların ve çocukların eğlenmesi için tertip edilen şenliklerde tatmin ediyorlar katletme arzularını; bir de utanmadan din diyorlar buna. Ey Tanrılar, onları size efendi yapan şey dışında, sahip oldukları her şeyi siz Yunanlılara borçlular."

"Sizin de efendiniz onlar."

"Ah evet, Başrahip. Ama biz küçük insanlarız."

Fenikeli büyük tüccar bunun ardından Aristomachus'a döndü.

"Peki siz bayım, efendilerimiz hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"Romalıları mı kastediyorsunuz? Eğer Romalılar topraklarıma barış getirmek için bir iki haydutla serseriyi çarmıha gererse, en azından verdiğim vergilerin karşılığını almış olacağım. O adamların kendilerine gelince, ben Pythia Hazretleri ve Apollon'un saygıdeğer başrahibi gibi değilim. Beni hiç ilgilendirmiyorlar, onlar hakkında bir şeyler bilmem gerekmiyor."

"Ama hâkim olmaları sizi rahatsız etmiyor, öyle değil mi? Atina'da her zaman belli bir topluluk vardır –düşünün şimdi! Onlara yeraltı topluluğu demekte haksız mıyım?– Hellas için bağımsız diye tuttururlar. Olacak iş mi, işinin erbabıyla dolu bir şehirde tüm duvarlara böyle şeylerin karalanması; en güzel duvarla-

ra bile! Kim olduklarını bilmiyorum ama gerçek Atinalılar olmadıklarından eminim. Hiç zevk yok şu adamlarda, yazı yazmayı da beceremiyorlar zaten. Aslına bakılırsa, Roma'nın yönetimi altında Atina, kelimenin tam anlamıyla bağımsız bir şehir! Ama hep öyle olur değil mi? Bazı insanlar asla ellerindekiyle yetinmeyi bilmezler, ellerindekinin değerinin farkına varamazlar. Eğer Romalılar, bir zamanlar yaptıkları gibi yine çekilirlerse, Teb şehri, biz daha ne olduğunu anlamadan Atina'nın altını üstüne getirir. Affedin beni, hanımefendi. Şarabınız dosdoğru Olympos'tan gelmeli. Ganymedes denen kurnaz çocuk kendine hamal tutmuş herhalde. Nektar bu."

"Öyleyse" dedi İonides, "onları anlayabilirsin genç adam. Bilimi, dini, felsefesi, astrolojisi ve astronomisi olmayan bu yabancıların, hayatlarında neyi üstün tuttuğunu bilmesen de anlayabilirsin onları. Hadi ordan, Aristomachus! Sen tıpkı bizler gibi bir Helen'sin. Belki bizden de çok. Hiç olmazsa şunu söyle bize, bir adamın kendi kendinin efendisi olması gerektiğine inanmıyor musun sen? Hiç arzulamaz mısın böylesini?"

"Kim demiş benim kendi kendimin efendisi olmadığımı?"

"Aristomachus, canım benim" diye başladı söze Demareta, "hekimin ne söylediğini unutma!"

"Kimi nektar diyor buna. Sanırım siz de öyle dersiniz saygıdeğer Rahip, karın ağrısına iyi gelirmiş bunu içmek. Ama sakın bana kendi kendimin efendisi olmadığımı söylemeyin, yoksa canım sıkılır."

"Sen de tıpkı buradaki herkes gibi kendi kendinin efendisisin" dedi İonides, "aslına bakılırsa bazen..."

"Biz kadınlar asla özgür olamıyoruz" diye söylendi Fenikelinin karısı. "Belki böylesi daha iyi."

Ben de kendi kendime, geçen gün okuduğum ozanın haklı olduğunu düşündüm o an. Doğal köleler de var. Ama bir şey söylemedim. Korintli sıranın ona geldiğine karar vermişti.

"Ben çok yer gördüm" dedi adam. "Öğrenmenin bundan daha iyi bir yolu yoktur. Böylesi bir özgürlük içinde vardığım sonuçsa işte bu. Her şey büyüklük küçüklük meselesi. Ait olacağımız topluluk büyük bir topluluk mu? Tanrıların bizi aklın yargısıyla donattığını hiç sanmıyorum, işte filozoflarınızın hatalı olduğu nokta bu. Bir topluluğa ait olma dürtüsü insanın özünde bulunur. Şu aptal Diogenes'e bir bakın, ekmeğini dilenirken kendini özgür sanıyordu zavallı! Onun üzerine kuramlar geliştirildi diye, özgürlüğün basit bir şey olduğunu söyleyemezsiniz. Bir deyim uyduracak olursak, işin aslı astarı bir düşünce işi değil, duygu işidir. Eğer yerel kurallara gönüllü olarak uyduğunuz yerde özgür olacağınızı kabul ediyorsanız, bir insan için mümkün olabilecek en uç özgürlüğe sahipsiniz demektir. Ama duygularınız, kuralları koyan daha yetkin bir varlık düşüncesine yatkınlık göstermiyorsa, kendinizi özgür hissedemezsiniz. Öğrenmeye gelince, eğitimli olmayı kastediyorum, ya da öyle uygun görüyorsanız, neyin ne olduğunu bilmek diyelim, sokaktaki adam kadar bilgiye sahip olmak demek –ki bütün filozoflarınız için, konunun özü budur her zaman– daha yetkin bir varlığı hissetme yetisine ermek demektir. Siz Yunanlıların bazı tuhaf duyguları var, rahatsız edici duygular; büyük topraklara hükmetmeyi arzu ediyorsunuz, ben buna Panhelenya diyeceğim! Şimdi. Bundan daha büyük bir şey arzu edebilir misiniz?"

"Sen bizim kafamızı karıştırıyorsun" dedi Aristomachus. "Biz şehir insanlarıydık, benim gibi toprak

sahiplerininse hem kırda hem de şehirde evleri olurdu, hep böyle olmuştur bu. Ben, doğrusunu söylemek gerekirse, şehirden fazlasını arzu etmiyorum..."

"İşte kendiniz de söylediniz, görüyorsunuz" diye girdi araya Fenikeli. "Panhelenya'ya inanıyorsunuz ama aslında özlemini duyduğunuz şey – siz hangi şehirdendiniz, bayım?"

"Phocis, sanırım. Aslına bakılırsa uzun yıllardır bunu aklımın ucundan bile geçirmedim. Babam şehirdeki evi satmak zorunda kaldı ve bizim buradaki eve ihtiyaç duymamızın sebebi de bu."

Yine benim sıram.

"Romalıların yarattığı şey, bayım, sizin şu yetkın varlık dediğiniz şey, öyle değil mi? Hükmettikleri bölgelerin sınırlarını şöyle bir çizmeye kalkarsak, sanırım dünyanın en büyük ülkesi çıkar karşımıza, ne dersiniz?"

"Onun için uydurdukları bir isim var" dedi İonides. "*İmperium Romanum* diyorlar, Roma İmparatorluğu."

"İşte oldu, görüyorsunuz" dedim ben de. "Nasıl olur da biri kulağa böylesine tuhaf gelen bir şeyi arzu edebilir?"

"Dünyanın dört bir yanını gezince" dedi Fenikeli, "insan bizim şu an tuhaf topluluklar dediğimiz şeyi arzu eden birçok halkla karşılaşıyor. Ama ben şöyle bir sonuca vardım: İnsanlar iyi ve adil bir yabancının yönetimi altında olmaktansa, ne kadar sert bir yönetimi olursa olsun, kendi içlerinden haydutların yönetimi altında olmayı tercih ediyorlar. Sebebini sormayın bana. İnsan denen mahlukun doğası böyle. Böylece, siz pek saygıdeğer Yunanlı beyefendilerin, Roma hükümranlığını içinize sindirebildiğinizi hiç sanmıyo-

rum, *İmperium Romanum*'u hissedebildiğinizi de düşünmüyorum. Sizi, duvarlarınıza Özgür Hellas ya da Özgür Panhelenya, hatta Romalı Evine Dön gibi şeyler karalamaktan alıkoyan nedir bilemiyorum, az kaldı onu da yapacaksınız, ülkeyi tutuşturmak için tek bir kıvılcım yeterli. Anlaştık mı?"

Köleye, bize biraz daha içki getirmesini işaret ettim.

"Bu akşam Romalı misafirlerimiz olmaması büyük bir şans. Sohbetimizden hiç hoşlanmazlardı herhalde."

"Çok sevgili ve saygıdeğer hanımefendi" dedi Aristomachus, "kim onlara anlatmaya tenezzül eder ki? Hem, Delphi Delphi'dir. Romalılar bile kabul ediyor Delphi'mizin dünyanın merkezi olduğunu."

"Ayrıca" diye başladı konuşmaya İonides, "tüm sözlerimizin yalnızca iddialardan ibaret olduğu bir gerçek. Hiçbirimiz özgür değiliz. Pythagoras'a rağmen, hiçbirimiz doğmayı ya da ölmeyi kendimiz seçmiş değiliz. Kaderlerini belirleyenler sadece İskenderler oluyor, o da bir yere kadar. Aslında..." Bu noktada bana döndü ve gülümsedi. "Bir keresinde saygıdeğer hanımefendimize, kendilerinin özgür olduğunu söylediğimi hatırlıyorum, bu dünyadaki en özgür insan olduğunu da eklemiştim."

"Ah hayır İonides, özgür değil! Ama bu konuda daha fazla şey söylemek uygun olmaz. Siz çok yer gördünüz, bayım. Yunanistan'dan daha güzel bir yer gördünüz mü hiç?"

"Çok daha güzel ülkeler gördüm, hanımefendi ama hiçbir yerde daha güzel kadınlara rast gelmedim."

Erkeklerden hemfikir olduklarını ifade eden bir homurtu yükseldi, Korintlinin karısı gevşedi, nazlı nazlı gülümsedi. Ama benim, ey Tanrılar, böyle bir şey yapmam için bir sebep yoktu.

"Öyleyse" dedi Korintli, "Roma hükümranlığına katlanmamız gerektiği konusunda anlaştık, ne derseniz?"

"İyi ama" dedi İonides sakince, "anlaşmasak bile, bu konuda ne yapabilirz ki?"

"Hiçbir şey" dedi Aristomachus.

"Hiçbir şey" dedi Korintli.

"Öyleyse" dedi İonides, "Atina'daki şu bahsi geçen ama adı söylenmeyen yeraltı topluluğuna gelelim. Siz bayım, çok yer görmüşsünüz – başka Helen şehirlerinde de benzer toplulukların varlığına tanık oldunuz mu hiç?"

Fenikeli kadehinin üstünden dik dik baktı ona.

"Tam olarak niçin bilmek istediğinizi söyler misiniz?"

"Siz bayım, bir yabancısınız. Siz, bizim söylemekte tereddüt ettiğimiz şeyleri rahatlıkla söyleyebilirsiniz."

"Böyle şeylerden bahsedildiğini duydum. Benzer yazılar karalandığına tanık oldum orada burada."

"Yetkililer bu konuda ne düşünüyor?"

"Neden bir şey düşünsün ki? Hellas barış içinde."

"Haydutları saymazsak" dedi Aristomachus.

"Korsanları da" diye ekledi İonides.

Korintlinin karısı ona döndü.

"Bize korsanlardan bahseder misiniz?"

"Akdeniz'in bu tarafında, denebilir ki deniz yoluyla şuradan şuraya gidemez oldu insan. Romalılar onlarla bizler arasındaki sulara hükmediyor, hatta dahası da var. Bir zamanlar ülkeniz, denizin doğuda kalan yarısını denetimi altında tutuyordu ama artık öyle değil. Buna gücünüz yetmiyor."

Sonra korsanlık üzerine uzun bir tartışma başladı, bense çok memnundum halimden, çünkü yorulmuş-

tum ve dinlemek istemiyordum, yatağıma dönmekten başka bir şey yapmak gelmiyordu içimden. Dinlemiyordum ama Fenikelinin "konuşmaya başlarken" sadece acayip gemilerden korkulması gerektiğini söylediğini duydum. Bazen sadece üç çift küreğiyle bir çektiri oluyordu karşınıza çıkan, size yetişene kadar kürek çekmek zorundaydı içindekiler. Kimi zaman, parayı ödeyip adamları teknelerinde tutabiliyordunuz. Bir çeşit yol parasıydı bu, gerçekten öyleydi. Ama azıttıkları zamanlar da oluyordu, kesik boğazlar, üst üste üç sıra kürekli bir kadırga dışında her türlü aracı geride bırakabilecek, küçük ama marifetli bir kayıkta son bulan yolculuklar. Ama bugünlerde kadırgalara sahip olanlar korsanlardı, hatta yer yer filolar bile kurmuşlardı kendilerine, denizlere hükmediyorlardı; Smyrna'nın batısındaki sahillerin durumu böyleydi işte; gördükleri her tekneyi önce soyuyor sonra da batırıyorlardı. Devlet adamları mı? Yerel yöneticiler hiçbir şey yapmıyordu; yeterince paraları yoktu, ya da daha açık konuşmak gerekirse, gelir kaynaklarından olmuşlardı. Delos ve Rodos'un bile hali farklı değildi. Romalıların işi olmalıydı güvenliği sağlamak. Doğuştan denizci oldukları söylenemez ama öğrenebilirlerdi; öğrendiler de. Kartacalılar kendi paylarına gördüler bu gerçeği.

VI

Tapınağın aylık şölenlerini ve mağaraya inişlerimi anlatmam bıkkınlık verici olur şimdi, korkmuştum bir kere, hem de çok korkmuştum ve bir daha da tam olarak sakinleşebildiğim söylenemez. Heksametros kullanarak verdiğim cevaplar oldu ama bu iş bir türlü kolaylaşamadı benim için. Yoğun bir ruh hali gerektiriyordu ve sandığımdan çok daha büyük sıkıntılar doğuruyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse, bilicilik ederken mısralara başvurma, nesillerdir ihmal edilen bir şeydi. Pythia'nın, bunu ara sıra yapsa da, yeniden Apollon'un dilini kullanmaya başladığı haberi Atina'ya kadar yayılınca, tapınağı ziyaret etmek için yepyeni bir sebep doğdu insanlara. Zamanla İonides, cevaplarıma müdahale etmeyi bir yana bıraktı ve ağzımdan çıkanı olduğu gibi iletmeye başladı soru soranlara. İonides'in tavrı bana gurur veriyordu, gerçekten bugün bile, verdiğim bazı cevapların pek yerinde olduğunu düşünüyorum ama onları burada tekrar edecek değilim. Onları bir kitap haline getirip "yayınlamak" konusunda birkaç kez ısrar etti İonides. Deyişlerimizin bir araya getirildiği kitaplarımız var –benim deyişlerimin değil, tapınağın deyişlerinin– ve sanırım onların nesiller boyu "yayınlandığını" söyleyebilirsiniz sizler. Nüshalar vakfa aitti ve izinsiz okumalara göz yumulmuyordu. Perseus'un deyişidir bu, "izinsiz okuma" Perseus'un deyişini neden bu kadar komik buldum, bilemiyorum, ağzımdan düşür-

müyordum, "izinsiz okuma." Öyle ki sonunda İonides artık sıkmaya başladığını söyledi. Mağaraya o tüyler ürpertici ilk inişimden sonra ne zaman tapınağa gitsem, bir insanın, vakfın söylediği gibi bir "hatırlama" durumu içinde, tapınağa ilk kez girdiğinde ve hatta tapınağın girişine vardıktan sonra yapacak bir şey bulamayıp da öylece dikildiğinde duyduğu o şaşkınlığı hissettiğimi fark ettim. Bana öyle geliyor ki, ilk seferinde, bana tecavüz ettikten sonra –ben böyle demeyi uygun buluyorum yaptığına–, bu kadarının yeterli olduğunu düşündü; benim de kilidim bir kere kırılmıştı hani, bundan sonrası kolaydı, artık dokunuşların en nazikleri bile yeter de artardı benim için. Euripides'in şu oyununu şairin kendisinden daha iyi anlamamı sağladı! Gerçekten de, onu gördüğümde, –ki dramatik gösterilerde Dionysos'un rahibinin yanında oturmam gerekiyordu– örtülerin arkasında ağlıyordum ama sevinçten mi yoksa kederden mi bilemiyordum. Bunlar biliciliğin gizleri. Belki de o büyük efsaneler, derin dini gerçekleri gölgeler arasına saklamaktansa, büyük bir cesaretle, en az onlar kadar değerli insani gerçekleri vurguluyordu; İonides'in kötümser günlerinde ısrarla söylediği gibi. Ama bence İonides değişiyordu. Bazen öyle bir konuşuyordu ki, aslında tüm dinlerin ve âdetlerin aptalca olmadığını, mesken tuttuğumuz şu evrenin insanların sandığından çok daha tuhaf bir yer olduğunu düşündüğünü çıkartıyordum sözlerinden. Günün birinde çağdaş bilgeliğin bir tür son olarak düşünülmemesi gerektiğini söyledi bana.

İlk ayki kutlamanın ardından bana bırakılan hediyelerin sadece sayısı değildi beni şaşırtan; her türden hediye mevcuttu desem yeridir, herkes kendince bir

şeyler getirmişti. Sanırım, o iki Romalı'nın ne kadar pahalı hediyeler getirdiğini söylemiştim daha önce. Ama çok daha ucuz hediyeler de vardı, tıpkı çok daha yoksul katılımcılar da olduğu gibi; sebzeler ve hatta tavşan leşi bile gelmişti. Aylar geçtikçe İonides kuyumcuya daha çok mücevher götürmeye başladı ve ben kendimi birden gittikçe zenginleşen bir kadın olarak buldum. O zaman anladım; niçin Pythiaların kıdemlisinin odasında içinde yeni bir sandık olan bir dolap bulunduğunu. İşin ilginç tarafı dolabın içindeki yeni sandığın içinde, kapağını açarken gıcırdamak yerine, çığlık atan, çok ama çok eski bir sandık daha vardı. İonides onu benden önce görmediğine dair yemin etmişti ve beraberce, nasıl desem, huşu içinde açtık kapağını; öyle ya, Pythiaların sarayında bile mağaranın havasını solumak mümkündü bir şekilde. Yine de, çığlıkla ya da çığlıksız, sandığı ortamıza alıp açtık kapağını ve içinde birkaç kalıptan başka hiçbir şey bulamadık. Kalıpların üzerinde İonides'e feryadı bastıran birtakım tuhaf işaretler vardı. Eski zamanlarda Giritlilerin kullandığı işaretlere benzeyen işaretler. Hemen Perseus'u çağırttı ve onları okuttu. O da bize bunun bir tür liste olduğunu ve bunun, bir zamanlar sandıkta saklanan şeylerin listesi olabileceğini söyledi; altın külçeler, tabii böyle bir şey inandırıcıysa, dahası bir buhurdan şekli. Perseus ortalara bir yere gelince durdu ve kıpkırmızı kesildi, bir an felç geçirdiğini sandım ama değilmiş. Durdu, durdu, sonra da nefes nefese konuşmaya başladı. "Anlamıyor musunuz? Altın külçeler! Croesus'un tapınağa gönderdiği hazinenin bir parçası bu. Hatırlıyor musunuz? Pythia için gerdanlıklar ve bilezikler vardı, tabii bir ya da birkaç tane de altın külçe. Gerçekten öyle," –ve

kalıpların üzerinde yazılı olan sözlerin, bir anlığına da olsa, ona altınların hâlâ orada olduğunu düşündürdüğünü görmek, doğrusu çok ilginçti– "bir iki tane altın külçe vardı. Yazı, Hititlerin kullandığı yazı. Hepsi bu, ah, altı ya da yedi yüzyıllık, inanılmaz bir şey bu!"

Dostumuz Perseus'u hiç bu kadar heyecanlı görmemiştim daha önce. Dokunaklı bir sahneydi, çünkü görülecek altın yoktu içinde ama Platon'un, herhalde altının IDEA'sı diyeceği şey, oradaydı işte. İonides biraz da acı bir ifadeyle, demir geçmeleri, kilitleri ve kenar parçalarıyla o güzelim sandığı açarken böyle söyledi. Kendini ancak Hititlilerle ilgili kısa bir ders verdikten sonra toplayabildi, demiri nasıl bulduklarını ve çağdaş silahlarının yardımıyla nasıl da Mısır'a kadar vardıklarını anlattı. İonides, korkarım, bizim zamanların o tanıdık Atinalı havasını taşıyordu, onlardan biriydi, diyeceğim o ki, bir uzman edası vardı. Ama tuhaf işaretleri bize bunca şey anlatan kalıpları atıp sandığın içini temizledikten, bir de kilitleri yağladıktan sonra, İonides'in, kuyumcuya yaptığı ziyaretlerin ardından bana getirdiği paraları saklamak için dört dörtlük bir şey oldu. Şunu da eklemem gerekiyor, sandığı bulduğumuzda, eski anahtar hâlâ kilidin üzerindeydi. Gel gelelim birkaç kez açıp kapattıktan sonra kilit bozuldu ve yenisini yaptırmak için bir çilingir çağırmak zorunda kaldık. İşte buydu halim, bir servete konan bir kadın ama onu dağıtacak kimsesi yok. Aslına bakılırsa onu kendim de harcayamadım çünkü her ne kadar Büyük Hanımefendi'nin mekânı türlü zenginliklerle dolu olsa da, İonides'in söylediği gibi, onlar Pythia'ya ait değildi, "fakat" diye devam etmişti sözlerine o kederli tebessümüyle, "Pythia'nın

İDEA'sına ait hepsi ve sen de onun tastamam bir nüshasısın!"

"Peki ya sandığın içindekiler?"

"Onlar senin. Kimsenin bundan şüphesi olamaz. Sonuçta, ne zaman sana bir hediye getirseler, bana da bir şeyler bırakıyorlar. Eğer senin hediyen sana ait değilse – anlıyor musun?"

Delphi dışındaki insanlara gelince, bana olan inançlarının alışılmadık doğasını zamanla anlamaya başlamıştım. Eğer konu oraya kadar varacaksa, Pythialara duyulan inancın! Ama sanki kafalarında tek bir Pythia vardı ve o asıl Pythia'ydı. Ben tapınağa geldiğimde, burada üç hanım olduğunu biliyor olmalıydılar; biliyorlardı da. Biliyorlardı, anlıyorlardı ama yine de tek bir Pythia'ya inanıyorlardı! Üç hanımdan ikisinin öldüğünü duymuşlardı, her nasılsa, haberler gizemli bir şekilde onların hislerine uyarlanmıştı. Eğer iki kadın öldüyse, bunun anlamı O'nun, Pythia'nın, hâlâ hayatta olduğuydu. Bunu açıklayamıyorum çünkü ben kendim de olup biteni anlayabilmiş değilim açıkçası. Ben neydim ki? Diyelim ki, sıradan bir Atinalı, Pythia'ya olan inancını, tüm mantıksızlığına rağmen, anlaşılır kılabiliyordu kendisi için, çünkü hayatında bir, bilemedin iki kez sorguluyordu bu konuyu, o da ancak soracak bir şeyleri olduğunda. Ama ben, ben kendimi nasıl görüyordum? Yaptığım işe ben kendim inanıyor muydum? Daha doğrusu, ben hiçbir şey yapmadığım için, birilerinin ya da bir şeylerin bana yaptığı şeye inanıyor muydum? Kadınlar bazen çıldırırlar ve tuhaf şeyler söyler ve yaparlar. Ama bu sözler bir döngü oluşturur. Kendi kuyruğunu ısıran; belki de hayatın gerçeği ve tuhaf şeylerde yaşayan yalanlardır, kadınların çıldırdıklarında yapıp

söyledikleri. Sanırım ilk kez, sarılıp sarmalanmış bir halde, kendi mezarıma gidercesine o merdiveni indiğimde çıldırmıştım. Tıbbi bir durum. Belki de bir Tanrının tecavüzü. Onun tecavüzü. Evet o. Uzun zaman üzerinde düşündüğüm bir şey bu. Hemen kendimi toparlayıp, yapılacak en doğru şeyin, Apollon'a düzenli biçimde takdimde bulunmak olduğuna karar vermiştim. Onunla ancak canım istediğinde konuşacaktım. Tavrımın umursamazlığına isyan edecektiyse, kendi adına, rahatsız olduğunu bildirmenin her türlü olanağına sahipti zaten. Bana tecavüz etmesi ya da benim çılgınlığım, vahşet barındırıyordu. O, sonuçta, beni belli bir konuma yerleştirmişti. Bana bir borcu vardı: Bir Tanrının, sözlerimize kulak kabartabileceği bir yerde, yapılabilecek hileli bir yorum! Sorusu sorulmamış cevaplar acı dolu olabilir, hem de sonsuz bir acı! Ama insan bir yere geliyor. Evet. Kurak ve pis bir yer; huzursuzluk ve şüpheler havada dolanmakta orada, ta ki şu rüzgâr hepsini bir kenara fırlatıp atana, her biri süpürülecek toz yığınları olarak yerlere düşene kadar. Evet. Bir mekân. Şu acı dolu cevap tehlikesi ortadan kalkar. Orada mısınız, bayım? Bir keresinde bana sırtınızı dönmüştünüz, ya da sizin için ben çevirmiştim öbür yüzünüzü. Tanrı, Tanrı, Tanrı. Heksametrosla söyleyebilirdim, Latince ya da Hitit dilinde dahi haykırabilirdim adını ama neyi değiştirirdi ki bu? Ey ruhum, nasıl sessiz kalacağım ben? Hah ha, bunu tanıyorsunuz öyle değil mi? Irzına geçilen Creusa, ırzına geçen ve İon'u tapmağa rahip eden Tanrıya diş biliyor.

Bu oyunu sahnelediler, tepede yaptılar bunu. Oradaydım, söylediğim gibi, bir yanımda Dionysos'un rahibi vardı, bir yanımda Apollon'un rahibi İonides.

Hiçbir erkek anlayamaz tecavüzün ne olduğunu. Anlayan hiç olmadı bugüne kadar. Bu konunun sonu yok, yılan bu kez kuyruğunu bile ısırmıyor, bir kısır döngü içinde sürüp gidiyor. Ona katlanmaya çalışıyoruz. İonides oyunun konusunun ne olduğunu bana önceden bildirmişti, ilk oyunumdu, kitaplıkta yazı yazarken göstermişti bana ama hiç de gösterdiği gibi değildi. Neyi kastettiğini biliyordum. Daha açık nasıl anlatabilirim? O, kadını yırttı. O, bağırsaklarını deşti ve ağzımı kanattı. Çılgın kadınlar.

Yani işte buradaydık, zaman tepeden aşağı kayıp gidiyordu. Delphi'ye özgü oyunlar da vardı tabii, koşup atlamalar. Her şey Tanrı ve ödül için. Ödül verilmesini mümkün kılan, gezginlerin sağladığı gelirdi, onların diğerlerinden bir farkı olmasa bile; kendileri değildi onlar da. Kendimi kastım diyebilirim sanırım, hiç bu kadar sıkılmamıştım desem yeridir. Koşucular dosdoğru ödülleri için çıkageldiğinde, nereye bakacağımı bilemedim. Gel gelelim iş için çok iyiydi bu. Eğer Delphi, Hanım'ın İyi Söz'ü dile getirdiği her ay daha bir zenginleşiyorsa, oyunlar sırasında pazar iyice canlanıyor, o sessizken yer yerinden oynuyor demektir. Alım satımlar asla sona ermeyecekmiş gibi gelir insana. Sonra, tabii ki, kış gelir. Resmi olarak –yoksa bunu söylemiş miydim?– Dionysos'un dönemidir o. Gerçekten, Delphi ayakta ölür. Şehir gerçekten ölür. Biz şehrin yerlileri akşam yemeklerinde buluşuruz ve en az Atinalılar kadar medeni insanlarmışız gibi davranırız ama aslında gösteriş için bir şey yapmadığımız, kutsal olduğumuz düşüncesinin üstesinden gelemeyiz bir türlü. Arkadaş toplantılarının en yaygın sohbet konusu budur işte. Bu uçarı yaşlı kadını affedin.

Şaşırtıcı biçimde, benim için konumumu yeniden belirleyen İonides oldu.

"Çok sevgili Arieka," –çünkü etrafta bizden başka kimse olmadığında, bazen bana ismimle hitap ederdi– "Delphi yöresinde Büyük Hanımefendi'nin davetini reddetmeye cesaret edebilecek tek bir kadın yoktur! Gerçekten, istersen hâkimiyet alanını daha da genişletebiliriz. Megara'da ve hatta Teb şehrinde bile tek bir kadın yoktur; tabii Korint'te de bulunmaz davetini geri çevirecek kadın, ki orada hepsi de ticarete kaptırmıştır gönlünü, tapındıkları Tanrı olmuştur para, eskiler yoktur akıllarında. Babanın gemisinde, bir sürü gibi hep birlikte geçerler denizin bu yakasına, sen küçük parmağını şöyle bir oynat, yeter. Yapacak mısın?"

"Neden?"

"Şu işsiz güçsüz kış aylarını azıcık hareketlendirsinler diye. Aslına bakılırsa, şey, benim de işime gelecek."

"Açıklar mısın lütfen?"

"Ah, güzelim. Yapmak zorunda olduğumu hiç sanmıyorum. Ama diğer taraftan – diyelim ki bana faydası olacak, güvercinsever biri olarak konuşuyorum şimdi."

"Sen bilgi toplamaktan bahsediyorsun. Son birkaç aydır sorulan sorular arasında, dünya hakkında bildiğin onca şeyin cevabını bulmayı kolaylaştırdığı ya da cevabını etkilediği tek bir soru hatırlamıyorum."

"Beni kırıyorsun."

"Üzgünüm."

"Hayır. Senden değişmeni istemiyorum, çok dürüstsün."

"Ah, bir bilseydin!"

"Şüphe mi? Hepimiz şüphe duyarız bazen. Onu kastetmiyordum. Genel duruma karşı aldığın tavırdan bahsediyordum. Neler olup bittiğini görmüyorsun."

"Görmem gerekmiyor."

"Romalılar."

"Korsanlar."

"Haydutlar."

"Tanrı bunlarla ilgileniyormuş gibi görünmüyor."

"Bak işte, görüyor musun? Sen gerçekten de çok dürüstsün. Tanrıyı, sürüden kaçan bir koyunu ya da adamın birinin ninesinin kaybolan gerdanlığını aramaya zorluyorsun."

"Bana bunları soruyorlar."

"Arieka, Büyük Hanımefendi, Tanrının üstüne gidemez misin biraz?"

"Ben hiç duymadım böyle bir şey! Emin değilim..."

"Dur, dinle. Theocritus okudun mu hiç?"

"Bıraz."

"Simaetha?"

"Sevdiğini geri isteyen kızdan mı söz ediyorsun? Ah, İonides! Ne küfürbazlık!"

"Tabii ki büyüden bahsetmiyorum. Ama her nasılsa Tanrının sözleri evrensellikten biraz uzak görünüyor."

"Hata, İon, Tanrının değil."

"Hata soruyu soranda, öyle mi?"

"Evet."

"Dünya bizi duysa ne derdi acaba? Asıl durumumuzun ne olduğunu söyleyeyim mi sana?"

"Tehlikedeyiz galiba."

"Evet, öyle. Sen bana sorularda hile yap diyorsun, bense sana cevaplarda hile yap diyorum."

"Sanırım artık gitmelisin."

"Hayır. Düşün."

"Hayır."

"Düşün. Bir daha sormayacağım."

Tanrının ırzıma geçtiği doğruydu. Bir zamanlar bana sırtını döndüğü de doğruydu ve işte şimdi, öyle görünüyordu ki, yine yapıyordu aynı şeyi.

"Yapamam, İon. Sonuçlarından korkmamla ilgili değil. Yapamam çünkü – bilmiyorum işte."

VII

Gece, o ayrıldıktan sonra, nasıl yapacağımı bilemiyordum ama bir filozof olmaya çalıştım. Tek sorumlusu Tanrılardı. İon, Mısır'da yeni bir Tanrı olduğunu söyledi, filozofların üç eski Tanrıdan arda kalanları bir araya getirerek bulduğu yeni bir Tanrı. İon'a o Tanrının adını sormak geçti içimden. O da, Tanrının adının Serapis olduğunu söyledi. Ama bu yanlış olmalıydı. Eski Tanrılarla ilgili bir sorun vardır; eğer onları bir araya getirirseniz, birbirlerini yemeye başlarlar. Sonuçta, Ares'le Aphrodite'i bir arada idare etmek, olacak iş değil. Tanrılardan bir demet yapmakla bir yere varamazsınız çünkü aynı anda iki yere birden bakmak zorunda kalırsınız ve mıhlanırsınız. Öyle bir an geldi ki düşüncelerim beni, Tanrıların nasıl da sırtlarını döndüğüne götürdü ama zaman geçtikten sonra hatırlamak, tabii ki bir tuhaf oluyor. Bana sırtlarını dönmüşlerdi, ya da onlar için ben çevirmiştim öbür yüzlerini çünkü mesela en sevdiğiniz Tanrının küçük bir heykeli varsa odanızda, bazen onu başka bir tarafa çevirirsiniz, öyle ya, nasıl olsa sizi göremez. Bu da gösteriyor ki, küçük bir kız olsam bile, inancım pek kuvvetli değilmiş, niyetim Olimposluları kullanmakmış daha çok. Öyleyse öncesinde gerçekten çok acı çektiğim ama sonunda yüz yüze geldiğim yoksunluk, bir Tanrı mıydı yoksa? Hayır. Yoksunluk yoksunluktur; hiçbir şey. Tüylerim diken diken oldu ve sırtımda beni neredeyse donduran bir soğukluk hissettim. Ben

inançsız biriydim. Ben lanetlenmiştim. Düşüncelerim kabul edilebilir bir hal alana kadar düşünüp durdum, yeniden düzene koydum aklımdakileri; Zeus insanların ve Tanrıların babası, Artemis merhametsiz, Hera kıskanç bir eş ki sırf bu yüzden gördüğüm tüm erkeklerin karıları kıskanç ya da kim bilir, belki de tam tersi. Bir erkek olmayı gerçekten ama gerçekten çok isterdim; istediğim her yere gidebilme özgürlüğü için değil, istediğim her şeyi düşünebilme özgürlüğü için; her düşünceyi gittiği yere kadar izleyebilmek için, eğer mantık denen şey buysa. Sonra kendime, İon'a sor dedim. Nasıl da kadınca bir tavır! Ama bu konuda kadınlar gibi değildim, İon'a çok inandım, en azından belli konularda. İon neye inanıyordu? Çok az şeye, o da konuştukça değişiyordu zaten, zekânın izinde, peşinden gidiyordu sözcüklerin. Her şeye gülüp geçebilmeliydi. Sırf Yunan olduğu için, sırf bu yüzden, Olimposlulara böyle davranamazdı. Ah evet! Onu tanıdığım süre zarfında İon değişti! İlk günlerde, Herkesin Babası'na bile inanmadığını görmeme izin veriyordu. Ama yabancıların arasında bunu göstermekten kaçınıyordu –barbarlar– çünkü bu onun gerçek aşkını küçük gösteriyordu ki günden güne bu gerçek aşkın Hellas'ın kendisi olduğunu daha iyi anlıyordum, Yunan kültü, eski günlerden kalma o çarpıcı isimler, dünyada eşi benzeri olmayan bir geçmiş. Son günlerde, içinde, azıcık da olsa inancın yeşerdiğini düşünüyordum, hatta bana öyle geliyordu ki, kendisinin de sorumluluğunu taşıdığı rahiplik makamının gerçek bir şey olduğuna inanmaya başlamıştı neredeyse. Yani ne İon'a ne de benim, onun gize yönelik şu bıkkın, geçkin yaklaşımını rahatsız edebilecek sorularıma aldırış ediyordu. Varsın Romalılara rağmen

inansın; bir gün Yunanistan'ın, Hellas'ın kendine gelip eski günlerine döneceğine.

İon değilse, kim öyleyse? Tek bir cevabı vardı sorunun. Tanrı. İnanmazsan biliciliğe başvur sen de! Tapınağa, bilicilik diye bir şeyin var olup olmadığını sor! Ne saçma bir şeydi bu böyle? Bir çıkmazdı bu, böyle demezler miydi onlar? Öyleyse yoksunluk. Ve şu heksametros. Ve o zamandan beri tapınağın işleri yolunda gidiyor gibiydi aslında. Aslına bakılırsa İon'un kaçamak cevap dediği şeyin rolü büyüktü. Cevapta her zaman farklı biçimlerde yorumlanabilecek bir şeyler vardı. Ben fazlasıyla olumlu şeyler söylüyor olsam bile, İon sözlerimi bambaşka bir kisvede iletiyordu insanlara, olumluluğu bastırıp karşıtını güçlendiriyordu. Ah evet! Kendi aramızda, kendimizce akıllılık ediyorduk biz. Talihin yüzümüze güldüğü zamanlar oluyordu. Yüzümüze gülen talihe, İon'un güvercin postasının, Siwa'dan Kuzey Kutbu'ndaki Cassiterides tapınağına kadar tüm tapınaklarla paylaştığı bilgi birikimi eklendiğinde, o zaman gerçekten şansımız katlanıyordu. Ama tunçtan bir kap içinde kuzusu ve kaplumbağasıyla Croesus, her zaman bizden daha şanslıydı tabii ki! Sorular da gitgide azaldı ve sadeleşti. Tabii bunlarla birlikte, hediyeler de. Atina drahmisi karşısında, altından gümüşe düştük. Bazen sadece teşekkür mektupları alıyorduk. Onu bile alamadığımız zamanlar oluyordu. Gel gelelim Delphi Delphi'ydi ve hazineleri efsanelere konu olmuştu. İon bir gün, Pythiaların holünün çatısının, Pythio'nun, bakıma ihtiyacı olduğunu söyledi. Tek bildiğim, bunun ardından, Atinalı çok ünlü bir mimarın tuğlaların üzerinde süründüğüydü. Andocides ufak tefek, kıllı ve pek de dindar olmayan bir adamdı. Tapınaklarımıza "Tanrı

kutuları", hazinelerimizeyse "para kutuları" dediğini duydum kendi kulaklarımla. Arkamdan benim için neler söylediğini bilemiyorum ama yüzüme karşı gayet nazikti, her ne kadar ortalıkta yüzüm açık gezmeyi âdet edinmiş olsam da. Ne de olsa o bir Atinalıydı, cansızlık dışında her şeyin hoş görüldüğü bir şehir. Ama doğrusu, o biraz kabaydı da.

"Çıkmanız gerekiyor."

İon'un yüzüne baktım.

"O kadar kötü olamaz."

"Öyle" dedi Andocides. Mikene'nin işi bile dayanmaz sonsuza kadar. Burası yapılalı bin yıldan fazla oldu herhalde. Kurşun çok kötü durumda, taşlarsa epey yıpranmış."

"Böyle bıraksak olmaz mı?"

"Evet" dedi Andocides acı bir ifadeyle, "eğer hanımefendi gelecek kış tüm binanın başına yıkılmasına ses çıkarmayacaksa, sorun yok."

"Nereye gidebilirim?"

"Ben sizin koruyucunuzum" dedi İon, "bana taşınmanız hiç de zor değil sizin için."

"Etrafta birçok boş ev gördüm" dedi Andocides. "Eğer çatının tamiratını takip etmek için uzun süre burada kalacaksam, kalacak bir yere ihtiyacım olacak."

"Seçiminizi yapın" dedi, İon. "Birçoğu terk edilmiş ve yıkılmak üzere. Şanslı olabilirsiniz."

Andocides, evlerden birine geçici olarak yerleşti, çok küçük bir evdi yeni evi. Ama zamanının çoğunu bizim çatıda geçiriyordu. Derken bir gün, aşağıya indi ve ikimizi birden görmek istediğini söyledi. Boş konuştuğu söylenemezdi.

"Çatıyı yıkıp yeniden yapmamız lazım. Hem de

mümkün olduğu kadar çabuk. Benim fikrimi soracak olursanız, önümüzdeki yazı bekleyecek vaktiniz bile yok. İşiniz şansa kalmış artık."

"Bir süreliğine destek koyamaz mısınız?"

"Ne! Bu yükseklikte mi? Ağaçlar nerede?

"Ücretin ne olacağı hakkında bir fikriniz var mı?

"Bir hesap çıkarabilirim."

"Lütfen, ne kadar çabuk olursa o kadar iyi olur."

"Yukarıda ben de bunu düşünüyordum zaten. Şimdi buracıkta yuvarlak bir hesap çıkarabilirim, tabii devam etmeme izin verirseniz."

"Konuşalım bakalım."

Andocides anlattı bize. Çıkardığı hesap bana pek de ciddi bir şeymiş gibi görünmedi. Bin drahminin üzerindeki hesaplar hep aklımı karıştırırdı zaten, bana anlamsız gelirdi ondan ötesi, hepsi aynıydı benim için. Ama İon çöktü kaldı, o an kendini zor tuttuğunu biliyordum.

"O kadar çok mu?"

"Ne yazık ki öyle. Şu durumda bana bir şey kalmıyor bile. Tanrıların hatrına yapıyorum diyelim."

"Ama senin adın çıkmış, bir dinsizsin sen!"

"Böylesine güzel bir yapının harap olmasını nasıl sindiririm ki içime?"

"Ne yapacağımızı bilemiyorum, sıkışıp kaldık" dedi İon. "Burada o kadar çok paramız olmadığını biliyorsun. Atina'ya gidip para dilenmem gerekecek."

"Bana kalırsa Korint'i denemelisiniz, asıl para orada."

"Ben bir Atmalıyım" dedi İon sert bir ifadeyle. "Her zaman için önce Atina gelir. Sonuçta, burası koskoca Delphi; tüm dünya katkıda bulunmak zorunda."

"Beni olup bitenden haberdar edin" dedi Andocides. "Kışı geçirmek için elimden geleni yapacağım. Ama baharda çatının yıkılması gerek."

"Ben bir şey yapamaz mıyım, İon? Biliyorsun, benim de bir yere kadar gücüm..."

Andocides gülmeye başladı.

"Tanrıdan rahat bir kış mevsimi dileyin, hanımefendi" dedi bana. "Eğer kötü bir kış geçirmek zorunda kalırsak, yukarıda çatının üzerinde birikecek kar, nasıl desem – belki eski zamanlarda daha az kar yağarmış buralara. Şey. Şimdi gitmem gerekiyor, hesapları bir gözden geçirip size yazılı bir rapor hazırlarım. Başrahip, hanımefendi..."

"Doğrulacak gücüm kalmadı" dedi İon. "Bunca zaman, hem de farkına varmaksızın, bu kadar zaman geçirmek, yıkılmak üzere olan bir çatının altında!"

"İon."

"Efendim?"

"Bu kış Atina'ya gidiyorsun."

"Öyle görünüyor."

"Neden ben de gelmeyeyim seninle?"

"Canım Arieka'm!"

"Bunu yapmamam için bir sebep yok. Dionysos kış mevsiminde buralara göz kulak olabilir bizim için. Bunu hep yapar zaten, kimse de sorgulamaya kalkmaz. Lütfen!"

"Çok sevgili hanımefendi, ne yaparız sonra? Dedikoduları, ah o şamatayı bir düşünsenize."

"Çok aptalca. Ben koca bir kadınım. Hem, eğer öyle gerekiyorsa farklı yerlerde kalırız. Hayatımda bir kez olsun seyahate çıkmak istiyorum."

"Bilmiyorum."

"Bir düşün, lütfen!"

"Sen iyi bir dilenci misin? Orada birer dilenci olmamız gerekecek, biliyorsun değil mi? Bir milyon drahmi! Ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Sürekli rakamlardan bahsedip başımı mı ağrıtacaksın? Sanırım bir dilenci olabilirim. Belki de iyi bir dilenci bile olabilirim, kim bilir? Denerim."

"Bunu düşünmem gerekiyor."

"Delphi gerçekten sandığımız kadar şanlı bir şehir mi acaba?"

"Kesinlikle öyle. Namı Stonehenge'ten Aswan'a kadar yayılmış. Belki de Tanrıların da yardımıyla, çok çok daha ötelere."

Tanrıların iradesi olduğuna dair en ufak bir inancı bile olmadığını söylemek geçti içimden, dilimin ucuna kadar geldi ama sessiz kalmayı tercih ettim.

Ertesi gün İon, onunla gitmemin mümkün olduğunu düşündüğünü söyledi. Bir haber göndermişti ve gelen cevap, pek de umutsuz değildi. Atınalıların ya da İon'un Atina'da ilişki kurduğu insanların, işlerini ayarlamak için birkaç güne ihtiyaçları vardı. Sonradan resmi bir davet gelebilirdi belki. Hiç kimsenin, bir Pythia'nın nasıl ağırlanacağı, ya da deyiş yerindeyse, böyle bir şeyin, dini açıdan mümkün olup olmadığı hakkında hiçbir şey bilmediğini sanıyordu. Pythia ve Delphi, birbirinden ayrılmaz gibi geliyordu insanlara; yani, uzun lafın kısası, bir üç ayımı daha, karlarla kaplı bir köyde, inzivada geçirmek zorunda kalacaktım.

İki gün sonra, İon cevabın geldiğini ve görüşlerinin olumlu olduğunu söyledi. Gerçekten de Atinalılar konu üzerine düşünmüş ve olanakların muhteşem olduğuna karar vermişti! Hem böylesi daha önce hiç görülmemişti. Dört bir yana, gezginlerin mevsiminde

Atina'ya bilicinin geleceğini haber etmeyi tasarlıyorlardı! Doğu'dan ve Mısır'dan gelecek olan Yunanlılar bir tarafa, önü kesilemez Romalı akınlarım bile hesaba katmışlardı. Beni, Akropolis'in girişinde ve Pallas tapınağında törenle karşılayacaklardı. İon, çok doğaldır ki, Atina tapınağında Apollon'la kalacaktı.

Yazın son ayı da geçip gitti. Nüfusun azalmasını bekliyorduk zaten ama şehirde bu mevsim için bile alışılmadık bir tenhalık olduğunu düşünmeden edemiyordum. Sahilde, babamın evinde rehberlerimizle buluşacaktık, hiç görmediğim bir araçta seyahat edecektim! İon'la, belki de ilk ve tek ciddi tartışmamız bu konuda oldu. Bir tür at arabasında, tentelerin altında, sarılıp sarmalanmış halde yabancılardan uzakta seyahat etmekle, çok uzun yıllar önce tırmandığım o dik yokuştan aşağıya inmek, bunu atlatabildiğim takdirde de Atina'ya kadar onca mesafeyi katetmek, birbirinden epey farklı şeylerdi. Sonunda isteğim gerçekleşti tabii ki. Araba, Delphi'nin şu kapılarından kilit eksik olmayan, gizli, ya da daha doğrusu kutsal binalarından birinden çıkartıldı ve inceleyebilmem için Pythiaların salonuna getirildi. Çok ilginç bir şeyle karşılaştığımı söyleyebilirim. Dört tane tekerleği vardı; öndeki ikisi, destekleriyle birlikte, az da olsa hareket edebiliyordu iki yana. Çok büyüktü ve her yanı özenle boyanmış, resimlerle doldurulmuştu. Apollon'dan bir iz yoktu üzerinde, ben de onun, Apollon mağarayı ve tapınağı ele geçirmeden önce yapılmış olduğunu düşündüm. O günlerde "yapılmış" olması gerektiğini söyledim ama hiç kuşku yok ki, çiftçilikle ilgili azıcık bilgi sahibi olan herkesin tasdik edebileceği gibi, yüzlerce kez tamir edilmişti. Üzerindeki resimlerin de her defasında elden geçirildiğine karar ver-

miştim. Yani, resimlerden birinin, mağaradaki dev yılanın resmi olduğunu anlamak hiç de zor değildi; Apollon'un zamanı gelince öldüreceği yılanın. Bir diğeri de koca anamız Gaia'nın resmiydi. Tüm bunları gördükten sonra arabanın –çünkü o gerçekten de bir arabaydı– özenle saklandığına ve kendimi ona gönül rahatlığıyla teslim edebileceğime karar verdim. Aslına bakılırsa ona, Pythialaların salonundan bile daha çok özen gösterilmişti! Küçük Menesthia'nın Dionysos'un bilicisi olarak ona binmesine izin verdim. Mağaraya girmesinin beklenmediğini ama sütunlu girişin altında oturabileceğini söyledim ona. Orada sorulabilecek sorulara cevap verecekti. Tuhaf bir çocuktu, kendi kendine, onun sözleriyle, bir tür kendini "komik hissetme" hali türetmiş, bu tavrının da desteğiyle soruları rahat rahat cevaplamaya başlamıştı. Bir gün, soruyu soranın avuç içini incelemenin de faydalı olacağını çünkü orada insanın geleceğiyle ilgili söylenecek çok şey bulunabileceğini anlattı. Kaptan alınan suyla kutsanıp kutsanmadığını sordum ona. Hayır dedi, annesi zamanında böyle işlerle ilgilenirmiş ama tehlikeli olduğunu da söylemiş. Bu sayede, en azından Dionysos açısından, tapınağın, bilicilikle ilgisi olmasa da, ilginç insanların elinde olduğuna karar verdim.

Yaşlı babamın evine yaptığım ziyaretin eğlenceli olduğunu söyleyemeyeceğim. Evin mirasçısı, ağabeyim, uzaklara gitmişti ama o hep uzaklarda değil miydi? Son karşılaşmamızda birbirimizi tanıyamamıştık bile. Karısı oradaydı, şişman bir kadındı ve Pythia'dan korkuyordu, beni çok memnun etmişti korkusu. Hor görülen küçük Arieka dışında her şeyini görmüştü bu evin. Konumumun bana sağladığı ayrıcalıklardan nadiren haz alabildim; ağabeyimin karısıyla tanışmam,

bana o hazzı yaşattı doğrusu. İon halinden memnun görünmüyordu, geceyi evde geçirmemiz için ısrar etti, çünkü atından inip bayır aşağı yürümek zorunda kalmıştı. Hayvanı bir köle getirmişti aşağıya, şimdi ayakları ağrıyordu. Dahası tören alayı henüz hazır değildi. Gemiyle geleceklerdi ama Korint'te biraz zaman geçirmeleri gerekmişti.

Ertesi sabah tören alayı sahile çıktı ve yola koyulduk. Gemiyle gitmektense, Megara üzerinden gitmeyi tercih ederdim, o zaman içim daha rahat olurdu. Gel gelelim, o sıra Atina ile Megara, o sonu gelmez kavgalardan birine tutuşmuşlardı. Romalıların sadık dostları olduğumuz düşüncesini hiç bu kadar açık biçimde ifade etmemiştik, hem bir Pythia Tanrının kutsal bir simgesi değildir de nedir? Alcibiades'in küstahlığına sahip olmayan hiç kimse bir Tanrı simgesine kötü muamele edemez. Ama Megaralılar huzursuzdu, işte bu yüzden biz ve tören alayımız gemiyle Korint'e geçtik.

Karşı kıyıda bir şehir görmek, hele hele karşı kıyıda Korint'i görmek, tek başına yeterince büyüleyiciydi. Ama çocukluğumda Tanrıların evleri sandığım o binalar, meğer sahile yapılan ambarlardan başka bir şey değilmiş! Orada, bizi eğlendirecek olan Korintli dostumuz tarafından karşılandık. Evi ya da daha doğrusu sarayı, çok büyüktü. Yine de insanın içi rahat etmiyordu evde, kapıyı Romalı askerler bekliyordu. Korint'i yakıp yıktıklarından, pek sevilmiyorlardı burada. Dostları da sevilmiyordu tabii –ki o dostlar arasında bizim dostlarımız da vardı–, kavga gürültü eksik olmazmış gibi bir hava vardı şehirde. İonides onların, toprağın tuzu olduğunu söyleyip beni şaşkına çevirdi ve ne söylemeye çalıştığını anlayabilmek için,

birkaç kez soru sormak zorunda kaldım. Her yana ulaşabilecek olan rüzgârın taşıdığı bir tohumdu bu. Ama ben şehirlerin kendi içlerindeki düzenleriyle ilgilenmem pek. Dostumuzun, çatımız için topladığımız bağışlara, cömert bir katkıda bulunduğunu söylemem yeter de artar zaten. Orada sadece bir gece geçirdik ve sonra yolumuza devam ettik, bir günlük uzun bir yol katettik; Eleusis'e vardığımızda hava çoktan kararmıştı, meşalelerin alevleri eşliğinde girdik şehre. Orada da iki gece geçirdik ama anlatacak fazla bir şeyim olduğunu sanmıyorum. Tapmak yetkilisi, beni saygıyla karşıladı ve şimdi burada birer birer anmayacağım birçok ayrıcalık sunuldu bana; konuya hâkim olanlar, nasıl olsa bilir tüm bunları. Yine de ben, bir açıdan hayal kırıklığına uğramıştım. Delphi ve Eleusis, Tanrının sağ ve sol elleri gibidir. Belki de şöyle söylemek daha doğru olur: Delphi Tanrının sesiyken, Eleusis Tanrının elleridir! Ama şimdi tartışacak değilim bu konuları. Barış öpücüğünden sonraki günün sabahı, Atina'ya doğru yolumuza devam ettik.

Atina'yı bugüne kadar görmemiş olanlar rahat edebilirler. Anlatıldığından farklı olduğu söylenemez. Romalıların dokunmadığı birçok heykel var her yanda. Atina özgür bir şehir, onlar da bunu kabul edip duyurdu; Romalıları kastediyorum, hem de Senatolarında duyurdular bunu. Atınalılar eğer isterlerse silah taşıyabilirler, yine de, görebildiğim kadarıyla pek azı bu ayrıcalıktan yararlanıyor. Şehirde birçok köle ve birçok özgür insan var. Belli seviyedeki kadınlar, tıpkı biz Delphililer gibi, yüzü açık geziyor. Her şeye rağmen, öyle görünüyor ki sadece filozoflar ve uzmanlarla karşılaştık; yazarlar ve şairler de vardı tabii, gerçi o zamanlar aralarında öne çıkan yoktu sanki. Ko-

nuşmalarına çok özen gösteriyorlar; hatta bu yüzden, eski bir dil kullandıkları bile düşünülebilir.

Bir kez daha saygıyla ve korkuyla karşılandık. Bu korkunun gerçekten, içten hissedilen bir korku olduğuna inanmıyorum. Öyle görünüyor ki o saygıdeğer beyefendiler, hissetmeleri gerekeni hissediyormuş gibi davranıyorlardı, hepsi o kadar. Beni saran duygu mütevazılık değil, utanç oldu.

Gel gelelim bir misafirin Parthenon'da, Tanrıçanın o devasa heykelinin arkasına yapılmış olan odalarda ağırlanabiliyor olması kendi başına yeterince şaşırtıcıydı. Sağ elinde taşıdığı, Samothrace Zaferi Heykeli'nin aslına uygun boyutlarda yapıldığı hesaba katıldığında, kötü heykelin ne kadar da ürkütücü olduğu anlaşılacaktır. Bir kere, ne açıdan bakarsanız bakın, olması gerektiği gibi görünmez gözünüze bir türlü. Çünkü yukarıdaki o baş, vücudu göz önüne alındığında, fazla ufaktır, aşağıdaki o el ise aslına oranla o kadar büyüktür ki! Kutsal simge Tanrıçanın kutsallığını ve gücünü ifade edemez, bunun yerine insana işaret ettiği şey, karıncaların, Tanrıçanın uzuvlarını bir araya getirmek için ortaya koyduğu o içler acısı koşuşturmacadır. Sol kolunun altına aldığı mızrak, üst üste üç sıra kürekli bir kadırgayla aynı büyüklüktedir. Konuştuğum hiçbir Atinalı onu beğendiğini söylemedi. Beni bir kenara çekip, yontucunun, ifade ve düzenleme açısından imkânsızı zorladığı, ince ve düşündürücü eserlerden bahsediyorlardı ara sıra. Ama ben genelde renkleri fazlasıyla parlak buluyordum, ne de olsa Delphi'nin, rengi çoktan solmuş, zaman tarafından "sade taş" rengi denebilecek bir renge indirgenmiş olan o eski eserlerine gözlerim epey alışmıştı. Kemeraltlarındaki resimlerse başka bir mesele. Bu nok-

tada kendinizi kuşatma sırasında cayır cayır yanan İlium'la yüz yüze bulabilirsiniz. Aias'ın öfke dolu yüzüne bakabilirsiniz ve Nestor'un, gördüğü onca bahara rağmen nasıl da dinç olduğuna şaşabilirsiniz.

Sanırım seyahatlerimin hatıralarıyla kendimden geçiyorum. Sonuçta, doğduğum evden ilk kez birkaç mil uzaklaşmıştım ve aslına bakılırsa bir daha böyle bir şansım olacağını da düşünmüyordum. Hem gidecek neresi vardı ki benim için? Atina'yı görmüştüm ve zaten Delphi'de yaşıyordum.

Ziyafetlerde bol bol eğlendik hepimiz. Hanımefendiler taburelerde oturmaktansa yerdeki sedirlere uzandılar boylu boyunca ve genelde yüzleri açıktı, tıpkı biz Delphili kadınlar gibi. İnsan kendini ileri bir medeniyetin bir parçası olarak görüyor. Ben, tabii ki, konumumun gerekleri sebebiyle, zaman zaman şalımla ağzımı örtmek zorunda kaldım ama bana öyle geliyor ki hanımefendiler benim bu tavrımı ince ve son derece uygun bir hatırlatma olarak değerlendirdiler. Arkon'un karısı bile başka bir şey geçirmedi aklından. Ziyafetlerin belli bir anında –çok büyük ziyafetlerde değil tabii ki– İonides kalkıp konuşuyordu. Sanki tesadüfmüş gibi, Atina usulü yapılıyordu bu iş. Kimileri konuşma sırasında belirttiği meseleler arasında, dedesinin bir zamanlar biliciye sorular sorduğundan bahsediyor, şundan ya da bundan ne kadar da etkilendiğini anlatıyordu. Arkasından İonides'e, Delphi'de karşılaştığı insanlar hakkında birtakım sorular soruluyordu. Bu durum İonides'e, Roma diktatörü Sulla'nın adını anma fırsatı veriyordu; adamın çürüyen binaları görünce attığı kahkahayı anlatıyordu herkese; Yunanlıların inşa etmekte hiç güçlük çekmediğini ama korumayı bir türlü beceremediğini söylemişti.

Çatımızın çökme tehlikesiyle yüz yüze olduğu gerçeği de böylece dile geliyordu. Bir keresinde, tam da bu noktada, uyanığın biri araya girdi, "Ne diyelim, sevgili Başrahip, Aeschylus işini bilmiyor muydu yani!" dedi. Bu soğuk hava dağıldıktan sonra, kuşkusuz çok daha güzel görünen genç bir hanımefendi –ki sanırım bizim *hetaera* dediğimiz kadınlardan biriydi o– bana bir şeyler söylemek istediğini ama cesaret edemediğini söyledi açık açık. Çünkü herkes, *neye benzediğini* öğrenebilmek için merakla bekliyordu uzun zamandır. Bu ürkek tavır, gerçek bir Atina sohbeti başlatabilirdi orada, yabancıların asla anlayamayacağı –en azından ben hiç anlayamadım– imalarla ve parlak çıkarımlarla, belirlemelerle dolu fakat Tanrıları göz ardı eden, onları hor gören bir tür çapraz konuşma sanatı. Gücümü kaybetmeye başlamıştım. Bence tüm bu sohbetler, kelimenin tam anlamıyla küfürbazlıktı; başka türlü görmem mümkün değildi onları. Gerçekten de, benim gözümde güler yüzlü bir küfürbazdan başka bir şey olmayan bir genç adam, İonides'i Tanrı sözü uydurmakla suçladı bir keresinde. Ardından ani ve en azından benim açımdan, tüyleri diken diken eden bir sessizlik geldi. İonides, hiç istifini bozmadan, yalan söyledi.

"Bugüne kadar, tek bir söz bile uydurmadım ben. Sanırım, aramızda örtüsüyle ve sessizce oturan kişinin kimliği ve konumu açısından, bilicinin esin kaynağı hakkındaki tartışmamızı fazla ileri götürdük. Ama daima ne duyduysam onu söylediğimi eklemeden edemeyeceğim, duyduğum şeyden emin olamadığım zamanlardaysa hiçbir şey söylemem. Biliyorsunuz tapınağımız bu aralar, eski usule, heksametrosla konuşma geleneğine dönüyor. Her zaman olmasa bile, bu ger-

çekleşiyor. Ben yalnızca bir aracıyım. Ben bir şair değilim ve o mısraları asla kendi başıma yazamazdım. Onlar Tanrıya aracılık eden, saf ve kutsal bir ağızdan çıkıyor."

Sessizlik uzadıkça uzadı. Sözlerinin o hazmedilemez küfürbazlığını, İonides'in yüzüne vurmak geçti içimden. Ama yapmadım bunu. Nasıl yapabilirdim ki? Hem sessiz kalmamın bambaşka sebepleri de vardı. Burada bir dinsiz konuşuyordu; onu çok yakından tanıyordum, sözlerinde son derece samimi olduğunu görebilecek kadar yakından tanıyordum onu. Söylediklerine kendisi de inanıyordu, bundan eminim; onu tanıyorsam, bu böyleydi. Yani İonides, o alaycı, dinsiz, düzenbaz yalancı Tanrıya inanıyordu!

Sanırım zamanla hepimiz değişiyoruz. Olimposlulara inanmıştım, on ikisine birden. Peki şimdi ne kadar inanıyorum, İonides'in uydurmalarını dinlediğim bunca yılın ardından, şimdi ne âlemde inancım? Uydurduğum onca sözden sonra, şimdi ne kadar inanıyorum? Tanrının bana tecavüz ettiği gerçeğini aklımdan hiç çıkarmadığım o yılların, yarım yamalak bir inançla geçirdiğim, inandığım şeylerin yaşayan gerçekler olup olmadığı konusunda, bıkıp usanmadan kanıt aradığım onca yılın ardından hâlâ inanıyor muyum? On iki Tanrı, eğer o dağın tepesinde yaşamıyorduysa bile, gerçekten ama gerçekten başka bir yerde, başka bir âlemde, hatta belki de daha yüksek bir dağın tepesinde yaşıyorlardır diye teselli aradığım onca yılın ardından, ben ne durumdaydım? Benim için çok fazlaydı bu kadarı. Konuşmadım, sessiz kalmayı tercih ettim, yüzümü tamamen örttüm.

İonides, bunu kasten yaptığımı düşündü, nedense. Halbuki tek sebep, içten içe beni saran utancımdı.

Konuşmasını sürdürdü. Anca toparlayabilmiştim kendimi. İonides'e yeniden kulak verdiğimde, dini tutkusunu çoktan bir kenara bıraktığını, sıkıcı üslubunu terk edip, daha kimse ne olduğunu anlayamadan maddi sorunlara değinmeye başladığını fark ettim. Evet, utana sıkıla da olsa, özenle seçtiği vurgularıyla, diyordu ki tapınak, gerçekten dilenmeye mecbur bırakılmış! Bu güzel dostluğu, anlamsız maddi kaygılarla, yani sadece belli birtakım ihtiyaçlar hakkında konuşarak, sıkıcı bir hale getirmek, aklının ucundan bile geçmiyordu! Tabii ki eğer isteyen varsa...

Evet, gerçekten istiyorlardı. Arkon bir sivri uçlu kalemle birlikte tabletlerini istedi ve hemen bir hesap çıkardı bize. Diğerleri de sözler verdi. Kadınlar mücevherlerini bağışlamayı önerdiler. Atina'nın, silahsız olmasına rağmen, kendi kaynaklarını yaratabildiği açıktı.

"Öncelikle gezginler" dedi İonides Mars alanından dönerken. "Üniversitenin de büyük payı var tabii. Atina bugünlerde kocaman bir üniversite gibi. Bu kadarı yeter de artar aslında."

"Bir yontucunun atölyesine benziyor. Tüm bu baş döndürücü kahramanlar ve temiz, çıplak sunaklar!"

"Hepsi benim yaptıklarımı hatırlatıyor, öyle mi? Sevgili hanımefendi, sudan meselelere bu kadar takılmasanız –Arkon'un ne söylediğini hatırlıyor musun?– biraz daha, şey, kâhin gibi davransanız, olmaz mı? Tabii ki bir bilicisin, ben bunun farkındayım ama bu insanlara ara sıra, Delphi'de yaşayan bir tapınak bulunduğunu, onun ülkemizin ve dünyanın refahı için vazgeçilmez olduğunu hatırlatmak zorundayız."

"Gerçekten öyle mi?"

"Yorgunluğuna veriyorum. Ama n'olur, çatıyı aklından çıkarma!"

Atina'da on gün geçirdikten sonra Atinalının gerçeği hakkında bir şeyler öğrenmeye başlamıştım. Uzmanları tuhaf olmasına tuhaftı ama yine de ince, nazik bir yanları vardı. Saygı ve anlayışın ürünü o sıcaklık hiç bu kadar yaklaşmamıştı bana; asla kendimi böyle bir samimiyet tarafından kuşatılmış hissetmemiştim. Öğrencileri değer bilir kimselerdi. Çoğu, Roma'dan Atina'ya öğrenimlerini tamamlamak üzere gönderilmişlerdi. Bazıları Yunanlıdan çok Yunanlıydı. Tıpkı, söylemeye utanıyorum ama Romalı taklidi yapmaya çalışan şu zavallı Yunanlılar gibi. Atmalıların en soyluları arasında geçirdik zamanımızı ama bir milyon drahmiye yaklaşamadık desem yeridir. Kimi zaman gerçek bir saygı kazandık, hatta bazen gerçek inanç bile çıktı karşımıza, bize karşı gelen birçok insan gördük ve ne yazık ki, çok az para bulabildik.

İonides, umudunu günden güne yitiriyordu. Bıkıp usanmadan, bugüne kadar toplanan miktarı kaydettiği kâğıt parçası üzerinde hesaplar yapıyordu. Hepsini bir araya getirdiğimizde karşımıza nasıl bir şey çıkacağını öğrenmek istedi bir gün. Uğraştı da uğraştı ama sonunda durmadan farklı sonuçlara vardığını itiraf etti. Bir matematikçinin yardımını almak için üniversiteye gitti, benim de bir işe yaramayacağımı anlamıştı çünkü.

"Sevgili dostum" dedi matematikçi, "bir esnafa sorsan daha iyi ederdin. Hesap tahtasını kullanır, hemencecik cevap verirdi sana."

Ama İonides ısrar etti, topladığımız bağışların miktarının herkesçe bilinmesi hoş bir şey olmazdı sonuçta. Matematikçi, toplama dediği işlemi yapmak zorunda kaldı. Beşer onar sayıp, sonra da çıkanları

birbirine eklemek gibi basit bir yol izlemişti, su saatiyle yaklaşık bir saat sonra, bir sonuca varabilmişti.

"Biz buna parmak hesabı diyoruz" dedi.

İonides, toplamı gördükten sonra bir süre sessiz kaldı. Uzman, bir yorum daha yapmaya kalktı ama son anda fikrini değiştirdi, sustu; ona teşekkür ettik ve ayrıldık. İonides, gerçekten çok üzgün görünüyordu.

"Bu iş böyle gitmeyecek" dedi. "Ne yapacağımızı bilmiyorum. Dionysos bizim son şansımız."

Sadece son şansımız değildi o, Atina'yla son bağımızdı aynı zamanda. Tören alayıyla sunağının başına kadar gittik ve ona takdimde bulunduk.

Küçük bir alaydı bizimkisi ama etrafımızı büyük kalabalıklar sardı. Kasaba insanının daha bir farklı olduğunu ilk kez bu vesileyle anlamıştım. Çok köle yoktu etrafta. Atina özgür insanları tercih ediyor. Sanırım bu, medeniyet için bir gelişme. Gerçi şu kölelik meselesi benim kafamı biraz karıştırıyor. Kitaplıktaki Perseus'u hatırlıyorum, halinden o kadar memnundu ki, "özgürlüğü" ciddi bir güvensizlikle karşılıyordu. Sonuçta, eğer kölelik özgürlüğün kısıtlanmasıysa, hiç kuşku yok ki, mesela maden ocaklarında birçok gerçek köle var. Hem, bunun dışında, sabanı olan insanlar da var, öküzleri olmadığı için, sabana kendilerini koşuyorlar. Bir laf vardı aklımda, bilmem hatırlayabilecek miyim, İonides söylemişti bir gün. Evet, hatırladım. Mertebe demişti, mertebe meselesi. Bir adam bir diğerini çalıştırır. Ama insan için bu çalışma, alçak kölelik mertebesinden başlar ve ta –Perseus'un durumunda olduğu gibi– gönüllü olarak, sevgiyle yapılan, adamla işi arasında bir tür evliliği şart koşan çalışmaya kadar gider. Ne olursa olsun, adamın biri çıkıp hepimizin Tanrılara köle olduğunu söyleyebilir

ya da en azından, Tanrıların idealarına; iş oraya kadar varırsa, hepimizin yasalara köle olduğu da doğrudur. Kurallar hayatın bir gerçeğidir. Evet, kafam biraz karışık benim. Bir keresinde İonides, "Üç ayaklı tabureye tırmandığında, sen dünyanın en özgür insanısın" demişti bana. Bu sözleri duyduğumda gözyaşlarına boğulduğumu ama sebebini kestiremediğimi söylemiş miydim daha önce? Şimdi biliyorum. Tanrının ya da Tanrının ideasının kölesiydim ben. Kitaplıkta okuduklarımdan sonra, görüyor musunuz nasıl da bilgili bir insan olup çıktım! Evet, Platon'dan, idealar.

Dionysos tapınağına giden tören alayı hem muhteşemdi hem de içler acısı. Alay, kalabalığın görüş alanına girer girmez adamın biri bağırdı, "İşte, işte orada!" Bir kadın feryadı bastı ve yere kapaklandı. Sonra kalabalık kudurdu, çıldırdı; şu soylu Atina'nın insanları, yüzü gözü örtülü bir kadın görünce, ne yapacağını şaşırdı. Mızraklarıyla etrafımızı saran askerler onları savuşturdu ama şunu söylemeden edemeyeceğim, ezilip canımızdan olacaktık neredeyse, büyük bir tehlike atlattık. Disiplinli bir topluluğun bu kadar işe yarayabileceğini hiç düşünememiştim daha önce. Gerçekten her biri boylu poslu adamlardı. Deşilmesi gereken bir kafa varsa, tereddüt etmeksizin, deşiveriyorlardı. İlerlemek için yerdeki bedenlere basmak gerektiğinde, mızrakları ve kalkanlarıyla, süslü, kocaman miğferleriyle o ağır adamlar, adımlarını sakınmadan, ezip geçiyorlardı insanları ve gitmemizi istedikleri yere taşıdıkları bizler de, kan revan içindeki insanları eze eze devam ettik yolumuza. Tapınağa varamadık bir türlü, geldiğimiz yere geri döndük. Bedenler düştükleri yerde kaldı bir süre çünkü boğucu

gökyüzü kar göndermişti. Dionysos'un rahibi, sonradan duyduklarıma göre, o bedenleri şöyle bir süzüp sonra da Tanrıya takdim edecek başka bir şeye ihtiyaç olmadığını söylemiş. Ama o sırada biz, eve doğru yola koyulmuştuk çoktan.

Havanın bozduğunu göz önüne alsak bile, şunu da söylemem gerekiyor ki, şehirden ayrılışımız, şehre varışımızdan daha az gösterişliydi. Şehirden ayrılan misafirler, görmezden geliniyor orada, kovulmak bile bu kadar sıkmaz insanın canını. Ufak bir muhafız kafilesi şehir hudutlarına kadar bize eşlik etti, lapa lapa kar yağıyordu. Hudutta, Eleusis'ten gelen temsilciler tarafından karşılandık, onlar olmadan yolumuzu bulmanın imkânı yoktu zaten. İonides'in bana sonradan anlattıklarına göre, Atina halkının cahil kesimi –ve özellikle de kadınlar–, benim, yani Pythia'nın, sokakta insanların katledilmesine sebep olduğuna inanıyormuş. Her ne kadar eğitimli kimseler, bunun tek sorumlusunun, bizim tamamıyla gözden kaçırdığımız şu Pan olduğunun bilincinde olsa bile; onlar bildiğine göre, sorun yok. Eleusisliler bize barınacak bir yer verdiler ve karnımızı doyurdular, gerçi biraz gönülsüz görünüyorlardı, bizden korkuyorlardı. Megara bize eşlik edecek birilerini gönderdi, Atina'nın bizi nasıl da ihmal ettiğini vurgulamaktan alıkoyamadılar kendilerini. Dediler ki yolda saldırıya uğrayabilirmişiz. Soğuk hava haydutları çileden çıkarıyormuş.

Sonunda Megaralıların, bizi evimize kendi şehirlerinden geçen yoldan götürmektense, Korint hudutlarındaki kırlarda, çobanın keçi sürüsünü gütmesi gibi gütmeye niyetlendiğini anladık. Korintliler, bizi eve dönerken ağırlamayı kabul etmişti; Korint'e hiç sokmadan ağırlayacaklardı kafilemizi. Bir kar fırtınası

eşliğinde girdik Korint'e ve Korintli dostumuz için bizi ağırlamak hiç de zor olmadı çünkü kala kala dört kişi kalmıştık şimdi. Megara'nın gönderdiği adamlara, hudutta Korintlilerin bizi karşılayacağı, bu yüzden tek bir Megaralının bile daha öteye geçmemesi tembih edilmişti. Aslına bakılırsa Korint ve Megara yine ortak arzulara sahipti ama öyle ya, ortak arzuları olmayan komşu şehir olur mu?

Korintli zengin dostumuz bize çok nazik davrandı. Kaptan karşı kıyıyı göremediği sürece, herhalde korkusundan, gemiye binmemize izin vermedi. Sıcak suyla banyo yapabildik orada, sonra bir güzel ovdular her yanımızı, müziklerin de en az yemekler kadar iç açıcı olduğu ziyafetlerde doyasıya eğlendik. Banyodan çıktıktan sonra yatağının üzerinde öyle bir cüppe buldum ki, kendimle eğlenmeye başladım. Hiçbir Pythia giymemişti daha önce böylesini; ancak Korint cennetindeki bir Tanrıça giymiş olabilirdi. O cüppeyi giyemedim. Onu giymem uygunsuz olurdu. Bunun üzerine biliciye yaraşır tarzda, kül rengi bir entari getirdiler bana. Tanrının dostumuza şans, uzun bir ömür ve açık bir talih bağışlamasını öyle çok istedim ki, bunu sağlayabilmeyi öyle çok diledim ki! Ama zaten talihi açıktı ve onun kadar çok yiyip içen, doyumsuz bir hayat süren bir insana, uzun ömür vaat etmenin hiç de akıllıca olmadığına karar verdim. Ama ne yazık ki, zavallı, tuhaf cinlere adanmış bir hayatı olduğunu zannediyordu, içten içe inanıyordu buna; salonlarında Olimposluların simgelerini ve hatta heykellerini saklıyordu, gerçekten de dindar bir adamdı, samimiydi inancında, tapmağa sadık bir insandı. Onun deyimiyle, iki drahmiyi bir araya zar zor getirebildiği günlerde, dünyanın en ünlü tapınaklarını gezmişti

ama serveti büyüdükçe göbeği de büyümüştü ve göbeği büyüdükçe de tembelleşmişti. Armağanını giymediğimi görünce hayal kırıklığına uğradı. Ne kadar minnettar olduğumu söyledim ona, elbiseyi daha münasip birinin giymesi, beni çok mutlu edecek dedim. Biraz atıştırdık ve sonra o sevgili dostumuz el çırptı ve –o da ne!– hayatımda gördüğüm en güzel kız girdi içeri; bir Tanrıça gibi süzüle süzüle, reddettiğim elbise vardı üzerinde, altından dikilen bir elbise! "Eğer" dedi, "sizi bir kraliçeye layık olan elbiseyi giymeye ikna edemediysem, izin verin, en azından size bir taç hediye edeyim, hanımefendi." Böylece başka bir köle girdi içeri, bir yastık üzerinde tacı taşıyordu. İnce dallardan, sallanan kırılgan yapraklar ve çiçeklerden oluşan o güzelim altın taçlardan biriydi. Bir, bilemedin iki onstan fazla altın kullanıldığını sanmıyorum ama gösterişe kaçmadan, inceliğiyle nasıl da ortaya koyuyordu altının doğasını ve ruhunu. Neler neler geçti içimden; doğru insanın, belki bir Olympias'ın, hatta belki de Helen'in başında olsaydı, o narin güzellik, bakan herkesi gözyaşlarına boğardı herhalde. Aniden bir şey geldi aklıma, dilime hâkim olamadım, söyleyiverdim, hem de alışık olduğum gibi, yani heksametrosla döküldü sözler dudaklarımdan; Menelaus'un, elinde kılıcı, dumanlar içindeki İlium'un önlerinde, yanlış karısı Helen'e nasıl seslendiğini anlattım ve başında bu taçla, Helen dumanların içinden çıkınca kılıcının nasıl yere düştüğünü. Fazlasıyla çağdaş bir şiir olmuştu ağzımdan çıkan. Korintlinin ağzı açık kaldı, şiiri kimin yazdığını sordu bana. Düşüncesizce, şiir beni kendimden geçirdiğinden belki, yazanın ben olduğumu itiraf ettim. İonides'in yüzü soluverdi, Korintli de sessizliğe büründü. Sözlerimi telafi etmek için, Pythia'nın fazla-

sıyla yoğun bir iletişim yüzünden canından olmasını engellemenin biricik yolunun, ona mısraların diliyle, heksametrosla konuşmayı bilmek olduğunu söylemeyi düşündüm. Ama genç kız tacı da takabilir miydi başına? Böylece adam kıza, tacı başına takmasını söyledi ve sahne, gerçekten görülmeye değer bir sahne oldu o zaman. Sonra nedense, Helenlerle barbarları birbirinden ayıran şeyin, işte bu tacı yapabilme becerisi olduğunu düşündüm; Helen sanatı bir kadını, altının maddesiyle değil, özbeöz ruhuyla taçlandırabiliyordu görüldüğü gibi. Ama sonra Korintli araya girdi, avludaki diğer misafirinin, ki o da Lucius Galba'nın yardımcısından başkası değildi tabii ki, efendisinin, gecikmiş olsa da, sonradan bize katılacağını söylediğini iletti. Geri döndükten sonra Korintli, hizmetçi kızı elbisesi ve tacıyla birlikte savdı ve bize dönüp seyahatimizin nasıl geçtiği hakkında sorular sordu. İonides, hiç de tatmin olmadığımızı, eve dönüşümüzün huzursuz olduğunu itiraf etmek zorunda kaldı. Korintli ayrıntıları öğrenmek için ısrar etti, İonides utançtan kızaran yüzüyle gereken miktarın ne kadarını toplayabildiğimizi söyleyince, adam feryadı bastı, "Nasıl olur!"

Bir an bile tereddüt etmeden, tabletlerinin hazır edilmesini söyledi ve bir şeyler karaladı. Sonra karaladıklarını İonides'e gösterdi; İonides'in yüzü sarardı, soldu ama sonra yine kıpkırmızı kesildi.

"Tanrıların işi bu!"

Tam o sırada, odanın dışından iki söz duydum, hem de açık seçik, kendi kulaklarımla. Eminim ki o sözler de hizmetin bir parçasıydı ve onları dile getirmek için iyi ya da en azından yeterli sebepleri olan adamlar konuşmaktaydı ama ziyafet verilen salonda

seslerin nasıl yankılanacağı akıllarının ucundan bile geçmemişti tabii.

"Kaptandı o."

Tabii ki Korint, Delphi'ye gidişte geminin kalkış noktasıydı; aslına bakılırsa Korint'ten başlayan birçok yol vardır, Roma'ya giden onca paranın rotası bile burada, Korint'te çizilir. Ama bu sözler kafamın içinde yankılandı ve kara kedi gören her köylü kadın gibi ben de fazlasıyla korktum. Derken İonides tabletleri bana iletti ve Korintlinin, çatımızın tamiri için gereken onca paranın eksik olan kısmını tamamlamaya karar verdiğini gördüm. İonides hayranlığını ve minnettarlığını ifade edemiyordu bir türlü; sözlerin, bunları ifade etmeye yetmeyeceğini anlatırken, o kadar nazik, o kadar içtendi ki, Korintli zevkten dört köşe oldu, bastı kahkahayı, göbeği titrerken, İonides'e heksametrosla konuşmasını tavsiye ediyordu. Ne derin anlamları vardı ziyafet salonunda sarf edilen sözlerin, toprağın altındaki su gibi gizleniyorlardı sözlerin arkasına ama onları bulmaya çalışan yoktu o sıra. Yanındaki güzel kızı öyle bir okşuyordu ki, kızın o satılık kölelerden biri olduğunu düşündüm, zaten ailesi olmayan bir adamın, nasıl olur da ev kölesi olurdu? Tuhaf biçimde, beni çok kıskandırdı bu olay, böyle bir güzelliğe bu kadar nazik muamele etmenin doğru olmadığını hissediyordum, her ne kadar, kızın bir itirazı olmasa da. Kızı salıverdi, koşup üstündeki o elbiseyi değiştirmesini buyurdu.

Şöyle düşündüm ben de; kız da altındı, insani bir altından yapılmıştı, toprağın altından özenle çıkarılmış, güzelce işlenmişti. Eğer o kızı bana verseydi, hiçbir annenin yapamayacağı kadar iyi bakardım ona! Ama Lucius Galba'nın, güney Yunanistan'ın koruyu-

cusunun ismi okundu ve hep birlikte ayağa kalktık. Fırtına gibi girdi adam salondan içeri. Yoğun kar yüzünden gecikmişti. Kaptan olacak aptal adam –her türden insan vardı şu denizciler arasında–, her ne kadar sıradan birisi dahi bir an tereddüt etmeksizin kuzeydoğudan güçlü bir rüzgâr estiğinde kaptanın tüm yapması gerekenin rüzgârı iskeleden almak olduğunu söyleyebilseydi de kaptan, kar inceden yağarken, gözlerinin ve kulaklarının üşüyeceğini, dümeni düz tutamayacağını iddia etmişti. Adam toparlandı ve bize de oturmamızı söyledi. Biz otururken, salonun ortasında, o koca pelerini havada salındı ve ışıklar canlandı. Aslında uzun kalmadı yanımızda. Bana karşı, öyle ezik gibi olmasa da, son derece nazikti. Romalıların birçok batıl inançları var ve ben bunun üzerine gitmekten hoşlanmıyorum. Ama onunki dindarca bir saygı da değildi. Batılı barbarların böyle huyları olduğunu hiç sanmıyorum. Yemeği ve içeceği önüne konur konmaz, acayip sorular sormaya başladı bize.

"Siz, hanımefendi, gittiğiniz her yerde bilicilik yapabiliyor musunuz?"

"Hayır, efendim."

"Peki niçin?"

İonides nazikçe konuşmaya başladı.

"Hangi bilici yapabilir ki, efendimiz? Cumaeli Sybil'e mağarayı terk etmesini söyleyebilir misiniz? Ya da Dodona'nın meşelerinden birine, köklerinden kurtulup sizin isteğinizi yapmasını buyurabilir misiniz? Çok doğaldır ki sizin gibi bir yönetici bir meşeye böyle bir emir verebilir ve meşe de kimden emir alacağını bildiğinden isteneni yapar; hem bir de şeyler var..."

"Kim bu?"

"Ben de tam tanıştırma faslına geçecektim" dedi

Korintli. "Bu İonidesoğlu İonides, Apollon'un başrahibi'dir ve *bu* da Pythia, Delphi'nin Pythia'sı."

"Oturmak yerine tıpkı bir erkek gibi boylu boyunca uzanan kadın görmemiştim daha önce."

"Saygıdeğer hanımefendi" diye başladı söze İonides buz gibi bir sesle, "kendi yasasını kendisi koyar, Tanrıdan başka kimseye de boyun eğmez."

"Benim çöplüğümde öyle değil ama" dedi Lucius Galba. "Eğer bana bilicilik yapmayacaksa, bu onun tercihi. Ama tıpkı siz tüm Yunanlılar gibi, o da bana boyun eğmek zorunda. Ve sen, evet şimdi hatırlıyorum. Sen güvercin bakıcısısın."

İonides kızarıp bozarmadı ama şarap dolu kupasından, titremeye başladığını anladım.

"İlginiz beni onurlandırdı, efendimiz."

"İlgim kaybolmayacak."

"Müzik" dedi Korintli. "Hadi biraz müzik dinleyelim. Müzik diyorum, siz ne dersiniz?"

Bir oğlan sesiydi, kızın tacının altını gibi, tatlı ve masum bir sesti duyduğumuz. Gözyaşlarım için yeter de artardı bu kadarı. Ama onlara hâkim olmaya çalıştım. O cüretkâr barbarın yanında fazlaca kadınsı görünmek istemiyordum. O kendi payına sustu ve müziği dinledi. Şarkı tatlı bir sonla bitti. Yankılar da kesildiğinde Lucius başını sallamaya başladı.

"İnsanı iyi eğlendiriyorsunuz, asla inkâr etmedim."

"Peki inkâr ettiğiniz şey nedir efendimiz, söyleyin bize" dedi İonides çekingen bir edayla.

"Bir adamın, yasal bir yönetime karşı herhangi bir isyanı körükleme hakkı."

"Ah" dedi İonides, "tabii ya. Ama şu yasal yönetim dediğiniz şey nedir acaba? Tarih, bana her zaman birbiri üzerine yığılan yasal yönetimler dizisi gibi gel-

miştir. Hepsine birden boyun eğmek mümkün değildir, koşullar sizi sonuncuya boyun eğmeye zorlayacaktır. Eh, bu durumda her şey açık değil mi?

"Öyle umuyorum" dedi yönetici kasıla kasıla, "gerçekten öyle umuyorum."

"Müzik başlasın" dedi Korintli. "Biraz daha müzik dinleyelim. Melissa'ya, geri dönmesinin ne kadar iyi olacağını söyleyelim, ne dersiniz?"

Oğlanın sesi yükseldi yeniden ve kız geri geldi, yine altın elbisesi ve tacı –altın elbisem ve tacım– üzerindeydi. Korintli hiç çekinmeden, bir baş işareti yaptı ona ve kız diz çöktü bir anda. Güney topraklarının koruyucusuna gülümsüyordu; bana kalırsa mütevazı görünmeye çalışıyordu. Bir an, sanki gözleri kaydı gitti, kupasını kaldırdı ve şarabını içti bir dikişte, sonra da kupayı arkasına fırlattı.

"Katıksız" diye mırıldandı Korintli. "Katıksız, siz ne dersiniz acaba?"

"Bana da" dedi İonides. "Varsın yağsın kar. Varsın essin rüzgâr. Boğulsun ortalık."

Koruyucu, daha şarkı başlamadan kızı yanına çağırdı ve sedirde onun için ayırdığı yere oturttu. Katıksız şarabını onunla paylaştı, Korintlinin gözleri ışıl ışıl oldu, başıyla bir işaret yaptı ve benimse başım dönmeye başladı. Kız gözlerini Lucia Galba'nın gözlerinden ayırmıyordu. Hepimizin orada olması pek de uygun değildi sanırım. Korintli müziğin devam etmesini buyurdu ve dansçıları çağırdı. Hoplaya zıplaya, taklalarla geldi içeri dansçılar; borazanlar çılgınca bir gürültüyle ötmeye başladı ve ben kıskandım. Gürültünün, dansların, hazların ve içkinin ortasında, kutsallığı ve saygınlığı görmezden gelinen basit, eski bir şeydim artık. Şarkı söyleyen oğlan şimdi İonides'in ku-

lağına bir şeyler fısıldıyordu. Meydan okurcasına, önümdeki boş kupayı havaya kaldırdım ve biri gelip aldı. Hemen sonra kupa geri döndü, ağzına kadar doluydu ve şimdi şarabın rengi daha bir koyuydu; katıksız. Kupayı bana uzatan adam diz çöktü ve beyaz dişlerini göstere göstere sırıttı karşımda. Siyahiydi. Kim olduğumu, ne olduğumu hatırladım; aklım başıma geldi. Ayağa fırladım ve haykırdım.

"Tanrılar için şarap döküyorum!"

Bir kupa dolusu şarabı yere, sedirimin hemen önüne döküverdim. Tiyatrodaki seyircileri çileden çıkarabilecek bir sahneydi belki ama şey, beni küçük düşürse de, gerçeği itiraf etmeliyim, hareketim Korintlinin ziyafet salonunda hiç ciddiye alınmadı. Dansçılar devam ettiler danslarına, borazanlar bir an bile susmadı, koruyucu, zevkten dört köşe, kılını bile kıpırdatmadı ve oğlan İonides'e hikâye anlatmaya devam etti; ikisi birden, yaramaz çocuklar gibi kıkırdamaya başlamıştı şimdi. Beni kurtaran Korintli oldu. Ayağa kalktı ve elimden tutup beni salonun dışına götürdü, evin hanımı beni teslim aldı. Uyuyacağım yeri gösterdi bana.

Sonraki sabah, hava buz gibiydi ama açıktı. Suyun ötesinde Aitolia'nın tüm o tepeleri beyazlar içindeydi. Küçük topluluğumuz bir araya geldi. Koruyucu bizimle gemiye kadar gelmedi, bu görevi Korintliye devretmişti. Bize evin avlusunda veda etti. Öyle dost canlısı bir uğurlama olduğu söylenemez. Bana tüm söylediği, "Hoşça kalın, hanımefendi. İyi yolculuklar." oldu. Ama İonides'le vedalaşırken sözünü sakınmadı.

"Hoşça kal, İonidesoğlu İonides, Apollon'un rahibi. Sana bir tavsiyem olacak; dini sorumluluklarına sıkı sıkı bağlanmalısın bana kalırsa."

O zaman daha iyi anlamaya başladım bazı şeyleri. Daha önce göremediğim için kör olduğumu düşüneceksiniz. Ama insan gizli müttefiklerle isyankârları aynı kefeye koyamıyor işte, insan tanıdıkları arasında böyle şeylere rastlayabileceğini düşünemiyor her nedense. Kürekçilerin çabasıyla, sakin sakin geçiyorduk karşı kıyıya. İonides'e birçok soru sordum merakımdan, ama nafile.

"Bırak bunları, Arieka. Bu tür şeyler kadınlar için değil."

"Pythia için bile durum böyle mi?"

"Evet, onun için bile durum böyle ya da en azından altı kürekçi ve bir kaptanın duyabileceği mesafede, böyle olmak zorunda."

"Yöneticimiz hakkında ne düşünüyorsun?"

"Her yönüyle muhteşem bir adam. Ne bekliyordun ki?"

"Ben, şey, düşünüyordum da, onların..."

"Ne?"

"Yok bir şey. Şu taç muhteşemdi. Ve şu kız. Böyle bir güzelliğin satın alınabileceğini düşünmek!"

"Oğlan niyeti bozuk küçük bir piçti."

"Ben ondan hoşlandığını düşünmüştüm."

İonides bana karşılık vermedi ama ben onun dudaklarında şu malum titreyişi gördüm ve anladım ki, artık konuyu değiştirmenin zamanı gelmişti.

"En azından çatı için gereken parayı toplayabildik."

"Umarım kar durumu daha beter yapmamıştır."

"Bakalım, göreceğiz yakında."

Ama doğrusunu söylemek gerekirse, pek de yakın değildi çatının halini görmemiz. Kutsal arabamızı sahile getirtmek çok güç oldu; buzlu yolu tırmanması

için gerekli sayıda at bulmak, daha büyük sorunlar doğurdu. Bir fukara gibi yürümek zorunda kaldım bazen, aslında iyi de oldu; en azından biraz ısındım. Kar ve rüzgâr şiddetlendikten sonra, arabada otursaydım, herhalde donar ölürdüm oracıkta.

VIII

Pythiaların salonuna vardığımızda, içeri birlikte girmek için İonides'i yanıma çağırdım. Daha ne olduğunu anlayamadan, kapı arkamızdan kapandı, ters giden bir şeyler olduğunu seziyordum. Rüzgâr hâlâ esiyordu. Öyleydi işte. Salonun bir köşesinde bir kar yığını vardı. Küçük Menesthia çıktı ortaya, beni görünce gözyaşlarına boğuldu kızcağız. Evet, çatı çökmüştü; en azından bir kısmı. Küçük kız ne yapacağını bilememişti, danışabileceği kimse de yoktu yanında. Perseus'un odun ve tahtalar yardımıyla çatıdaki deliği kapatmaya çalıştığını anlattı ama beceremediği. Çünkü bir tuğlayı yerinden oynattığında, tüm çatı oynamaya başlıyordu. Sonra Persesus geldi ve henüz her şeyi görmediğimizi söyledi bize. Daha felaketin yarısını bile görmemiştik. Kitaplığın çatısı da çökmek üzereydi. Gidip görebilir miydik? İonides beni yerleşmem için odama kadar geçirdi ve sevinerek gördüm ki orası bir zarara uğramamış, yine de bir tür evsizlik hissi kol geziyordu oralarda; öyle ya, artık bir çatımız olmadığını biliyordum. Hemen sonra İonides, Perseus ve vakıf başmarangozunun eşliğinde geri döndü. Marangoz, çatıya biriken karı hemen temizleyip, ona işe bir an önce başlama şansını versek bile, kutlamalara kadar asla bitiremeyeceğini söyledi. Ama hava, buna izin verecekmiş gibi görünmüyordu ve şu durumda... İonides ona birçok soru sordu ve adamdan öğrenebileceği her şeyi

öğrendi. Sonra adamı savdı ve kararın ona bildirileceğini söyledi. Sonra da dedi ki:

"Acaba sizinle özel olarak görüşebilir miyiz?"

"Tabii ki, kutsal rahip. Menesthia, çocuğum, kes sızlanmayı. Sen de gelebilirsin bizimle."

Mangalların en büyüğü közle doluydu. Ellerimi ısıttım ve şalımı boynuma sardım. Menesthia bir köşede dikildi kaldı, burnunu çekip duruyordu. İonides ise düşünceli düşünceli geziniyordu.

"İonides, bunu söylemem gerekiyor. Karar benim, biliyorsun, değil mi?"

"Ne kararı?"

"Burası Pythion. Ben de Pythia'yım."

"Tabii ki, sevgili hanımefendi. Ben sadece sizi dertten kurtarmayı amaçlamıştım."

"Peki öyleyse, hava biraz düzelir düzelmez başlayalım diyorum ben"

"Ona ne yapacağını söyleyebilir misin?"

"Hayır, ya sen?"

"Ne durumda olduğumuzu görmüyor musun? Atina'dan, işe başlayabileceğimiz kadar parayla döndük ama nereden başlayacağız?"

"Çatıdan tabii ki!"

"Evet ama hangi çatıdan?"

"Beni oraya götür, İon."

"Hangisine?"

Sessiz kaldım. İonides devam etti.

"Görmüyor musun? Kitaplar zarar görecek. Onlar çabuk yıpranır. Tamiri de mümkün değil."

Hâlâ sessizdim. Düşünüyordum.

Kitaplar. İsimlerle dolu kocaman, harikulade rulolar.

"Hem Pythion hem de kitaplık tamir edilmeyi bekliyor. Tamir edilmeliler. Orası kesin."

"Hayır."
"Hayır mı?"
"Hiç de kesin değil."
"Peki öyleyse, söyle niyeymiş."
"Neden Delphi var?"
"Tapınak. En azından burası kesin."
"Tapınak olmadan Delphi olur mu?"
"Olmaz."
"Peki ya kitaplık? Yani, kitaplık olmadığı zamanlarda da bir tapınak vardı, öyle değil mi?"
"Tapınak, yazı icat edilmeden önce de buradaydı."
"Bence pek öyle değil. Ama Apollon'un oklarıyla mağlup ettiği canavarın bir kitaplığı olduğunu düşünemiyorum. Apollon'un, canavarı öldürür öldürmez bir kitaplık olsun dediğini de hiç sanmıyorum."
"Buna katlanamam – kitaplığım!"
"Heksametrosun gücünün ne olduğunu öğrendiğin yer!"
"İon, ne yapabiliriz?"
"Kitaplığı kendi haline bırakmamız gerekecek. Elimizden geldiğince, idareten bir şeyler yaparız; sonra da güzel günler için dua ederiz. Perseus'a kitapları toplamasını söyleyeceğim. Fırsatını bulunca çıkar bakarız."

Fırsat bulmak pek kolay olmadı. Kar hiç dinmeyecek sandım bir ara. Pythion'la kitaplık inşa edilirken iklim daha ılımlıydı herhalde. Ama sonunda kar kesildi, yine de yerde ve çatıda buz tabakaları vardı şimdi. Pythion ve kitaplığın, tapınağın kendisini bir tarafa bırakırsak, Delphi'nin en eski yapıları olduğunu düşünmemin en önemli sebebi, bu iki çatının yüksekliğinin diğerlerinden farklı olması. Dahası, bu ikisi

daha düzdü, sanki onları inşa edenler, karın ağırlığına dayanmaları gerektiğini hiç hesaba katmamış gibi. Tapınağa gelince, dağın içine inşa edilmiş olduğu için, kardan zarar görmeyecek kadar küçük bir yapıydı. Hem sanki Apollon, onu inşa edenlere yol göstermiş gibi, çatısı diğerlerinden daha eğimliydi ve böylece kar çatıda birikmiyor, kayıp yere düşüyordu.

Kar diner dinmez sefere çıkar gibi, sıkı sıkı giyindik, olduğumuz yere aslında hiç de uzak olmayan kitaplığa doğru yola koyulduk. Perseus, anlamsız bakışlarla karşıladı bizi kitaplıkta. Doğrusunu söylemek gerekirse, ilk bakışta zarar çok büyük göründü gözümüze. Ama ne mutlu ki, sonradan, sadece Latince kitapların saklandığı bölümün hasarlı olduğunu fark ettik. Sadece Latince kitaplar saklandığı için oraya *librarium* denirdi. İonides'in deyimiyle, defterler ve elyazmaları, şu kâğıt yığınları, tehlikeden uzakta, kitaplığın karşı duvarının dibindeydi şimdi. Sanırım hem İon hem de ben ama özellikle İon, Apollon'un, Yunan kitaplarını sakınıp da sadece barbar Latin kitaplarını kaderlerine terk etmiş olmasını, derin bir sevinçle karşıladık.

İon bunu dile getirmeye çekinmedi.

"Gördüler günlerini!"

"İon – Lucius Galba! Güney topraklarının koruyucusu! Roma aşkına gelip görmesi lazım şu felaketi!"

İon düşündü.

"Kötü bir şöhretim var. En azından bunu fark etmişsinizdir."

"En azından mı? Bazen böylesine kutsal bir göreve layık mısın değil misin anlayamıyorum. Efendimiz ve önderimizden eşi benzeri görülmemiş bir uyarı aldım ben."

"Kutsal hanımefendi çok nazikler."

"Çocuğu bir düşünsene. Menesthia – şaşırmadın mı?"

"Ah, hayır, kutsal efendim. Size kutsal demem uygun düşer, öyle değil mi?"

İon güldü ve sonra yine bana döndü.

"Ama siz ona bir mektup yazabilirsiniz, saygıdeğer Pythia."

"Ben mi? Mektup yazmak mı?"

"Neden olmasın? Eğer okuyabiliyorsanız, yazabilirsiniz de."

"Bu işi Perseus'a yaptırabiliriz. Ben de onu Pythia adına imzalarım. Tek Pythia olarak ben."

"Bu işi benim yapmam daha uygun olur sanırım. Ama sizin imza için biraz çalışmanız gerekecek –bu konuyu düşünürüm–, Pythia kelimesini yazmaya çalışarak başlayabilirsiniz. Bir çalışın bakalım, hangi isimle imzalayacağınıza daha sonra karar veririz, belki kendi isminizle imzalamanız daha iyi olur."

"Hiç sanmıyorum. Bence bu doğru olmaz. Hem birileri onu kullanmaya kalkabilir."

"Ne için?"

"Şey, bilirsin işte, büyü için."

"Düşünürüz bakalım. Genç Hanım, siz yazabilir misiniz acaba? Yoksa sadece bir nesne olmayı mı tercih edersiniz?"

"Ey Tanrılar, ne diyorsun sen, İon?"

"Anlıyor musunuz, Genç Hanım?"

"Evet, kutsal efendimiz" diye cevapladı Menesthia, "tabii ki, memnuniyetle."

"Memnuniyetle, ne? Bir nesne olmayı anlıyor musun yoksa tercih mi ediyorsun memnuniyetle?"

"Hem anlıyorum hem de tercih ediyorum tabii ki, kutsal efendimiz."

"Bunu bana açıklarsan iyi edersin, İon. Sanırım benim anlayışım biraz kıt."

"Olur mu öyle şey! Sadece o kavramlarla düşünmüyorsun, hepsi bu. Menesthia cici bir kız olmayı ve bütün gün, şu sıkıcı eski kitaplara bakmak için güzel kıyafetler giyip kitaplıkta oturmayı tercih edeceğini bildiğini söylüyor."

"Evet, kutsal efendimiz."

"Menesthia! Eğer hiç şiir okumadıysan, nasıl olur da heksametrosu bilirsin?"

"Unutuyorsunuz, sevgili hanımefendi. Onları bir kez duymanız yeter, okumuş gibi olursunuz; hem onları okurken siz de sessiz kalmıyorsunuz, yani yüksek sesle okuyorsunuz. Sizi duydum."

"Menesthia, sana sütunların altında oturabileceğini söylemiştim, biz yokken gittin mi oraya, oturdun mu?"

"Evet, saygıdeğer hanımefendi, tabii ki gittim. Başta bana danışmaya gelen fazla insan yoktu ama bir kez tanınınca birçok insan gelmeye başladı. Orada oturmaya alıştım. Tabii Lydia her zaman arkamdaydı."

"Herhalde birlikte oturmadınız! Yoksa öyle mi yaptınız?"

"Hayır, saygıdeğer hanımefendi. Lydia süt sağarken üstüne oturduğu tabureyi taşıdı benim için ve ben de oturdum. Çok rahattı, bilirsiniz, aynı çiftlikteki gibi. Tabii iyice sarılıp sarmalanmıştım. Sütunlu girişin o tarafı çok soğuk oluyor, içeri giremiyorum zaten. Yine de çok iyi zaman geçirdim. Başta komik hissediyordum kendimi ama zamanla, onun da bir önemi kalmadı."

"İyi ama ne yaptın, ne söyledin?"

"Şey, yani, kendimi komik hissettiğim zamanlarda ne söylediğimi tabii ki hatırlamıyorum! Sonraları aslında hiçbir zorluğu olmadığını anladım. Eğer karşındaki genç bir adamsa, aşkta talihinin açık olduğunu söylüyorsun. Eğer yaşlıysa uzun mu uzun bir ömrü olacağını ve yaklaşan bir kısmet gördüğünü anlatıyorsun."

"Ya kadınlar?"

"Çok kadın yoktu."

"Menesthia. Artık gidebilirsin."

Kız önümüzde eğildi ve ayrıldı.

"Birinin ona göz kulak olması gerekiyor."

"Bu senin işin, doğrusu seni kıskanmıyorum."

"Birçok erkek farklı düşünürdü herhalde."

"Öyle mi dersin? Evet, sanırım seni kıskanırlardı. Gerçekten pek hoş..." –ve bir kez daha dudakları titredi– "bir şey."

Yenilmiştik. Menesthia inatçı bir katır gibi direndi öğrenmemek için. Kendini nadiren "komik hissetmeye" başladı zamanla ve sanırım en sonunda, en azından eğleniyormuş gibi yapmaya karar verdi. Vadilerden doğan bahar, Delphi'ye tırmanan o rüzgârlı yokuşu çıkarken, yüzü gitgide soldu, iyice huysuzlaştı, gözyaşları dinmez oldu. Ve nihayet eve dönmek için yalvarıp yakarmaya başladı, öyle ki sonunda onu salıverdik, ne de olsa özgür bir insandı; babası da onu çeyizi ve her şeyiyle, geri almayı kabul etti. Benim babamın aksine çok yumuşak bir adamdı. Kızdan çok babası, kendim hakkında derin düşüncelere itti beni. Çünkü kızı anlamak çok kolaydı, şımarık bir rahibe. Öte yandan, o bir adamdı –küçük bir çiftçi desek yeridir–, çocukları şöyle dursun, hayvanlarını bile şımartan bir adam.

Menesthia'nın "komik zamanları" hakkında çok düşündüm. Bu beni huzursuz ediyordu; doğrusunu söylemek gerekirse, bunca yıldır Pythia olan ben, bir kez bile böyle şeyler hissetmemiştim. Defne kurusunun dumanına ihtiyacım vardı ama onların büyü etkisi de günden güne azalıyordu sanki. Olimposlular, sanki her geçen gün biraz daha uzaklaşıyordu benden. Ateşli nöbetler ve ürpermeler baş gösterdi, sonra, Tanrıların bana bıraktığı huzursuzluktan; özellikle de Apollon'dan huzursuz oluyordum. Çok okumuştum ve artık kafam karışmaya başlamıştı. Kimse Olimposluların kim olduğunu, Apollon'un onlardan biri olup olmadığını bilmiyordu tam olarak. Sorunumu İon'a açtım ama bana doğru dürüst bir teselli verdi denemez. Bana devam etmemi söyledi, bizzat Tanrıların bana bir ışık göstereceğini ummamı tavsiye etti. Sanki bu kadarı yetmezmiş gibi, bir de ikinci hanım olacak bir kız bulma derdi vardı başımızda çünkü İon'a da söylediğim gibi, sonsuza kadar yaşayacak halim yoktu.

"Sevgili hanımefendi! Sizce tapmak kendi başının çaresine bakamayacak kadar âciz mi?"

"Keşke bunu yapacağından emin olabilseydim."

"Sen emin olamayacaksın da kim emin olacak?"

"Sen tabii ki!"

İon, uzun uzun baktı yüzüme, kötü bir bakış.

Sonunda Pythion'un çatısını gerektiği gibi tamir edebildik ama kitaplığın, eskiden librarium olan yosun tutan köşesini, "geçici bir çözüm" bularak, her şeyi olduğu gibi bıraktık. Bunun anlamı koca kitaplığın her zaman buz gibi olacağıydı ve Perseus yılın dört mevsimi burnunu çeke çeke dolaşmak zorunda kalacağından şikâyet etmeye başladı. Ben de ona Pythia ol-

madan Delphi olur mu diye sordum ve bunun ardından köle dostumuz ikna oldu.

Phocis bize bir kız gönderdi. Ufak tefek, sıska bir kızdı, tam da boy atacağı dönemde aldık onu, Delphi'ye geldikten sonra, bizim yanımızda boyu hızla uzadı. Tıpkı benim gibi, o da esmerdi ve adı Meroe'ydi. Sanırım sülalesinde Mısırlı birileri vardı. Çok ama çok sessiz biriydi, hem öyle dindardı ki! Dindarlığının beni ürkütmemesi için kendimi her şeye hazırlamaya çalıştım gerçekten, ama onun, Büyük Hanımefendi'nin tavırlarından hiç hoşlanmadığı fikrini asla çıkaramadım aklımdan. Kendini "komik hissettiği" zamanlar olmuyordu; gel gelelim Serapis buyurmadığı sürece okumayı öğrenmeye niyeti yoktu. Serapis yeni bir Tanrıydı, Mısır'ın eski Tanrılarından biri değil ama yine de düşüncesi bile tüylerimi diken diken ediyordu. Eğer işimiz gücümüz yeni Tanrılar icat etmek idiyse, sonu gelir miydi bunun?

Sonra İonides birden kayboldu. İtiraf etmeliyim ki kaybolduğunu anlamam epey bir zaman aldı çünkü onun varlığına öyle alışmıştım ki, bilinçsizce de olsa, o yanımda olmadığında ben kendim yarattım onun varlığını. Tanrı sözünü dile getirmek için üç ayaklı taburenin başına gittiğimde büyük bir kargaşa yaşandı ve İon'un orada olmadığını fark ettim. Sonunda Kutsallardan biri onun yerini almaya kalktı; bense İon'dan başkasının mısraların üstesinden gelebileceğinden şüpheliydim. Cevaplarım etkili olamadı o gün. İnsanlar benden manzume istiyordu ama ben görevimi yerine getirsem de, o eğitimsiz genç adam, duyduklarını manzum olarak ifade edemiyordu bir türlü. Yani bazı nazik insanların, "tapınağın canlanması" diye tabir ettiği o değişim rüzgârı sekteye uğramış oldu. İonides

geri dönsün diye içim içimi yiyordu. Ondan destek almaya alışmıştım. Derken Perseus'un da ortada olmadığının farkına vardım. Bunu nasıl fark ettiğime gelince, bana bir haber yolladı ve beni görmek istediğini söyledi, ardından, bir süre buradan uzaklaştığını anlattı.

"Niçin?"

"Kutsal rahiple birlikte gittim, hanımefendi."

"Nereye?"

"Epirus'a."

"Ama – sanırım açıklaman gerekiyor."

Sonra her şey açığa çıktı. Bilgi toplama, iletişim hızını artırma, haberciler; hepsi birden, tapınağa destek olsun diye düzenlendiğini sandığım tüm o yaygara, İonides ve Kutsalların bazıları tarafından, Romalılara karşı tertip edilen bir kumpasmış meğer. Buraya kadar okumaya tenezzül eden birinin, böyle bir durumu hoş karşılayabileceğini hiç sanmıyorum. Gel gelelim Delphi'yle birlikte diğer bazı küçük tapmaklar, Yunan anayurdunun Romalıların hâkimiyetinden kurtulması için çalışıp çabalıyorlarmış! İşin tuhaf yanına gelince, Roma hâkimiyetiyle ilgili en ufak bir sorun yoktu ki! Tabii ki her sepette birkaç çürük elma olur ama Romalılar, Yunanlılara kendi başlarına asla elde edemeyecekleri şeyler sunuyordu. Yunan anayurdunun koskoca dört yüz yılı, birbirleriyle, her türlü hileyle, vahşice, zalimce savaşan sayısız köyden oluşan bir topluluktan başka bir şey doğuramamıştı. Şimdi yasanın ve barışın hâkimiyeti vardı bu topraklarda. Çok doğaldır ki Romalılar bunun için vergi alıyordu ama biz de halimizden memnunduk. Hatta şimdilerde, yani Romalıların bizzat kendilerinin, hem de bizim ülkemizde, bir iç savaş çıkartacakmış gibi görün-

düğü şu dönemde bile, her köyün komşusuyla savaşmayı dini bir görev saydığı dönemden çok daha barışçıl bir hava yayılmaktaydı topraklarımızda. Düşünüyorum da, eğer Persler, zamanında, Romalıların yaptığı gibi işgal etseydi topraklarımızı, en azından iki yüz yıllık didişmeyi engellemiş olurduk – tabii bu düşüncemi kendime saklıyorum. Bir de İonides çıkmıştı şimdi başımıza hiç utanmadan; gizli gizli başka deli adamlarla Epirus'ta bir araya gelecek, dünyanın en güçlü ülkesine, Roma'ya başkaldıracaktı.

Bu müttefikler fazla ileri gidemedi tabii ki. Çok büyük bir talihsizlikti onlarınki. Perseus –ki İonides'in ona tüm söylediği, efendisinin izinden gitmesi gerektiğiydi, gerisini de tahmin edebilirdi zaten– bana olup biteni anlattı. Diğer işbirlikçilerle buluşacakları tepeye varmışlar –hem de parolalar ve benzer saçmalıkları tekrarlaya tekrarlaya– ama etrafta kimse yokmuş. Beklemeye koyulmuşlar, dağ başında bir kayanın üzerine oturup, kuşları seyrede seyrede geleceğe dair planlar kurmuşlar. Gelecekleri, gayet parlak görünüyormuş durdukları yerden. Derken Romalılar çıkıvermiş ortaya, bir anda yerden bitmişler sanki, bizimkileri tutuklamışlar. Gereksizce, aşağılarcasına aramışlar ikisinin de üstünü; İonides, zaten yanında hiçbir şey taşımaz. Perseus da yiyecek bir şeyler almış yanına, bir de işbirlikçilere dağıtılacak birtakım belge, ıvır zıvır. Daha da küçük düşürücü bir şey varmış Perseus'un dediğine göre, onları tutuklayan adam bir bölük komutanı bile değilmiş. Ama her şeyi biliyormuş; neden diğer işbirlikçilerin orada olmadığını, kim olduklarını ve neler tasarladıklarını. Romalılar gerçekten çok –Yunanca bir karşılığı olmadığı için, bari Latince kelimeyi kullanalım– *efficacis*ti.

"Bir köle olduğumu biliyorum" dedi Perseus, "ve kutsal rahibe işkence edemeyeceklerinden, bana bin kat daha beter zulmederler diye düşünüp kendimi hazırladım. Yine de onurumu koruyordum, korudum da, ta ki askerler bana koşup gitmemi söyleyene kadar."

"Seni bıraktılar öyle mi!"

"Evet, sanırım öyle."

"Nasıl bırakabildin onu?"

"Gerçekten, Büyük Hanımefendi, şu kitaplarda okuduğunuz her şeyi yaptım. Bilirsiniz, şu sadık köle meselesi. Ama bir işe yaramadı. Peşlerinden gitmeye bile çalıştım ama biri mızrağının tersiyle karnıma öyle bir vurdu ki."

"Onu alıp götürdüler."

"Onu son gördüğümde bağırıyordu. Canının, Tanrının elinde olduğunu söylüyordu. Sonra komutan dedi ki, "Hadi canım, kutsal rahip, o kadar da abartmayın!"

"Ah, ne yaparım ben şimdi!"

"Söylemek bana düşmez, Büyük Hanımefendi. Ben kitaplığa dönmek istiyorum, hiç terk etmemem gerekirdi zaten."

Arkasını döndü ve bir süre sessiz kaldı. Sonra yine bana döndü.

"Size bunu vermemi istedi."

Gümüş bir anahtardı bana uzattığı ama tuhaf bir şekli vardı. İki ucu labrys gibiydi; Girit'in çift ağızlı baltası. Ama bunun ağızları ikişer çift halindeydi.

"Hangi ucu deliğe girecek bunun?"

"Bilmiyorum, hanımefendi. Aslında ben sizin bileceğinizi düşünmüştüm. Komutan çok saygılıydı, dokunmadı bile anahtara. Üstümüzü aradıktan sonra, gerçekten nazik davrandılar."

Anahtarla ne yapacağım konusunda en ufak bir fikrim yoktu, belki de simgesel bir şeydi. Ne olduğunu hatırlamak için, etrafına gümüş bir zincir sardım ve bir kenara koydum onu. Ne yapacaktım ki? Şu büyük konuşmanın tam zamanıydı aslında – Delphi tapınağına danışacaktım onun ne işe yaradığını! Ama bir Pythia nasıl olur da kendine bir soru sorup, sonra da Tanrının cevabını iletebilir? Tabii eğer, yani eğer, cevap verecek bir Tanrı varsa gerçekten! Kendi kendime, Yunanistan'ın yedi bilgesinden, içinde bulunduğumuz durum için görüş istenebileceğini düşündüm, boş yere istenen görüşler. İon'u çok merak ediyordum ama doğrusunu söylemek gerekirse eşi benzeri olmayan şu durum zihnimi fazlasıyla meşgul ediyordu; başka bir şey düşünemez olmuştum, hatta, tuhaf biçimde, eğlendiğimi hissediyordum. Sonunda kendimi oraya giderken buldum. Sarınıp sarmalandım ve gizli gizli yanaştım binaya. Sütunların ötesindeki kocaman kapı, geçebileceğim kadar bir aralık bırakmak için kanatlarından birini iterken, gürültüyle gıcırdadı. İşte oradaydı, aşağıya inen merdivenler, duvardaki localar, her biri bir Kutsal için, son locaysa kutsalların en kutsalı için, Apollon'un başrahibi, saygıdeğer kutsalların koruyucusu. Üç ayaklı tabure de oradaydı, yanında mangal, şimdi boştu, ayın yedinci günü çoktan geride kalmıştı çünkü. Üç ayaklı taburenin ötesinde, o perdeler asılıydı; sağ koldaysa perdeleri açacak olan ipler. Apollon'un, kaba demeyelim de, sert çizgilerle işlendiği güzel kumaştan perde sol koldaydı ve sağ kolumdaki perde üzerindeki eğri büğrü bir canavara bakıyordu. Her zamanki gibi, tüylerim diken diken oldu ve nefesim gitgide sıklaştı. Kutsal bir yerdi burası, Yunanistan'ın en kutsal yeri, hatta dünya üzerin-

deki en kutsal mekân. Bunu açıklamaya çalıştım kendi kendime, günaha teşvik edilen bir Pythia olduğumu tekrar edip durdum. Hayır. Ben Arieka'ydım, karanlıktan korkan şu küçük barbar. Ama kendisi de karanlıktı, ah evet. Parmak uçlarımda loş ışıkta odanın iç taraflarına doğru ilerledim ve perdelere yaklaşıp durdum; o kadar yaklaşmıştım ki, soluğumun perdeyi titreteceğini düşündüm. Hele bir de soluğumun ona can bağışlayacağını düşününce, canavarın perdelerin ardında doğrulup, sonra da beni mahvettiğini hayal edince, içimi öyle saf bir korku sardı, öyle bir ürperdim ki! Diğer perdenin ardındaki Apollon aklımdan çıkıp gitmişti şimdi, canavardan başka bir şey düşünemiyordum; hiç kuşku yoktu şimdi doğrulmakta olduğundan. Gerisin geriye yürümeye başladım ama gözlerimi ondan ayırmıyordum, sonra sakinleşti ve soluğum da yavaşladı; biliyordum, onu perdeye işleyen bir kadındı, Tanrıyı da bir kadın işlemişti kumaşa, etten kemikten olma bir kadın, hatta belki de bir Pythia; belki de kendisinin böyle bir deseninin, bizzat kendisinin de karşılaştığı karanlıkla birlikte kumaşa işlenmesini Tanrı emretmişti.

Öyle olsun bakalım. Varsın orada salınsın perdeler. Apollon, İonides'i geri getir bana! Bir kocadan üstün o bana, o kaypak, o dönek, Tanrıların muhasebecisi olacak o adam! Ona inanıyorum, yalancı, küfürbaz, baştan çıkarıcı, aptal, sekizinci bilge...

Pekâlâ Arieka, ne bekliyordun?

Bir Tanrı, işte beklediğin buydu.

Sana sırt çevirdiler.

Kayboldular ve yoksunluktan önce keder vardı. Yoksunluk.

Derken o anlamsız duygunun üstesinden geldim ve

kendimi sokakta, yokuş aşağı koştururken buldum, yüzüm açıktı, insanlar tuhaf tuhaf bakıyordu bana. Bunu fark edince, bilinçsizce, örttüm yüzümü ve kendimi Pythion'a attım.

Tıpkı bir kadın gibi, sandalyelerden birinin üzerinde oturuyordu. Belki de eski bir heykel gibi. Gözleri kapalıydı.

"İon. İonides, ah sen, seni aptal. Seni kıt zekâ, seni, seni..."

"Dur Tanrı aşkına. Hayır, hayır, bu değil. Ayağa kalk. Kes ayaklarımı ıslatmayı. Yeterince ıslandı zaten. Ben kendimi öldüreceğim..."

"İon..."

"Biliyorum, biliyorum. Bir düşünsene. Beni salıverdiler. Lucius Galba, şu Romalı piç. Beni serbest bıraktı. Bana dedi ki; Roma'nın kudreti insanın değerini elinden almasında gizliymiş. Sonra bir hiç oluyormuş insan. Ah Tanrım, Tanrıların ve insanların yüce babası, gözü kör olsun piçin! Apollon, oklarınla parçala şunun tohumlarını; Artemis, buz et yatağını, ey siz adını andığım iblisler, canını çıkarın, acıların en büyüğünü yaşatın ona!"

"İon..."

O tuhaf adam ellerinden destek alarak doğruldu ve bir nağme tutturdu kendince.

"İon. İon. İon. İon. İon. İon..."

Sonra anladım ne yapmaya çalıştığını, saklanacak bir yer arıyordu kendine, kendinden kaçıp saklanmak istiyordu; yoksunluğun önünde utancını, o son parça giysiyi de çıkartıp çıplak olmak istiyordu ki böylece sonunda "Tanrı olmayanın", "insan olmayanın", hiçliğin huzuruna kavuşacaktı.

"İon. İon. İon..."

Aniden sustu. Gözlerini sildi ve ayağa kalktı. Sert bir ifadeyle konuşmaya başladı.

"Peki öyleyse, öyle olsun."

Dikildi kaldı, aşağıya, bana bakıyordu.

"Pekâlâ Pythia. Hepsi bu kadar. Anlamıyorsun, öyle değil mi? Acı çekmeyi bu kadar iyi beceren sen. Ben yapamam. Yani belki biraz olabilir, tıpkı şimdi ve sen gelmeden önce olduğu gibi. Gerçek, saf – utanç. Ve şimdi bitti. İşte aramızdaki fark bu."

"Geri döndün."

"Hayır, dönmedim."

İşte kutsal rahip böyle geldi eve. Ama onun da söylediği gibi, aslında evde değildi. Bir ara geldiği doğru ama uzun kalmamıştı. Günden güne eridiğini görüyordum. Her şey çok basit görünmeye başladı gözüme, yok olup gidene kadar eriyecekti. Tanrıya, İonides'in yaşamasının mümkün olup olmadığını sordum. Ve Tanrının cevabının ne olacağını biliyordum çünkü onun cevabıyla benim cevabım birdi. Bildiğimiz Apollon'a sormadım sorumu; o, gökte bir yerlerde olmalı diye düşündüm; bunun yerine, bir çocuğun yapması gerektiği gibi, gidip perdedeki desene danıştım. Böylece sanırım sonunda Pythia'nın ta kendisi bir cevap vermiş oldu.

Perseus zekice bir laf etti.

"Eğer kutsal rahip bir köle olsaydı, yaşardı."

Sözlerinin doğru olduğunu anladım; hatta bir yönüyle İonides'e yapılan bir iltifattı bu, ben de gidip ona söyledim. Beni duyunca deli gibi gülmeye başladı.

"Perseus burada bir adam olduğunu sanıyor!"

"Ama bir adam var, İon. Bir adam ol."

"Sen bile emin değilsin. Ne kadar güzel, ne kadar hoş olurdu, keşke nasip olsaydı bana; sırf onurumu kaybettiğim için ölmek gibi bir gerçek, ne muhteşem olurdu! Hayır, hayır güzelim. Sendelemeye devam edeceğim, gittikçe sersemleyeceğim ve ölümü değil unutmayı bulacağım. Geriye kalanları yakabilirsin."

İşte olup biten az çok buydu. Günden güne sersemleşti, gerçi o hep sersemdi ama şimdi, bir zamanlar olduğu gibi değildi; şimdiki sersemliği, içinde bir nebze bile bilgelik barındırmayan bir sersemlikti. Unutuyordu ve vücudu gitgide çürüyordu. Onunla birlikte ben de acı çekiyordum çünkü bunun gibi ileri yaşa özgü durumlarda sık sık görüldüğü gibi, aslında o öleli çok uzun zaman olmuştu.

Bedeni de öldüğünde, hayatımda ilk kez –ve sanırım son kez–, gidip onun locasına oturdum. Hiçbir şey yoktu. Geri dönmedi. Bana öyle geliyordu ki, onun ölümüyle birlikte, yanımda tüm sorumluluğu üstlenmeye hazır bir Genç Pythia ile birlikte ben, Pythia, hâlâ hayatta olsam da, tapmak da ölmüştü. Onun hayallere dalmasına izin verdim. Çok uzun yıllar önce tanıdığım, benden önceki Büyük Hanımefendi'yi hatırladım ve anladım. Kaç yıl olmuştu? Altmış mı? Sanırım daha da fazla. Yılları saymıyordum artık. Ama dünya değişmişti. Altmış da yeter.

Kış gelip de Genç Hanım bilicilik yapmayı bir tarafa bıraktığında, İon'un locasında oturan genç adam soru sormaya gelenlere Pythia'nın dudaklarından dökülen iletme ödevinden mahrum kaldığında –diyeceğim, o ölümcül rüzgâr esmeye, taş döşeme yolların üzerindeki erimez buzları yalamaya başladığında– ben de tapınağa döndüm, ne de olsa bu benim hakkımdı. Kapının bir kanadını açtım. Holü geçtim ve basamak-

ları indim, locaları ardımda bıraktım, üç ayaklı taburenin etrafından dolaştım ve perdelerin önünde dikilip kaldım. Çifte labrys anahtar boynuma asılıydı, sallanıyordu. İpleri çektim ve perdeler yavaş yavaş açılmaya başladı. Arkalarında çift kanatlı bir kapı saklıyorlarmış. Kapının önünde uzun süre durdum ama aklımdan geçen sadece, ne olursa olsun, hiç fark etmeyeceğiydi. Böylece gümüş labrys'i gümüş kilide taktım ve anahtarı çevirdim. Kapı rahatça açılıyordu. Kapının arkasındaysa, o sert, nüfuz edilemez kayası vardı koca dağın.

Sonraki gün Atina Arkonu'ndan bir haber geldi bana. Apollon tapınağına bu kadar uzun süre hizmet etmiş bir Pythia olarak, benim bir heykelimi dikmek istiyorlarmış Mars alanının ortasına. Ben de onlara bir cevap yazdım, yoksunluk aklımdaydı hâlâ ama onda, her nasılsa, hiç kimseye açıklayamadığım bir şefkat duyuyordum. Benim heykelimi dikmektense şöyle süssüz, basit bir sunak yapmalarını ve üstüne de şöyle yazmalarını istedim:

BİLİNMEYEN TANRIYA

⇔

ÇEVİRENİN NOTU

Elinizdeki kitap, William Golding'in, 1993 yılının eylül ayında yayınevine teslim etmeyi tasarladığı son romanıdır. Ancak Golding, romanını tamamlayamadan, aynı yılın haziran ayında, Cornwall'daki evinde hayata gözlerini yumdu.

Ölmeden önce romanının iki ayrı tasarısını kaleme almıştı ve sonuncuya başlamak üzereydi. Yayıncısı, Golding'in çalışma notlarından ve günlüğünden yola çıkarak, son tasarıyı, eylül ayında yayınevine teslim edilecek olan metne mümkün olduğunca yaklaştırmaya çalıştı. Romanın son halinin, bizim de çeviride esas aldığımız metinden daha uzun olması gerektiği görüşü yaygınsa da, birçok edebiyatçıya göre, Pythia karakterinin gelişiminin burada büyük ölçüde sona ermiş olması, romanın bu haliyle de yayına hazır olduğunun bir göstergesi.

1995 yılında yayımlanan roman, büyük ses getirdi. İngiliz basınından, Golding'in bu son romanıyla ilgili ilginç bir alıntı:

> "Golding kendince bir oyun oynuyordu. Ama oynadığı oyun, beklenmedik biçimde son yazılı sözleri oldu; şüpheciliğin uç noktalarında gezinen son sözler..."*

Lorna Sage, *Observer.*

Delphi'de dev yılanı alt eden Apollon, yılanın yerine, sözlerine aracılık etsin diye bir kadın koyar; adına Pythia (yılanın dişisi) der. Apollon'a adanan Delphi Tapınağı biliciliğin merkezidir artık, dünyanın kulağı buradadır. O günden sonra çağlar boyunca, imparatordan dilenciye herkes, bilmek istediği ne varsa Pythia'ya sorar. Fakat Pythia'nın cevapları her zaman çift anlamlıdır. Çünkü Tanrı, bir "çatal dil" aracılığıyla konuşmaktadır. Bir Pythia olarak yetişen zavallı Arieka bu çift anlamlılığın sebebini ancak romanın sonunda anlar.

"Çatal Dil", Nobel ödüllü yazar William Golding'in son romanı. Büyük yankı uyandıran bu yapıtta Golding, tıpkı Delphi Tapınağı'nın bilicisi gibi, yazarın da bir "çatal dil" aracılığıyla konuşabileceğinin mükemmel bir örneğini veriyor.

Çeviren: E. Efe Çakmak

Kapak illüstrasyonu: Mehmet Ulusel

ISBN: 975-458-232-7
OTM: 11011901

